

အထွေထွေ
အကျဉ်းချုပ်

အကျဉ်းချုပ်

အသေခံကာနဲ့ သူ၏ဓမ္မဝါဒ

ဦးသန်းထွန်း

စာရေးသူ။ ။ ဦးသန်းထွန်း

စာအုပ်အမည်။ ။ အသောကနှင့် သူ၏ဓမ္မဝါဒ

တန်ဘိုး။ ။ ခြောက်ကျပ်

ထုတ်ဝေသူ။ ။ မသန်းညွန့် (၀၁၅၃၇)
သန်းအောင်စာပေ၊ ၃၃၊ သစ္စာလမ်း၊
၆ ရပ်ကွက်၊ တောင်ဥက္ကလာပ၊ ရန်ကုန်။

အပုံးဘလောက်။ ။ လွင်

အပုံးပန်းချီ။ ။ စံတိုး

အပုံးရိုက်။ ။ ရှေ့စင်

စာအုပ်ချုပ်။ ။ ညွန့်ညွန့်နှင့်မောင်များ

အကြိမ်။ ။ ပထမ သြဂုတ် ၁၉၇၆

ပုံနှိပ်သူ။ ။ ဦးမြတ်ကျော် (၀၅၅၅) စာလုပ်ငန်း
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၄၅၊ ဝတ်ကျောင်းလမ်း၊
ရေကျော်၊ ရန်ကုန်။

ပါရဂူ၏ အမှာ

အင်္ဂလိပ်လူမျိုး စာရေးဆရာကြီး အိပ်-ဂျီ-ဝဲလ်က သူ၏ ‘ကမ္ဘာ့သမိုင်း အကျဉ်းချုပ်’ စာအုပ်၌ ‘ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် အမြောက်အမြား ထွန်းကားခဲ့သော ဘုရင်ကေရာဇ်များထဲတွင် အသောကဘုရင်သည် အထွန်းတောက်ဆုံးကြယ်တပွင့်ပမာ တဦး တည်းသော ထွန်းလင်းတောက်ပနေသည်’ဟု ရေးသားထား သည်။

မှန်ပေသည်။ အသောကသည် ကမ္ဘာ့သမိုင်း၌ အကျော် ကြားဆုံး ဘုရင်တပါးဖြစ်သည်။ အသောကသည် စစ်တိုက်သည့် နေရာ၌လည်း ကျော်ကြားသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက် သည့် နေရာ၌လည်း ကျော်ကြားသည်။ အုပ်ချုပ်သည့် နေရာ ၌လည်း ကျော်ကြားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ကား ရေတွင်းပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ ရေကန်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်

စသည် လူဒါန်းသည့် သာသနာ့ ဒါယကာ သီရိဓမ္မာသောက
မင်းကြီးအဖြစ် အထူးပင် ကျော်ကြားနေပေသည်။

အသောကဘုရင်သည် ကလိဂ် ကျူးကျော်စစ်ပွဲ၌ လူပေါင်း
များစွာကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ကို စဏ္ဍာသောက
(ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော အသောက)ဟု ခေါ်ကြသည်။
သို့သော် ကလိဂ်စစ်ပွဲသည် သူ၏ဘဝလမ်းကြောင်းကိုပြောင်းလဲ
ပေးလိုက်သည်။ ကလိဂ်စစ်ပွဲ၏ အနိဋ္ဌာရုံများသည် သူ့အား
စဏ္ဍာသောကအဖြစ်မှ သီရိဓမ္မာသောကအဖြစ်သို့ ပို့ပေးလိုက်
လေသည်။ ကလိဂ်စစ်ပွဲတွင် တွေ့ကြုံရသည့် စစ်၏ ဆိုးကျိုးများ
ကြောင့် အသောကဘုရင်သည် သတိသံဝေရပြီးလျှင် စစ်တိုက်
ခြင်းကို လုံးဝစွန့်လွှတ်လိုက်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးမြတ်နိုးသည့် ဘုရင်
တပါး ဖြစ်လာသည်။

“အဘိသိက်ခံပြီးနောက် ရှစ်နှစ်မြောက်တွင် ငါ
(အသောက)သည် ကလိဂ်ကိုတိုက်၍ အနိုင်ရခဲ့သည်။
ကလိဂ်တိုင်းပြည်မှ လူပေါင်း တသိန်းခွဲကို သို့ပန်းအဖြစ်
ခေါ်ငင်သွားသည်။ လူပေါင်းတသိန်း အနာဒဏ်ရာ
ရသည်။ ယင်းအရေအတွက်ထက်မနည်းသည့် လူတို့မှာ
အသက်ဆုံးရှုံးကြရသည်။ ထိုအခါ ကလိဂ်ဘိုင်းကို အနိုင်
ရသော ငါသည် နောင်တကြီးစွာရသည်။ အကြောင်း
မူကား လူတွေအသတ်ခံရသော၊ လူတွေသေရသော၊
လူတွေ သို့ပန်းအဖြစ်ဖြင့် နိုင်ငံကို စွန့်ခွာသွားရသော
နိုင်ငံကို အနိုင်ရရှိသော်လည်း အနိုင်ရသည်ဟု ငါမထင်”

အသောကဘုရင်ကိုယ်တိုင် ရေး ထိုး စိုက် ထူ ထား ခဲ့ သော
အထက်ပါ ကျောက်စာသည် စစ်ကို ငြိမ်းငြေ့မှုန်းတီးသွားပြီး
ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ ရှေ့ရှုလာသော အသောကဘုရင်၏ ဘဝခရီး
လမ်းကြောင်း အပြောင်းအလဲကို ဖော်ပြနေပေသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်နှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းတွင် ကမ္ဘာသူ
ကမ္ဘာသားတို့သည် စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ကို အလူးအလဲခံလိုက်ကြရ
သည်။ ထိုမျှသာမက ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ပြည်တွင်းစစ်
များ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားပြီးလျှင် တိုင်းပြည်အသီးသီး၏ အသက်
အိုးအိမ် စည်းစိမ်တို့သည် မရေမတွက်နိုင်လောက်အောင် စစ်
မီးလျှံ၏ လောင်စာဖြစ်သွားကြလေသည်။ ယင်းကမ္ဘာစစ်နှင့်
ပြည်တွင်းစစ်များကို ဖန်တီးသူများသည် အသောကဘုရင်၏ဘဝ
ကို နမူနာယူပြီး စစ်ရေးမှ ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ ရှေ့ရှုနိုင်ကြပါစေဟု
ဆုတောင်းလိုက်ပါသည်။

စကားဦး

ကျွန်ုပ် ဤကဲ့သို့ ဖတ်ရှုခဲ့ဘူးပါသည်။

အင်္ဂလန်ပြည်သမိုင်းတွင် အကျော်ဒေယျ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းဖြစ်သော ဆာ ဝေါ့လ်တာ ရလေးသည် လန်ဒန်အကျဉ်းထောင်တွင် ချုပ်နှောင်ခြင်းခံနေရ၏။ သူသည် အားလပ်သော အချိန်ကို အလဟဿမဖြစ်စေဘဲ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကျမ်းတစောင်ကို ပြုစုလျက် ရှိလေ၏။ တရက်တွင် သူ၏အခန်းအောက်မှ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားသံများကို ကြားရ၏။ အသံလာရာသို့ ပြတင်းပေါက်မှ လှမ်းကြည့်လိုက်သောအခါ လူတယောက်က အခြားတယောက်အား သတ်ဖြတ်နေကြောင်း တွေ့ရလေသည်။

သူသည် ထိုသို့ဖြစ်ပျက်ရသည့်အကြောင်းတရားကို စူးစမ်းရှာဖွေခဲ့၏။ ထောင်မှူး ထောင်ကြပ်များအားလည်း အကြိမ်ကြိမ် မေးမြန်းခဲ့၏။ သို့ရာတွင် အဖြေမပေါ်ခဲ့ပေ။ ထိုအချိန်မှစ၍

သူသည် ရေးလက်စ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကျမ်းကြီးကို ဆက်လက် မရေး သားတော့ဘဲ စွန့်လွှတ်လိုက်လေတော့သည်။ သူ၏အဆိုကား “မိမိ၏တံခါးပေါက်အနီးတွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သောကိစ္စတရပ်ကို အမှန် အတိုင်း မသိနိုင်ပါလျှင် ကမ္ဘာ့သမိုင်း၏ အဖြစ်အပျက်များကို မည်သို့ သိနိုင်ပါမည်နည်း” ဟူ၏။

ဤစစ်တမ်းကို ကျွန်ုပ် ရေးသားရန် ကြံရွယ်သောအခါ အထက်ပါ အတ္ထုပ္ပတ္တိကလေးမှာ ကျွန်ုပ်၏စိတ်နှလုံးတွင် အမှတ် ထင်ထင် ပေါ်လာခဲ့၏။ အသောက ပေါ်ထွန်းခဲ့သောခေတ်နှင့် ၁၉၇၀-ခုနှစ်၏အကြားတွင် နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင်နှစ်ရာကျော်မျှ ဝေးလံလျက်ရှိသည်။ ၎င်းပြင် အသောကခေတ်တွင် ရေးသား သော သမိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ပြည့်စုံစွာမရှိခြင်း၊ အသောကသည် မိမိ၏တိုင်းပြည်မှ မဟုတ်ခြင်း စသော အခက် အခဲ များစွာတို့လည်း ရှိနေပေသည်။

သို့ရာတွင် အသောကနှင့်ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ပညာရှင်တို့ နှစ် ပေါင်း များစွာ စိတ်ရှည်လက်ရှည် သုတေသနပြုလုပ်ရေးသား ချက်များကား တနေ့တခြား များပြားလျက် ရှိပေသည်။ ၎င်း တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ချိန်စက် လေ့လာခြင်းအားဖြင့် လိုအပ်သော အချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ အသောကအား လေ့လာ မှုသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းတရာကျော်ကပင် စတင်ခဲ့ပေ၏။ ၁၈၃၇-ခုနှစ်တွင် ဂျိမ်းပရင့်ဆက် (James Prinsep) သည် အသောကကျောက်စာတော်များ ဘာသာပြန်ဆိုချက်ကို ဦးစွာ

ထုတ်ဝေခဲ့၏။ ၁၉၀၁-ခုနှစ်တွင် ဗင်ဆင့်စမစ် (Vincent Smith) သည် ထိုအကြောင်းအရာကို ပို၍ ကျယ်ပြန့်စွာ ရေးသားခဲ့၏။

၁၉၂၅-ခုနှစ်တွင် ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကာ (Dr. Bhandarkar) သည် အသောကအမည်ဖြင့် စာအုပ်တစ်အုပ် ထုတ်ဝေခဲ့၏။ ဤအကြောင်းရပ်ကိုပင် ၁၉၂၆-ခုနှစ်တွင် ဂျေအမ်မက်ဖေး (J.M. Me Phail) က၎င်း၊ ၁၉၂၇-ခုနှစ်တွင် ဒေါက်တာမူကာဂျီ (R.U. Mookerji) က၎င်း ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ကြသည်။ ဗဲလီပေါင်ဆင် (Louis Delavallee Poussin) သည် မောရိယခေတ် အကြောင်းကို ၁၉၃၀-ခုနှစ်တွင် ကျမ်းတစ်စောင် ထုတ်ဝေခဲ့၏။ အသောကအကြောင်း၊ မောရိယခေတ်အကြောင်းနှင့် ၎င်းတို့နှင့် စပ်နွယ်ရာအကြောင်းချင်းရာများကို သုတေသနပြုစုံ၍ ရေးသား ထုတ်ဝေကြသော အခြားပညာရှင်တို့ကား ဘရူးဝါး (B.M. Barua)၊ နီလကန္တသျှပ်စထရီ (Nilakanthn Shastri) နှင့် အဖော်များ၊ ဂိုခလေး၊ အဂ္ဂာမုန်၊ ကားန၊ ဆဲန၊ ဆားကား စသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြပေသည်။

ယခု ရေးသားတင်ပြမည့် ကျမ်းငယ်သည် သမိုင်းဟုလည်း မဆိုသာပေ။ အသောက အတ္ထုပ္ပတ္တိလည်း ပီပီပြင်ပြင်မဟုတ်ပေ။ ဤကျမ်းငယ်တွင် အသောက မပေါ်ထွန်းမီခေတ်ကို နောက်ခံ ကားအဖြစ် စတင်လေ့လာပြီး အသောကနှင့်ပတ်သက်၍ သမိုင်းဝင် သိရှိနေရသော ခိုင်လုံသည့်အချက်များကို တင်ပြကာ နောက်ဆုံးတွင် အသောက၏ ဓမ္မဝါဒ၏အကြောင်းကို ဆွေးနွေးမည် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာပြည်အပါအဝင် ဗုဒ္ဓဘာသာလောကတွင် အသောက
အား သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီး ဟူသောအမည်ဖြင့် အသိများပေ
သည်။ သူ့အား သာသနာ့ဒါယကာကြီးအဖြစ်၊ ရှေ့တွင်းပေါင်း
ရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ ရေကန်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်၊
စေတီပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်ကို တူးဖော်တည်ဆောက်
စေသော ဗုဒ္ဓသာသနာပြု ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးအဖြစ် သိရှိကြပေသည်။
သူ၏ကျောက်စာတို့တွင် ရေးထိုးဆုံးမခဲ့သော ဓမ္မကိုလည်း ဗုဒ္ဓ
ဓမ္မအဖြစ် နားလည်လက်ခံကြပေသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်း
တွင် သုတေသနပြုကြသော ပညာရှင်အချို့ကမူ....

အသောက၏ ဓမ္မသည် ဗုဒ္ဓကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်ဘဲ
မင်းတို့ကျင့်အပ်သော ရာဇဓမ္မကိုဆိုလိုသည် ဟူ၍၎င်း—
(ဖလိ)

မည်သည့်ဘာသာ၏ ဓမ္မကိုမျှ ဆိုလိုသည် မဟုတ်ဘဲ
ဘာသာအားလုံး လက်ခံနိုင်သော လူ့ကျင့်ဝတ်မျှသာ
ဖြစ်သည် ဟူ၍၎င်း — (သိပ္ပာဒ)

သာမန် ဘာသာရေးကိုင်းရှိုင်းမှုကိုသာ ဆိုလိုသည်
ဟူ၍၎င်း — (မက်ပေး)

အသောက၏ ဓမ္မတွင် အသစ်အဆန်း ဘာမျှ မပါ
ရှိဘဲ အိန္ဒိယပြည်ထွက် ဘာသာရေးအားလုံး၏ အနှစ်
အရသာဖြစ်သည် ဟူ၍၎င်း — (စမစ်၊ မူကာဂျီ)

အသီးသီးတင်ပြလာကြပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အသော
က၏ ဓမ္မကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်လာပေ၏။ ၎င်းသည်
ဤကျမ်း၏ ပဓာန ရည်ရွယ်ချက်သာ ဖြစ်ပေသည်။

သမိုင်းဟူသည်မှာ အကောင်အထည် ဖြစ်ရှိသော အရာတခု
မဟုတ်ပေ။ သက်ရှိသတ္တဝါတဦးလည်း မဟုတ်ပေ။ လွန်လေပြီး
သော အချိန်ကာလများက လူတို့ နေထိုင်စားသောက်၊ ပြောဆို၊
ပြုမူဆက်ဆံ၊ တွေးကြံ၊ ရေးသား၊ ထွင်းထု၊ ခြယ်မှုန်း၊ တည်
ဆောက်၊ ဖျက်ဆီး၊ သတ်ဖြတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်များကို နှောင်းလူ
တို့က ကြည့်ရှု၍ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်းကို သမိုင်းဟူ၍ ခေါ်ဆို
ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ကောက်ယူရာ၌ သမိုင်းဟူသည် ဘုရား
ရှင်၏ ဖန်ဆင်းမှုသာဖြစ်သည် ဟူ၍ ၎င်း၊ ဘာမျှအဓိပ္ပာယ်မရှိသော
မတော်တဆပေါ်ပေါက်မှုသာဖြစ်သည် ဟူ၍ ၎င်း၊ သမိုင်းသည်
နိမ့်ရာမှ မြင့်ရာသို့ တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်နေသည်ဟူ၍ ၎င်း၊ နိမ့်တို
မြင့်တို ဖြစ်နေသည်ဟူ၍ ၎င်း အမျိုးမျိုး ကောက်ချက်ဆွဲတတ်ကြ
ပေသည်။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတခုလုံးကိုမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတခု၏သမိုင်း
(သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတခုမှ ခေတ်တခု၏သမိုင်းကို တွေးထင် ယူဆ
ကြရာ၌လည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ အချုပ်အားဖြင့်
ဆိုရလျှင် သမိုင်းဆိုသည်မှာ တည်ရှိသော သက်သေသာဓကကို
ထောက်၍ သမိုင်းဆရာက အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသာ ဖြစ်ပေ၏။
ထိုသို့ ဖွင့်ဆိုသော အဓိပ္ပာယ်သည် မှန်သည်လည်း ရှိမည်၊ မှား
သည်လည်း ရှိမည်။ တည့်မတ်သည်လည်း ရှိမည်၊ တိမ်းစောင်း

သည်လည်း ရှိမည်။ ယထာဘူတကျသည်လည်း ရှိမည်။ ကိုယ်
လိုရာဆဲ့သည်လည်း ရှိမည်။

အသောက၏ ဓမ္မဝါဒကို ပညာရှင်တို့ ကြည့်မြင်ရာတွင်
လူပြိန်းများ ငြင်းကြ၊ ခုံကြသလို ငါ့စကားနားရ မဟုတ်ကြပေ။
အထောက်အထား အကိုးအကားဖြင့် တင်ပြခဲ့ကြပေသည်။ မိမိ၏
အယူအဆနှင့် တိုက်ဆိုင်သည်ဖြစ်စေ၊ ကွဲလွဲသည်ဖြစ်စေ၊ ပညာ
ရှင်တို့၏ လေ့လာတင်ပြမှုကိုကား လေးစားကြရမည်သာ ဖြစ်လေ
သည်။ ထို့အတူပင် မိမိ၏ထင်မြင်ယူဆချက်များကိုလည်း အတတ်
နိုင်ဆုံး ယထာဘူတကျကျတင်ပြဘို့ အရေးကြီးလှပေသည်။

ယနေ့ခေတ်အခါသည် လှည်း လှေခေတ် မဟုတ်တော့ပေ။
နိုင်ငံချင်းဆက်သွယ်မှုမှာ အိမ်ဦးနှင့် ကြမ်းပြင်ပမာ ဖြစ်ခဲ့ပြီ။
လူသားသည် စကြဝဠာသို့ပင် ရွှေဆန့်စပြုလျက်ရှိပြီ။ ဤခေတ်
အခါတွင် ကျဉ်းမြောင်းသော အယူအဆများအတွက် နေရာ
မရှိတော့ပေ။ ကမ္ဘာသည် ကျယ်ပြန့်သော လေ့လာတွေးခေါ်မှု
များကို တောင်းဆိုလျက် ရှိပေပြီ။ ထို့ကြောင့် လူတိုင်း လူတိုင်း
သည် အစဉ်အလာက ချပေးသမျှနှင့် စာအုပ်တအုပ်၊ ပေစာ
တထုပ်နှင့် တင်းတိမ်ကျေနပ်မနေကြဘဲ အရာရာတိုင်းကို တိုးတက်
ကျယ်ပြန့်စွာ လေ့လာစူးစမ်းရန် အရေးကြီးလာပြီဖြစ်ကြောင်း
တင်ပြလိုပေသည်။

အခန်း [တစ်]

အထောက်အထားများ

သမိုင်းဆရာတို့သည် မောရိယခေတ်အကြောင်း၊ စန္ဒဂုတ်မင်းအကြောင်း၊ အသောကအကြောင်း စသည်များကို လေ့လာရာ၌ အထူးထူးသော စာပေနှင့် အထောက်အထားတို့မှ စိစစ်ရှေးချယ် ဆက်စပ် တည်ဆောက်ခဲ့ကြရ၏။ အထောက်အထား တခုကို အခြား အထောက်အထားတခုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ချိန်ထိုး ကြည့်ခဲ့ရ၏။ ဥပမာတခုကို ဖော်ပြရလျှင် ဂရိသံအမတ်ကြီး မိဂသေန (မိဂတ်စ်သီးနီး)၏ မှတ်တမ်းတွင် ပါဠိလိပုတ်ပြည်အား သစ်သားချွန် ဝင်းစည်းရိုး ကာရံထားကြောင်း ဖော်ပြခဲ့၏။ ပတ္တနာမြို့အနီးတွင် တူးဖော်ကြည့်ရာ အဆိုပါစည်းရိုးကို တွေ့ရ၏။ ဤနည်းဖြင့် တဖြေးဖြေး တစစ သမိုင်းကို တည်ဆောက်ယူခဲ့ရလေသည်။

အသောကခေတ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဘာသာရေးကျမ်းစာတို့မှ ရရှိသော အထောက်အထားများအနက် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ကျမ်းစာများသည် အဓိက ဖြစ်သည်။ ဇာတက (ဇာတ်တော်) များတွင် မောရိယခေတ်၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးသရုပ်သဏ္ဍာန်ကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ဒိဗနိကာယ် စသော ကျမ်းများကို ကြည့်ရှုခြင်း အားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာစာပေ၏ သြဇာအရှိန်သည် ထိုခေတ် နိုင်ငံရေး အတွေ့အကြုံ များအား လှမ်းမိုးခဲ့ပုံကို ခန့်မှန်းနိုင်သည်။ (ဥပမာ = စကြဝတေးမင်းဆိုင်ရာ အယူအဆ)။

သီဟိုဠ်မှရေးသားသော ဒီပဝံသနှင့် မဟာဝံသ ကျမ်းများကို လည်း အထောက်အထားအဖြစ် ယူဆနိုင်ပါ၏။ ၎င်းကျမ်းများတွင် အသောကမင်းနှင့် သူ၏သာသနာပြုလုပ်ငန်းများအကြောင်းကို ဖော်ပြထားလေသည်။ အထူးသဖြင့် သီဟိုဠ်ပြည်သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ရှိလာပုံကို တွေ့ရှိရ၏။ သို့ရာတွင် ၎င်းကျမ်းများမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ရဟန်းတော်များက ရေးသားပြုစုထားခြင်း ဖြစ်ပေရာ ဗုဒ္ဓဘာသာရှုထောင့်ဖြင့်ကြည့်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကိုသာ အလေးထား ဖော်ပြခဲ့ပေသည်။ ဒီပဝံသ ကျမ်းကို ခ၊ မ (ခရစ်မပေ ၂ မီ) သုံးရာစုနှင့် ခ၊ ပ (ခရစ်ပေ ၂ ပြီး) လေးရာစုအတွင်းတွင် ရေးသားပြုစုပြီး မဟာဝံသကျမ်းကို ခ၊ ပ ငါးရာစုအတွင်းတွင် ပြုစုရေးသားခဲ့ကြသည်။

အသောကနှင့်ပတ်သက်သောဒဏ္ဍာရီများပါဝင်သည့် ဒီဗျာဝဒါန စသော ကျမ်းများသည် တိဘက်နှင့် တရုတ်ပြည်တို့တွင် ယနေ့တိုင် ကြွင်းကျန်ရစ်ခဲ့၏။ လာမားတာရာနာထ ရေးသော တိဘက်ရာဇဝင်တွင်လည်း မောရိယတို့အကြောင်းကို တွေ့ရှိရ

သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့မှာ ဒဏ္ဍာရီဆံဆံ ချဲ့ထွင်မှုများသာ များသဖြင့် သမိုင်းအနေနှင့် ခိုင်ခန့်သောအချက်များ နည်းပါးလေသည်။ မောရိယဘုရင်များ၏ စာရင်းကို ပုရာဏကျမ်းများ တွင်လည်း တွေ့ရှိရသည်။

ဘာသာရေးမဟုတ်သော အထောက်အကူကျမ်းများအနက် စန္ဒဂုတ်မင်း၏ဆရာဖြစ်သောဇာနက္ခ(ခ)စာဏကျ(ခ)ကောတိလျ (ကောတလျ)ခေါ် ပိဿနိုးဂုတ္တ ပြုစုသော အတ္တသျှတ္တရကျမ်းသည် အရေးပါဆုံး ဖြစ်၏။ ၎င်းကျမ်းတွင် မောရိယခေတ် စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးအခြေအနေများကို ထင်လင်းစွာ ပြဆိုထားလေသည်။

အခြား အထောက်အထားကျမ်းများကား ဂရိနှင့် လက်တင် စာပေတွင်ရှိသော မှတ်တမ်းများ၊ ထိုခေတ်က အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မှတ်တမ်းများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုတွင် အရေးအပါဆုံးမှာ သိလုဏဘုရင် (အလင်ဇန္ဒားကို ဆက်ခံ၍ ပါရှားနှင့် ဘေဘီလုံတို့ကို အုပ်ချုပ်ရသော ဂရိဘုရင်၏ ဆီလျူကပ် နီကေတာ)၏ သံအမတ်ကြီးဖြစ်သူ မိဂသေန၏မှတ်တမ်း ဖြစ်၏။ သူသည် စန္ဒဂုတ်မင်းလက်ထက်တွင် ပါဠိပုတ်ပြည်တွင် အတန်ကြာ နေထိုင်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် သူ၏ မှတ်တမ်းများမှာ မရှိတော့ပေ။ ယခုရှိသည်တို့မှာ သူ၏ မှတ်တမ်းများကို စထရာဘို၊ ဒိုင်အိုဒေါရပ်၊ အာရိယင်း စသော ဂရိ စာရေးဆရာတို့က တဆင့် ကိုးကားဖော်ပြချက်များသာ ဖြစ်ကြသည်။ လက်တင်သမိုင်းဆရာ ပလင်နီကလည်း မိဂသေန၏ မှတ်တမ်းများကို ကိုးကားဖော်ပြခဲ့လေသည်။

အခြားကျမ်းစာများ၏ တိကျမှန်ကန်မှုကို မေးခွန်းထုတ်လိုက်
ထုတ်နိုင်ငြားသော်လည်း အသောက၏အမိန့်ဖြင့် ရေးထိုးခဲ့သော
ကျောက်စာပြန်တမ်းများမှာကား လုံးဝ သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိချေ။
၎င်းတို့သည် အခိုင်လုံဆုံးသော သမိုင်းအထောက်အထားများ
ဖြစ်ကြပေသည်။ ထိုကျောက်စာတို့တွင် ဖော်ပြထားသည်များ
မှာ ဒဏ္ဍာရီနှင့် အကျယ်ချဲ့မှုမပါဝင်ပဲ သမိုင်းအချက်အလက်များ
သာ ဖြစ်လေသည်။ အသောကကျောက်စာ ပြန်တမ်းများမှာ
အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြသည်။

- (က) ကာလသိ၊ မာန်သေရာ၊ သျှာဘာဇ်ဂါဟီ၊ ဂီရိနာ၊
သောပါရာ၊ ယာရဂူဒိ၊ ဓောလီ၊ ဇောဂဋတို့၌တည်ရှိ
သော ပဓာန ကျောက်ဆောင်စာအကြီးတဆင့် လေး
ချပ်။ (အတိုကောက်ဖြင့် က၊ ဆ၊ က ဟု သိမှတ်ရန်)
- (ခ) ဘေရတ၊ ရူပနာထ၊ သဟသရာမ၊ ဗြဟဂိရိ၊ ဂါဝိ
မထ၊ ဇာတိဂ်ရာ မေဿရ၊ မသကီ၊ ပါလကီဂူဒ္ဒ၊
ရာဇလမန္တဂိရိ၊ သိဒ္ဓ္ဌာပူရ၊ ယာရဂူဒိ၊ ဂူဇာရာ၊ ဂျန်ဆီ
တို့၌ တည်ရှိသော ကျောက်ဆောင် စာငယ်များ။
(အတိုကောက်ဖြင့် က၊ ဆ၊ င ဟု သိမှတ်ရန်)
- (ဂ) အလဟဘဒ်၊ ဒေလီတောပြာ၊ ဒေလီမိရွတ်၊ လောရိယ
အရ ရာဇ၊ လောရိယနန္ဒဂဟ၊ ရာမပူရ ၀ တို့၌တည်ရှိ
သော ပဓာနကျောက်တိုင်စာ အကြီး ခုနစ်တိုင်။
(အတိုကောက်ဖြင့် က၊ တ၊ က ဟု သိမှတ်ရန်)

- (ဃ) သာရနာထ၊ ကောသမ္ဘိ၊ သာဉ္ဇိ၊ ရုမင်ဒေး (လုမ္ဗိနီ)၊
နိဂလာဝါနှင့် မိဖုရား ကျောက်တိုင် ငယ်များ။ (အတို
ကောက်ဖြင့် က၊ တ၊ င ဟု သိမှတ်ရန်)
- (င) ဘိဟာနယ် ဘာရာဘာတောင်ကုန်းများတွင် ရေးထိုး
ခဲ့သော ကျောက်ဂူစာများ။ (အတိုကောက်ဖြင့်
က၊ ဂ၊ စ ဟု သိမှတ်ရန်)

မှတ်ချက် = မကြာသေးမီက ကန္တာဟရ၌ ဂရိဘာသာနှင့်
အာရာမစ် ဘာသာ ဖြင့် ရေးထိုးထားသော
ကျောက်စာငယ်တခု ထပ်မံတွေ့ရှိရသည်။

အသောက၏ ကျောက်စာပြန်တမ်းများကို ပြာဟိအက္ခရာဖြင့်
ရေးသားထား၏။ ၎င်းအက္ခရာကိုတင်၍ ကြံဆဖတ်ရှုနိုင်သော
ပညာရှင်ကား ဂျိမ်းပရင့်ဆက် ဖြစ်သည်။ သူသည် ကျောက်စာ
များတွင် ပါရှိသော ပိယဒဿီအမည်ရှိ မင်းကို သိဟိဋ္ဌမှ မင်း
တပါးအဖြစ် တွေးထင်ယူဆခဲ့၏။ ထိုယူဆချက်တွင် မူလကပင်
အားနည်းမှုများ ရှိနေလေသည်။ ဥပမာ သိဟိဋ္ဌမှ ဘုရင်က
အိန္ဒိယပြည်တွင် မည်သို့ ရေတွင်း ရေကန်များ တူးဖော်စေနိုင်
သည် ဆိုသော မေးခွန်းမှာ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ထိုသို့ရှိစဉ်
သိဟိဋ္ဌ၌ အုပ်ချုပ်ရေးဝန်ထမ်းတိုင်းဖြစ်ပြီး ပါဠိပညာရှင်တိုင်း
ဖြစ်သူ တန်နာ က သိဟိဋ္ဌမှ ဒီပဝံသကျမ်းကို လေ့လာရာ ထိုကျမ်း
တွင် မောရိယမင်းဆက်ကို တည်ထောင်သူ ချန္ဒားဂုပတ
(စန္ဒဂုတ်) မင်း၏ မြေးတော် အသောကမင်းတရားအား ပိယဒဿီ
ဟူ၍၎င်း၊ ပိယဒဿန ဟူ၍၎င်း ဖော်ပြထားကြောင်း တွေ့ရှိရ

လေသည်။ ထိုအခါမှ ပိယဒဿီ ဆိုသူမှာ အသောကပင် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား လာလေသည်။ ထို့ပြင် ၁၉၁၅-ခုနှစ်တွင် ရှိလာပုဂံခရိုင် မသင်္ကီရွာ၌ တွေ့ရှိရသော က၊ ဆ၊ င တွင် ဒေဝါနံ ပိယသအသောကသ (နတ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသော အသောကမင်းကြီး)ဟု ဖော်ပြထားလေရာ ၎င်းအချက်မှာ ခိုင်လုံသွားလေတော့သည်။ (ထိုကျောက်စာတခုတွင်သာ အသောက ဟူသော အမည်ကို သုံးစွဲသည်)

ရှေးခေတ် အိန္ဒိယဘုရင်များတွင် မူလအမည်တခု၊ ဘွဲ့အမည်တခု ထားရှိတတ်ကြ၏။ ဤတွင် အသောကသည် သူ၏အမည်ရင်းဖြစ်ပြီး ပိယဒဿီမှာ ဘွဲ့အမည် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ သူ၏ဘိုးတော် စန္ဒဂုတ်မင်းကြီးအားလည်း သီဟိုဠ် ရာဇဝင်တို့တွင် ပိယဒဿနဟု ဖော်ပြသည်ကို တွေ့ရ၏။ ရှေးခေတ်က ဘိုးနှင့် မြေးတို့သည် တခုတည်းသောဘွဲ့ကို ခံယူတတ်ကြကြောင်း လေ့လာ တွေ့ရှိရလေရာ စန္ဒဂုတ်၏ဘွဲ့မည်မှာလည်း ပိယဒဿန မဟုတ်ဘဲ (အသောက ကဲ့သို့ပင်) ပိယဒဿီသာ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ သီဟိုဠ် ကျမ်းဆရာတို့က ၎င်းနှစ်ခုကို အတူထား၍ ရေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။

အသောကကျောက်စာ ပြန်တမ်းများကို အချက်အခြာ ကျသော ဌာနများ၊ မြို့ကြီးများနှင့် ဘာသာရေးဌာနများနှင့် စည်ကားရာ လမ်းဆုံလမ်းခွဲ စသည်တို့တွင် ရေးထိုးခဲ့၏။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူအများဆုံး ဖတ်ရှုနိုင်ရန်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ကျောက်ဆောင် စာများကို ကျောက်ဆောင်ကြီးများပေါ်တွင် ထွင်းထုခဲ့၏။ ကျောက်တိုင်များကိုကား အရေးကြီးသော အဖြစ်

အပျက်များ၏ အထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် စိုက်ထူခဲ့ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ တောပြာကျောက်တိုင်နှင့် မိရွတ်ကျောက်တိုင်များကို မိရော့ရှားတုတ်ဂလတ်ဘုရင် လက်ထက်တွင် ဒေလီမြို့သို့ ရွှေပြောင်းထားခဲ့၏။ ထိုစဉ်ကမူ ကျောက်တိုင်မှ အက္ခရာများကို မဖတ်တတ်ကြသေးသဖြင့် အံ့ဩဘွယ်ပစ္စည်းများ အဖြစ်သာ ထိန်းသိမ်းထားခဲ့ကြသည်။ အလ္လဟဘဒ်ကျောက်တိုင်မှာ မူလက ကောသလ္လီတွင်ရှိသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ဘေရတကျောက်ဆောင်စာကို ကနင်ဂမ် က ကလကတ္တားသို့ ရွှေပြောင်း ထားခဲ့၏။ ထိုသို့ ရွှေပြောင်းထားကြခြင်းမှာ ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် သုဘေသန ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင်ကား တည်နေရာနှင့် ယှဉ်ဘဲလေ့လာခွင့် မရရှိတော့သဖြင့် ဝမ်းနည်းဘွယ်ဖြစ်ပေသည်။

ခ၊ ပ ၇-ရာစုတွင် အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သော တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုရားဖူးခရီးသည် ရှန်ဆန်း၏ မှတ်တမ်းတွင် ရာဇဂြိုဟ်၊ သာဝတ္ထိနှင့် အခြား ဌာနများတွင် ကျောက်စာပြန်တမ်းများကို တွေ့ရှိရကြောင်း ဖော်ပြထား၏။ ၎င်းတို့ကို ယနေ့ထက်တိုင် မတွေ့ရှိရသေးချေ။ ထို့အတူပင် မတွေ့ရှိသေးသော အခြား ကျောက်တိုင်များလည်း ရှိနိုင်ပေသည်။ ခ၊ ပ ၄-ရာစုတွင် အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သော တရုတ်ရဟန်းတော် ဖာအင်ကလည်း သံကိုသာရှိ ခြင်္သေ့ရုပ်နှင့် ကျောက်တိုင်တခုကို၎င်း၊ ပါဠိလိပုတ်ပြည်အနီးရှိ ကျောက်တိုင် တခုကို၎င်း ဖော်ပြခဲ့၏။ ၎င်းတို့ကိုလည်း ရှာ၍မတွေ့သေးချေ။ အသောက၏ပြန်တမ်းများကို ကျောက်ပေါ်တွင် သာမက သစ်သားပေါ်တွင်လည်း ရေး

ထွင်း၍ မောရိယပိုင်နယ် တခုလုံးသို့ ဖြန့်ချိခြင်း ပြုကောင်းပြုခဲ့
လိမ့်မည်ဟု ရိုမီလာသိပ္ပား က ရေးသားခဲ့သည်။

မာန်သေရာနှင့် သျှာဘာဇ်ဂါဟီတွင်တွေ့ရသော ကျောက်
ဆောင်စာ အကြီးများကို (ပါရှန်အာရာမစ်ဘာသာမှ ဆင်းသက်
လာသော) ခါရော့စသိအက္ခရာဖြင့်ရေးသားထား၏။ ကန္တာဟရ
တွင် မကြာသေးခင်က တွေ့ရှိရသော ကျောက်စာမှာမူ ဂရိနှင့်
အာရမစ် နှစ်ဘာသာဖြင့်ရေးထိုးထား၏။ ကျန်ကျောက်စာများ
ကိုကား ပြာဟ္မအက္ခရာဖြင့် ရေးသားထားသည်။ ပြာဟ္မအက္ခရာကို
သက္ကဋဘာသာနှင့် ပြာကရိုက်ဘာသာများ ရေးရာတွင် အသုံးပြု
သည်။ ကျောက်စာများကို ပညာရှိတို့သာနားလည်တတ်မြောက်
သော သက္ကဋဘာသာဖြင့် မရေးပဲ လူပြိန်းများ ဖတ်ရှုနိုင်သော
ပြာကရိုက်ဘာသာဖြင့် ရေးခဲ့သည်ကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့်
အသောက မင်းတရားကြီးသည် သူ၏ ပြန်တမ်းများကို လူထု
အားလုံး နားလည်စေလိုကြောင်း ထင်ရှားလှပေသည်။

ဂျာလာလာဘဒ်အနီး ကဘူးလ်မြစ်မြောက်ဖက်ကမ်းပေါ်ရှိ
လမ်ပက(ခေါ်) လမ်ဂန်အရပ်ရှိ ကျောက်စာအပိုင်းအစတခုကို
လည်း အသောက၏ပြန်တမ်းအဖြစ်ယူဆကြ၏။ ၎င်းကို အာရာမစ်
ဘာသာဖြင့်ရေးထိုးထားသည်။ အာရာမစ်မှာ ထိုဒေသသုံးစကား
ဖြစ်ပေရာ လူထုနားလည်မည့်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုလိုသော
အသောက၏ဝါဒနှင့် ကိုက်ညီနေပေသည်။

ဂေါ်ရခပ်ပုရ်ခရိုင်အတွင်းရှိ သောဟဒဂါရာ ကြေးပြားစာ
နှင့် ဘိုဂရခရိုင်အတွင်းရှိ မဟာဌာနကျောက်စာတို့မှ ခါ မ ၃
ရာစုသုံး ပြာကရိုက်ဘာသာဖြင့်ဖြစ်ပြီး ပြာဟ္မအက္ခရာဖြင့် ရေး

သားထား၏။ အကြောင်းအရာမှာ ဒုဗ္ဘိကန္တရကပိဆိုက်သော အခါ ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြထား၏။ ၎င်းတို့ကို မောရိယခေတ်အစောပိုင်း စန္ဒဂုတ်မင်းလက်ထက်လောက်တွင် ရေးထိုးခြင်းဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။ စန္ဒဂုတ်မင်း လက်ထက်တွင် ဒုဗ္ဘိကန္တရကပိဆိုက်ဖူးကြောင်းကို ဂျိန်းဘာသာစာပေတို့၌ တွေ့ရှိရ၏။ (ဂျိန်းစာပေ၌ ဂျိန်းရဟန္တာ ဘဒြဘာဟု နိမိတ်ဖတ်သည့် အတိုင်း တဆယ့်နှစ်နှစ်ပတ်လုံး အဝတ်ဘေးဆိုက်ရောက်ပုံကို ဖော်ပြထားသည်)။

မောရိယခေတ်မှ ကြွင်းကျန်ရစ်သော ပစ္စည်းများတွင် မြေကြီးမှ တူးဖော်ရရှိသော အနုပညာပစ္စည်းများ၊ ဒင်္ဂါးများ ပါဝင်သည်။ ဒင်္ဂါးများမှာ ထိုခေတ်က အသုံးပြုသောငွေနှင့် ကြေးနီဒင်္ဂါးများ၊ ငွေတုံးဒင်္ဂါးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤဒင်္ဂါးများသည် သိရှိရသလောက် အိန္ဒိယပြည်တွင် အစောဆုံး ဖြစ်ကြောင်းကို ယခုအခါတွင် တိကျစွာ ပြောဆိုနိုင်လေသည်။ အိန္ဒိယပြည် အနောက်မြောက်ပိုင်းနှင့် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းဒေသတွင် တူးဖော်ရာ၌ အိုးအမျိုးမျိုးကိုလည်း တွေ့ရှိရသေးသည်။

ဤသည်တို့ကား မောရိယခေတ်နှင့် တကွ အသောကအကြောင်းကို လေ့လာသုတေသနပြုရာ၌ သမိုင်းပညာရှင်တို့ အားထားခဲ့ကြရသော အထောက်အကူများ ဖြစ်လေသည်။

အခန်း [နှစ်]

နောက်ခံကား

အသောကအကြောင်းကို မလေ့လာမီ သူ၏ ဘိုးတော်ဖြစ်သော စန္ဒဂုတ်မင်းအကြောင်းကို၎င်း၊ စန္ဒဂုတ်မင်း တည်ထောင်ခဲ့သော မောရိယခေတ်၏ အခြေအနေကို၎င်း၊ သိရှိနားလည်ထားရန် လိုအပ်ပေသည်။

မောရိယခေတ်မတိုင်မီက အိန္ဒိယပြည်တွင် သမ္မတနိုင်ငံငယ်လေးများနှင့် ဘုရင်နိုင်ငံငယ်လေးများ သီးခြားရပ်တည်လျက် ရှိခဲ့ကြ၏။ ၎င်းတို့ကို စန္ဒဂုတ်မင်းကြီးက သိမ်းကြုံးစုစည်း၍ တခုတည်းသော ပိုင်နက်အဖြစ် ချဲ့ထွင်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းမှာ ထိုခေတ် အိန္ဒိယနိုင်ငံရေးဇာတ်ခုံပေါ်တွင် လုံးဝဆန်းသစ်နေသော ကိစ္စတခုဖြစ်လေသည်။ ယခင်ကရှိသော နန္ဒမင်းဆက်၏ ပိုင်နယ်မှာ ဤမျှလောက် မကျယ်ပြန့်သလို ဤမျှလောက်လည်း လူမျိုးစုံ မပါဝင်ပေ။ ပါမောက္ခ ကောသလ္လ၏စကားကို ကိုးကားရ

လျှင် “မောရိယပိုင်နယ်တွင် ပါဝင်သော လူများမှာ ကျောက်
 ခေတ် လူရိုင်းများမှသည် အရစ္စတော်တယ်၏ ဟောကြားချက်
 များကို ကိုယ်တိုင် ကြားနာခဲ့ဘူးသူ များအထိ ပါဝင်ပေသည်။
 ယဉ်ကျေးမှုအရ ပြောရလျှင်လည်း နန္ဒပိုင်နယ်မှာ အာရိယန်
 ယဉ်ကျေးမှုမျှသာဖြစ်ပြီး မောရိယပိုင်နယ်တွင် ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံ
 ပါဝင်၏။ နန္ဒမင်းဆက်၏မြို့တော်မှာ မဂဓဖြစ်ပြီး၊ မောရိယ
 မင်းဆက်၏မြို့တော်မှာ ပါဠလိပုတ် ဖြစ်သည်။ ၎င်းပြင် အုပ်
 ချုပ်ရေး လွယ်ကူမှုအတွက် တက္ကသိုလ်မြို့နှင့် ဥဇ္ဇေနီမြို့များတွင်
 လည်း မင်းညီမင်းသားများကို ဘုရင်ခံအဖြစ် အုပ်ချုပ်စေခဲ့
 သည်။ အသောကကိုယ်တိုင်ပင် မင်းသားဘဝက ဥဇ္ဇေနီတွင်
 ဘုရင်ခံအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရပြီး တက္ကသိုလ်မြို့တွင် သူပုန်ထ
 သဖြင့် သွားရောက်နှိမ်နင်း ရဘူးလေသည်။ (တက္ကသိုလ်မြို့မှ
 ကမ္ဘာကျော် သဒ္ဒါ-ဆရာကြီး ပါနိနိ ပေဂါထွန်းခဲ့သည်)။

ခ၊ မ ခြောက်ရာစုကို သမိုင်းဆရာတို့က တကမ္ဘာလုံး
 မေးခွန်းထုတ်သော ရာစု ဟုကင်ပွန်းတပ်ကြ၏။ ဂရိတွင် ပိုက်သရေ
 ဂါရပ်သည်၎င်း၊ တရုတ်ပြည်တွင် ကွန်ဖြူးရှပ်သည်၎င်း၊ ပါလက်
 စတိုင်းတွင် အိုက်ဇာယာသည်၎င်း၊ တန်ဘိုးဟောင်းများကို ဆန်း
 စစ်ဝေဘန်လျက် ရှိကြ၏။ အိန္ဒိယပြည်တွင်လည်း ထိုနည်းတူပင်
 ဖြစ်သည်။ ခန့်မှန်းခြေ ခ၊ မ ၉၀၀-ခန့်လောက်ကစ၍ တည်
 ဆောက်ခဲ့သော ပြာဟူဏ်ဝါဒ ခံတပ်ကြီးမှာ ခေတ်သစ်အတွေး
 အခေါ်များ၏ တိုက်ခိုက်ခြင်းကို ခံနေရလေသည်။ ထိုအတွေး
 အခေါ်များမှ စရဝက၏ ရုပ်ဒါ၊ မဟာဝီရ၏ ဂျိန်းဝါဒ၊ ဗုဒ္ဓ၏
 မဇ္ဈိမဝါဒများ ဖြစ်ကြသည်။ လူများသည် ဇာတ်စနစ်ကို၎င်း၊

ယာဇ်ပူဇော်ခြင်းကို၎င်း ပြင်းထန်စွာ မေးခွန်း ထုတ်လာကြသည်။ ထိုခေတ်တွင် အိန္ဒိယပြည်၌ ဘာသာအယူအဝါဒ ဆရာအမျိုးမျိုးတို့၏ ငြင်းခုံချေပသော အသံများမှာ လျှံတက်လျက် ရှိသည်။ ပါမောက္ခစစ်က ထိုခေတ် အိန္ဒိယပြည်ကို အမှောင်မှ အလင်းသို့ ကူးပြောင်းသော ခေတ်ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ အစဉ်အလာ ပြာဟူဏဝါဒနှင့် ဝါဒသစ်များ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ကြရာတွင် ဇာတ်လေးမျိုး အနက် အောက်တန်းကျသော ဇာတ်နယ်ဝင်တို့က ဝါဒသစ်များဘက်သို့ ထောက်ခံအားပေး ကြလေသည်။ ဝါဒသစ်များသည် သူတို့၏ အဖိနှိပ်ခံဘဝမှ လွတ်မြောက်ရေး အတွက် မြော်လင့်ချက် ရောင်ခြည်ပမာ ဖြစ်နေလေသည်။

အိန္ဒိယပြည်တွင် ပြာဟူဏဝါဒက သတ်မှတ်ပေးသော ဇာတ်လေးမျိုးရှိရာ ပြာဟူဏ (ရဟန်း-ပညာရှိ) တို့သည် အမြင့်ဆုံး ဖြစ်၏။ ထို့နောက် ခတ္တိယ (မင်းမျိုး)၊ ဝေဿ (ကုန်သည်မျိုး)၊ များဖြစ်သည်။ ၎င်းသုံးမျိုးကို ဒွိဇ (နှစ်ကြိမ်မေးသူ) ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ (နှစ်ကြိမ်မေး ဆိုသည်မှာ အမိဝမ်းက ထွက်စဉ် တကြိမ်၊ စလွယ်တင်ပဲ့ ပြုလုပ်သောအခါတွင် တကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ် မေးဖွားသည်ဟု ဆိုလိုသည်)။ ဝေဿများမှာ “မူ” အားဖြင့်သာ ဒွိဇ ဖြစ်သော်လည်း တကယ့်ဘဝတွင်ကား အဖက်မတန်သလို ပြုမူခြင်း ခံကြရ၏။ ထို့ကြောင့် ဝေဿနှင့် သုဒ္ဓ (ဆင်းရဲသားမျိုး) များသည် ဝါဒအသစ်များကို ထောက်ခံအားပေး ကြလေသည်။ ၎င်းဝါဒသစ်များ၏ ရှေ့ဆောင်ကား ဗုဒ္ဓဝါဒပင် ဖြစ်ပေသည်။ အထက်တန်းမျိုး ဖြစ်သော ပြာဟူဏနှင့် ခတ္တိ နှစ်မျိုး တွင်လည်း ပြာဟူဏတို့၏ လက်ဝါးကြီးအုပ်ချယ်လှယ်မှုကို ခတ္တိယ

တို့က ဆန့်ကျင်လာကြ၏။ ဝါဒသစ်များ၏ ရှေ့ဆောင်ဖြစ်ကြသော ဗုဒ္ဓနှင့် မဟာဝီရတို့မှာ ခတ္တိယများဖြစ်ကြသည်။ အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများသည် စီးပွားရေး အဆောက်အအုံ ပြောင်းလဲမှုများနှင့် သီခြား မဟုတ်ကြပေ။ ဆက်သွယ်လျက်ရှိသည်။ ထိုခေတ်က အိန္ဒိယ စီးပွားရေး အဆောက်အအုံသည် (ဝေဒခေတ်)၊ နွားထိန်း သိုးထိန်း မွေးမြူရေးအသွင်မှ အခြေတကျ စိုက်ပျိုးရေးအသွင်သို့ ကူးပြောင်းစကားလ ဖြစ်သည်။ (အလက်ဇန္ဒား၏ စစ်တပ်ကြီးဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးမှုနှင့် ကျွဲနွားတိရစ္ဆာန် အများအပြားကို ဖမ်းယူ သွားခြင်းမှလည်း အကြောင်းတခုဖြစ်သည်ဟု ကောသဗ္ဗိက ဆိုသည်)။ စိုက်ပျိုးရေးစီးပွားရေးအသွင်သို့ ပြောင်းလဲသွားသဖြင့် ကျေးရွာများ အတည်တကျ တည်ထောင်ခြင်း၊ နယ်မြေကို စီမံအုပ်ချုပ်ရခြင်း စသည်များ လိုအပ်လာ၏။ ထို့အတွက် ခိုင်ခန့်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များကို အခြေအနေက တောင်းဆိုလာသည်။ ၎င်းပြင် ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု နယ်ပယ်ကျယ်ဝန်းလာသဖြင့် ငွေသုံးစွဲမှု ပေါ်ထွန်းလာ၏။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ကုန်သည်မျိုးဝေသတို့၏ အခမ်းကဏ္ဍနှင့် ဩဇာအရှိန်အဝါမှာလည်း ကျယ်ပြန့်လာ၏။ ဤသည်တို့ကား အခြေအနေသစ်များ၏ တောင်းဆိုမှုဖြင့် မောရိယခေတ်ဦးတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော စီးပွားရေး၊ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အချင်းအရာများကို အကျဉ်းချုပ် ပြဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ခ၊ မ ၄-ရာစု အလယ်တွင် မဟာပဒ္ဒမနန္ဒသည် မဂဓတိုင်းကို အုပ်ချုပ်လျက်ရှိ၏။ သူသည် လူကြိုက်များသော မင်း

တပါးမဟုတ်ချေ။ (မဟာဝံသကျမ်းတွင် သူ၏အမည်ကို ခိုးမှုကြီး ငနန္ဒဟု ပြသည်) သို့ရာတွင် သူသည် အကြံအစည်ကြီး၍ အလုပ် ကြိုးစားသော မင်းတပါးဖြစ်ကြောင်း ယူဆရန်ရှိသည်။ သူ၏ လက်ထက်တွင် ယခုခေတ်အခေါ် ရစ်ဆာနယ်နှင့် အန္တရာမြောက် ပိုင်းကမ်းခြေဖြစ်သော ကလိင်တိုင်းကို သိမ်းပိုက်ရရှိသည်။ သူ ကွယ်လွန်သောအခါ နန်းမွေဆက်ခံရေးအတွက် အရှုပ်အရှင်း များ ပေါ်ပေါ်လာလေသည်။

မဂဓတွင် ထိုသို့ အခြေအနေ ရှုပ်ထွေးနေစဉ် အနေသက် မြောက်ပိုင်းတွင်လည်း အရေးကြီးသော အဖြစ်အပျက်များ ပေါ်ပေါက်လျက် ရှိ၏။

ခ၊ မ ၃၃၀-တွင် မဟာအလင်္ကာဇ္ဇာသည တတိယ မြောက် ဒရိယဘုရင်အား အောင်နိုင်ပြီး ပါရှန်အင်ပါယာကြီး ကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့၏။ (ထိုသို့ သိမ်းပိုက်နိုင်သောအခါ နောက် ထပ် တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် နယ်မြေ မရှိတော့သဖြင့် ဝမ်းနည်း သောကြောင့် အလင်္ကာဇ္ဇာဘုရင်ကြီး ငိုယိုကြောင်း၊ ထိုအခါ တွင် တစုံတယောက် အိန္ဒိယပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် ကျန်ပါသေး သည်ဟု တင်လျှောက်ကြောင်း ဒဏ္ဍာရီဆံဆံ မှတ်တမ်းအချို့၌ ဖတ်ရှုရသည်)။ အမှန်မှာ နောက်ဆုံးတိုက်ပွဲဖြစ်သော ဂေါဂ မေလတိုက်ပွဲမှာပင် ဒရိယပ်၏ တပ်မတော်တွင် ပါဝင်တိုက်ခိုက် ကြသော အိန္ဒိယစစ်သည်တော်များနှင့် ဆင်တဆယ့်ငါးကောင် တို့အား အလင်္ကာဇ္ဇာ တွေ့ရှိပြီး ဖြစ်ပေ၏။ ဂရိသမိုင်းဆရာ ဟီရိုဒိုတပ်၏ အဆိုအားဖြင့်လည်း မလာတိယစစ်ပွဲတွင် ပါရှန်

တပ်မတော်နှင့်အတူ အိန္ဒိယစစ်သည်တော်များ ပါလာကြောင်း သိရှိရသည်။

အိန္ဒိယနယ်စပ်တွင် တည်ရှိသော ဘက်ထရီးယားနယ်တွင် ကာလအတန်ကြာ တိုက်ခိုက်ရပြီးနောက် အလက်ဇန္ဒားသည် ဟိန္ဒူကုသတောင်တန်းကိုဖြတ်ကျော်၍ ကဘူးလ်ခရိုင်ကို သိမ်းပိုက်လိုက်၏။ တောင်တန်းသားတို့၏ ပြင်းထန်သော ခုခံမှုကို ခံရပြီးနောက် သူသည် အိန္ဒုမြစ်ဝှမ်းသို့ ရောက်ရှိခဲ့၏။ အိန္ဒုမြစ်ကို ၁၊ ၆ ၃၆၂ မိုးဦးပေါက်တွင် ဖြတ်ကျော်သည်။ တက္ကသိုလ်မြို့မှ ဘုရင်သည် အလက်ဇန္ဒားထံ လက်နက်ချ အညံ့ခံ၏။ ရှေ့သို့ ဆက်လက်ချီတက်လာရာ ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသော ပန်ချပ်ဘုရင် ပေါရုသ(ပိုးရပ်စ်)၏ ခုခံတိုက်ခိုက်မှုကို ခံရသည်။ ပေါရုသရှုံး၍ ဒဏ်ရာကိုးချက်နှင့်အတူ အလက်ဇန္ဒားထံသို့ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်ခဲ့ရာ အလက်ဇန္ဒားက သူ့အား မည်ကဲ့သို့ ဆက်ဆံစေချင်သနည်းဟု မေးလျှင် ပေါရုသက ကျွန်ုပ်သည် ဘုရင်တပါးဖြစ်သဖြင့် ဘုရင်ကဲ့သို့ ဆက်ဆံပါဟု ရဲရင့်စွာ ဖြေကြားလေသည်။ အလက်ဇန္ဒားသည် သူ၏ ရဲစွမ်းသတ္တိကို သဘောကျလှသဖြင့် သူ့ကိုပင် ပြန်၍ လက်အောက်ခံဘုရင်အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့လေသည်။

ပေါရုသအား အောင်နိုင်ပြီးနောက် အလက်ဇန္ဒား၏စစ်တပ်ကြီးသည် ဆက်လက်၍ ချီတက်ခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ဘီအသုအရပ်သို့ ရောက်လျှင် စစ်သည်တော်တို့ စစ်ပန်း၍ ဆက်လက်ချီတက်ရန် ငြင်းဆိုကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် အလက်ဇန္ဒားသည် သူ၏ တပ်မတော်ကြီးအား ပန်ဂျပ်နယ်ကိုဖြတ်၍ အိန္ဒုမြစ်တလျှောက် စုန်ဆင်းစေ၏။ အိန္ဒုမြစ်ဝသို့ ရောက်သောအခါ တပ်မတော်

ကြီးကို နှစ်စဉ်တို့ တစုကို ရေကြောင်းမှ မက်ဆီပိုတေးမီးယားသို့ ပြန်စေ၏။ ကျန်တစုကို သူ့ကိုယ်တိုင်ခေါင်းဆောင်၍ ကုန်းကြောင်းမှ ပြန်ခဲ့၏။ အလက်ဇန္ဒားသည် သိမ်းပိုက်ပြီး အိန္ဒိယ နယ်ပယ်များကို လက်အောက်ခံအဖြစ် ဆက်လက်ထားရှိရန် ကြံစည်ကြောင်း ခံတပ်များထားရှိခဲ့ခြင်းဖြင့် ထင်ရှားပေသည်။ ဘေဘီလုံရောက်လျှင် အရက် အလွန်အကျွံသောက်၍ မလေးရီးယား အဖျားဝင်ပြီး အလက်ဇန္ဒား အနိစ္စရောက်သည်။ သူ့ ကွယ်လွန်သောနှစ်မှာ ၁၊ မ ၃၂၃၊ ဇွန်လဖြစ်သည်။

ဂရိ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများတွင် ဆန္ဒရိုကိုတော့စ်ဆိုသောပုဂ္ဂိုလ် တယောက်အကြောင်းကို ဖော်ပြထား၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ တခြား သူမဟုတ် အသောက်၏ဘိုးတော် စန္ဒဂုတ်မင်း (ချန္ဒြာဂုပတ)ပင် ဖြစ်သည်။ ဂရိသမိုင်းဆရာ မလူးတပ်၏မှတ်တမ်းအရ စန္ဒဂုတ် သည် အလက်ဇန္ဒားနှင့် တွေ့ဆုံပြီး လူကြိုက်နည်းနေသော နန္ဒ ဘုရင်အား ဖြုတ်ချရန် အကြံပေးသည်ဟုဆို၏။ လက်တင်သမိုင်း ဆရာ ဂျက်စတင်ကမူ စန္ဒဂုတ်သည် စကားကြော အတင့်ရဲလွန်း သဖြင့် အလက်ဇန္ဒားက စိတ်ဆိုးပြီး သူ့အား ကွပ်မျက်ရန် အမိန့် ပေးကြောင်း၊ သို့ရာတွင် သူသည် လွတ်မြောက်သွားကြောင်းကို ဖော်ပြထား၏။ ဤအဆိုများ မှန်သည်ဖြစ်စေ၊ မှားသည်ဖြစ်စေ စွန့်စားမှုနှင့် ကြီးစားအားထုတ်မှု များစွာ ပြုလုပ်ပြီးနောက် စန္ဒဂုတ်သည် အလက်ဇန္ဒားထားခဲ့သော ဂရိခံတပ်ကို သိမ်းပိုက် နိုင်သည့်အပြင် နန္ဒမင်းဆက်၏မြို့တော် ' ပါဠိလိပုတ်ကိုလည်း အောင်နိုင်ခဲ့၏။ ခံတပ်များကိုတိုက်သည်မှာ အရင်ကျသလော။

ပါဠိလိပုတ်ကိုတိုက်သည်မှာ အရင်ကျသလော မဆုံးဖြတ်နိုင်သေး
ချေ။ စန္ဒဂုတ်သည် မောရိယမင်းဆက်ကို ထူထောင်သူဖြစ်သည်။

မောရိယတို့၏ ဇာစ်မြစ်နှင့် ပတ်သက်၍ အယူအဆ မညီညွတ်
ကြချေ။ မုဒြရက္ခဿပြဇာတ်၏ အဖွင့်ဋီကာကိုရေးသားသူ ဒုန္ဒ
ရာဇက မောရိယဆိုသောအမည်မှာ နန္ဒဘုရင်တပါး၏မိဖုရားကြီး
ဖြစ်သူ မျရာမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ဆိုသည်။ သူ၏အဆိုအတိုင်း
မှန်လျှင် မျရာ မိဖုရားသည် ပထမဆုံးသော မောရိယ၏အဖွား
(သို့မဟုတ်) အမေ ဖြစ်ရမည်။ ပူရာဏ်ကျမ်းများကမူ နန္ဒမင်း
ဆက်နှင့် မောရိယမင်းဆက်နှစ်ခုကို မဆက်စပ်ပေ။ ထိုသို့ ဖြစ်ရ
သည်မှာ နန္ဒမင်းဆက်သည် အောက်တန်းစား (သုဒ္ဓ)မျိုး ဖြစ်
သောကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ပညာရှင်တို့ ယူဆကြသည်။
(မဟာဝင်ဝတ္ထု၌ ပထမ နန္ဒအား ခိုးမှုကြီး ငနန္ဒာဟု ပြသည်)
ဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းဂန်များကမူ မောရိယတို့အား ဗုဒ္ဓနှင့်ဆက်စပ်၍
ဖော်ပြကြသည်။ မဟာဝင်ဝတ္ထု၌ “မြတ်စွာဘုရား ထင်ရှား
ရှိတော်မူစဉ် ဝိဋ္ဌဒူဘသည် သာကီဝင်မင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးသော
အခါ အချို့သော သာကီဝင်မင်းတို့သည် အသက်လွတ်လိုသော
ကြောင့် ဟိမဝန္တာ၏အစပ်ဖြစ်သော တောအုပ်ကိုခိုသဖြင့် မြို့ရွာ
ဖွဲ့၍ နေကြ၏။ ထိုအရပ်သည် ဥဒေါင်းသံ၊ ကြီးကြာသံတို့ဖြင့်
နှစ်လှိုပျော်မွေ့ဘွယ်ရှိရကား မောရိယမြို့ဟု တွင်၏” ဟု ပြဆိုသည်။
ဆက်လက်၍ စန္ဒဂုတ်မင်းအကြောင်းကို ထိုကျမ်းတွင် အောက်ပါ
အတိုင်း ရေးသားထားသည်ကို ဖတ်ရှုရသည်။

“ထိုမောရိယမြို့၌ မင်းပြုသော မင်း၏ မိဖုရားသည်
ကိုယ်ဝန်ရှိသောအခါ ပြည်နီးချင်း မင်းတပါးသည်

မောရိယမင်းကို သတ်၍ မင်းအဖြစ်ကို ယူ။ ထိုအခါ မိဖုရားကြီးသည် ကိုယ်ဝန်စောင့်လို၍ မောင်းမတို့နှင့်အတူ မထင်ရှားသောအသွင်ဖြင့် မြို့မှထွက်ခဲ့၍ ပါဠိလိပုတ်ပြည် သို့လာခဲ့သော် မြို့၏အနီး ရွာကြီးတခု၌ သားကို ဖွားမြင်၏။ နတ်၏အာနုဘော်ဖြင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲသောအခိုက် ဖြစ်၍ သားကို မမေးမြူလိုရကား သူငယ်ကို အိုးသစ်၌ ထည့်သွင်း၍ နွားနင်းစိမ့်သောငှာ နွားခြံဝ၌ ထား၏။ နတ်တို့ စောင့်မရကား စန္ဒမည်သော နွားလောင်းဥသဘာ သည် တပါးနွားမထွက်မီ ထွက်လာ၍ ကောင်းစွာစောင့် နေ၏။ နွားထိန်းသော ယောက်ျားလည်း သတို့သားကို မြင်သော် ချစ်ခင်စွာယူ၍ မေးမြူလေ၏။ စန္ဒနွားလား စောင့်သည်ကို အကြောင်းပြု၍ သူငယ်ကို စန္ဒဂုတ္တဟုခေါ် ဆိုကြ၏။”

စန္ဒဂုတ်မင်းသည် နန္ဒမင်းဆက်ကို ဖြုတ်ချ၍ မောရိယမင်း ဆက်ကို ထူထောင်ကြောင်း အိန္ဒိယမှတ်တမ်းများနှင့် နိုင်ငံခြား မှတ်တမ်းများအရ ထင်ရှားပေသည်။ အလက်ဇန္ဒား အိန္ဒိယမှ ပြန်လည်ထွက်ခွာသွားသောအခါ သူ၏ဒဏ်ကြောင့် အင်အား ချိန့်သွားသော အနောက်မြောက်ပိုင်းနယ်များကို စန္ဒဂုတ် အနေ နှင့် သိမ်းပိုက်ရန် အခွင့်အလမ်းကောင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ သူသည် ဂရိခံတပ်များကိုလည်း တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်သည်။ စန္ဒဂုတ်မင်း၏ ပြည်ထဲရေးလုပ်ကြံမှုများတွင် ဇာနက္က (ခေါ်) စာဏကျ (ခေါ်) ကောတိလျ (ကောတလျ) (ခေါ်) ပိဿနိုးဂုတ္တ ပုဏ္ဏားကြီး၏ လမ်းညွှန်ရွှေ့ဆောင်မှုသည် အဓိက အရေးပါလှကြောင်း သမိုင်း

ဆရာတို့က အညီအညွတ် ယူဆကြသည်။ ဝိသာခါဒတ္တ (ခ၊ မ ၆-ရာစု) ရေးသားသော မုဒြရက္ခပြဇာတ်တွင် နန္ဒမင်း၏နန်းရင်း ဝန်ကြီး ရက္ခဿ၏ကြံစည်မှုများကို ဇာနက္ခပုဏ္ဏားက ဖျက်ဆီးပြီး စန္ဒဂုတ်မင်းအား နန်းတင်ပုံများကို ရေးသားထားလေသည်။

ဇာနက္ခနှင့်ပတ်သက်၍ မဟာဝင်ဝတ္ထု၌ ဤကဲ့သို့ ရေးသား ထား၏။ “တက္ကသိုလ်ပြည်၌ ဇာနက္ခမည်သော ပုဏ္ဏားသည် ဗေဒင်သုံးပုံလည်း တတ်၏။ ဆေးဝါးမန္တရားတို့ကိုလည်းတတ်၏။ အထူးထူးသော ပရိယာယ်ဝေဝုစံတို့၌၎င်း၊ ဥပါယ်တမည်တို့၌ ၎င်း လိမ္မာ၏။ ဉာဏ်ပဋိဘာန်လည်း ထက်မြက်၏။ အထူးထူး သော ထုံးပုံနိဒါန်းတို့၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာ၏။ ထီးဖြူဆောင်းထိုက် သော ဘုန်းကြက်သရေရှိပေသည့်သူ ဟူ၍လည်း ထင်ရှား၏။ အဘမရှိသည့်နောက် မိခင်ကို လုပ်ကျွေးပေသည့်သူဟူ၍ လူ အများ ကြည်ညို၏” ဇာနက္ခသည် မိခင်အား လုပ်ကျွေးလှိုသဖြင့် မိခင်၏ဆန္ဒအတိုင်း မင်းဖြစ်ထိုက်သော ဘုန်းကြက်သရေတည်ရာ အစွယ်တို့ကို ချိုးပစ်ခဲ့ပုံ၊ တရက်တွင် သူသည် ဓနုနန္ဒမင်း အလှူ ကြီး ပေးနေရာသို့သွား၍ အလှူခံပုံ၊ ထိုတွင် ဘုရင်၏ မောင်းနှင့် ထုတ်ခြင်းခံရပုံ၊ ထိုအခါမှစ၍ နန္ဒဘုရင်အား အမျက်သိပြီးလျှင် စန္ဒဂုတ်အား နန်းတင်ရန် ကြိုးစားခဲ့ပုံများကို မဟာဝင်ဝတ္ထု၌ ရေးသားထားလေသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော မုဒြရက္ခဿ ပြဇာတ်အရဆိုလျှင် စန္ဒဂုတ်သည် ချိန်၍ အရေးမပါသော လူငယ်တယောက်သာ ဖြစ်ပြီး ဇာနက္ခပုဏ္ဏား၏ စီမံကြီးကိုင်သည့် အတိုင်းသာ ကပြရ လေသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းမှာ ဇာနက္ခ၏ ကြီးကျယ်ပုံကို ပြလို

သဖြင့် ချဲ့ထွင်ခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ စန္ဒဂုတ်သည် သတ္တိဗျတ္တိနှင့် ပြည့်စုံ၍ အလုပ်ကြီးစားသော ပုဂ္ဂိုလ်တယောက် ဖြစ်ကြောင်း မငြင်းနိုင်ပေ။ မဟာဝင်ဝတ္ထုတွင် မှိုသည်မိန်းမနှင့် သူ၏သားငယ် အကြောင်း လူသိများသော ပုံပြင်ကလေးကို ဖော်ပြထား၏။ မှိုသည် မိန်းမတယောက်သည် သူ၏သားအား မှိုတခုပေးရာ သားဖြစ်သူသည် အလယ်သားကိုထွင်း၍ လက်ချောင်းနှင့် ကော် စားသဖြင့် ပုလူသောကြောင့် မစားနိုင်ရုံလေ၏။ ထိုအခါ မိခင်က များစွာ ပြစ်တင်၍ အလယ်သားကို ပထမ မစားဘဲ အနားသား ကို ဦးစွာစားရန် ညွှန်ပြပြောဆို၏။ ထိုအချင်းအရာကို စန္ဒဂုတ် သည် သင်္ခန်းစာယူ၍ နေပြည်တော်ကို မလုပ်ကြံသေးဘဲ ပြည်စွန့်ရွာနားမှ တစတစသိမ်း၍ နောက်ဆုံးမှ နေပြည်တော်ကို တိုက်ကြောင်း ဖော်ပြထားလေသည်။ ၎င်းမှာ ယခုခေတ် အခေါ် ပြောက်ကျားစစ်ဆင်ရေးမျိုးပင် ဖြစ်ပေသည်။

စန္ဒမင်းဆက်အား ဖြုတ်ချပြီးနောက် ဇာနက္ကသည် စန္ဒဂုတ် အား နန်းမတင်သေးဘဲ ထိုမင်း၏ ဓနုဥစ္စာများကို သိုဝှက်ထားရာ ကိုသိသော တံငါကြီးအား မင်းမြှောက်ကြောင်း၊ ၎င်းတို့ကိုရမှ တံငါကြီးအား ဖယ်ရှား၍ စန္ဒဂုတ်အား နန်းတင်ကြောင်း မဟာ ဝင်၌ ဖော်ပြထားသည်။ စန္ဒဂုတ်မင်းနန်းတက်သော ခုနှစ်နှင့် ပတ်သက်၍ ပညာရှင်တို့ ခြားနားစွာ ယူဆကြသည်။ ခ၊ မ- ၃၂၁၊ ခ၊ မ ၃၂၂၊ ခ၊ မ ၃၂၃၊ ခ၊ မ ၃၂၄ ဟူ၍၎င်း၊ ခ၊ မ ၃၂၅ မှ ၃၂၀ အတွင်းဟူ၍၎င်း၊ ခ၊ မ ၃၂၄ မှ ၃၁၃ အတွင်းဟူ၍၎င်း အသီးသီးယူဆကြသည်။

အလက်ဇန္ဒား သေဆုံးသောအခါ သူ၏ပိုင် နယ်ကြီးကို ဗိုလ်ချုပ်များက ခွဲဝေအုပ်ချုပ်ကြ၏။ အာရှတိုက်ပိုင်နယ်များကို အင်တီဂိုးနပ်နှင့် ဆီလျူကပ် (သိလုက) တို့ လုကြ၏။ ခ၊ မ- ၃၁၂ တွင် သိလုကသည် ဘေဘီလုံကို ရ၏။ နောက်ခြောက်နှစ် ကြာလျှင် သူသည် ဘုရင်ဘွဲ့ကို ခံယူအုပ်ချုပ်သည်။ သူ့အား သမိုင်းတွင် ဆီလျူကပ် နီကေတာ ဟု သိကြသည်။ သူသည် အိန္ဒိယပြည်မှ အလက်ဇန္ဒား၏ ပိုင်နယ်များကို ပြန်ရလို၍ အိန္ဒိယ သို့ ချီတက်လာခဲ့၏။ ခ၊ မ ၃၀၅-တွင် စန္ဒဂုတ်သည် သူ့အား တိုက်ခိုက်ရာ အနိုင်ရရှိသဖြင့် ခ၊ မ ၃၀၃-တွင် စာချုပ် ချုပ်ဆို ၍ စစ်ပြေငြိမ်းကြသည်။ ထိုစာချုပ်အရ သိလုကသည် စန္ဒဂုတ် အား ဧရိယ၊ ဧရာခေ၊ သ၊ ဂီဒရေသ၊ ပရောပနီသ နယ်လေးရပ်ကို ပေးရ၏။ (၎င်းနယ်များမှာ ယခုခေတ်အခေါ် အိန္ဒိယအနောက် မြောက်တိုင်းနှင့် ဘလူချီစတန်ပြည်၊ အာဖဂန်နစ္စတန်ပြည်များ ဖြစ်သည်)။ စန္ဒဂုတ်မင်းက သိလုကအား ဆင်အစီးငါးရာ ပေး ၏။ ၎င်းပြည် ဘုရင်နှစ်ပါး သွေးချင်းဆက်မှု ပြုလုပ်သည်ဟု မှတ်တမ်း၌ရှိ၏။ ၎င်း၏အဓိပ္ပာယ်မှာ မရှင်းလှချေ။ ပါမောက္ခ စမစ်က သိလုက၏ သမီးကညာကို စန္ဒဂုတ်အား ဆက်သခြင်းဖြစ် မည်ဟု ဆိုသည်။ ပါမောက္ခကောသဗ္ဗိ၏ ဖော်ပြချက်တွင်မူ သိလုက၏ သမီးတော်တပါးကို စန္ဒဂုတ်၏သားတော် (အာသော က၏ဘခင်) ဗိန္ဒုသာရနှင့် လက်ဆက်ပေးခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု တွေ့ရသည်။ ဤအချက်ကို ထောက်၍ စန္ဒဂုတ်၏ သားမြေးများ တွင် ဂရိသွေးပါကောင်းပါလိမ့်မည်ဟု ပါမောက္ခ ဘာရှမ်က မှန်းဆသည်။

နှစ်ပြည်ထောင်ငြိမ်းချမ်းရေး ပြုလုပ်ပြီးသောအခါ ၁၊ မ
 ၃၀၊ ၂-ခုနှစ်တွင် သိလူကဘုရင်သည် ယခင်ရောခေါ်သည့် အမှု
 ထမ်းခဲ့သော ဂရိသံအမတ်ကြီး မိဂသေနအား စန္ဒဂုတ်မင်း၏
 ပါဠိလိပုတ်ပြည်သို့ စေလွှတ်လိုက်၏။ ၎င်းမှာ သမိုင်းအတွက်
 အလွန်အကျိုးများသော ဆောင်ရွက်မှုတရပ်ပင် ဖြစ်သည်။
 သံအမတ်ကြီးသည် အားလပ်သောအချိန်တွင် ထိုခေတ် အိန္ဒိယ
 ပြည်၏ ပထဝီဝင်၊ ထွက်ကုန်သီးနှံ၊ လူမှုရေးအခြေအနေ စသည်
 များကို မှတ်တမ်းပြုခဲ့သည်။ ၎င်းမှတ်တမ်းမှာ ယနေ့ထက်တိုင်
 အောင်ပင် သမိုင်းဆရာတို့ အားကိုးအားထားပြုရသော ကျမ်း
 ဖာစောင် ဖြစ်လေသည်။ ဝမ်းနည်းဘွယ်ကောင်းသည်မှာ ၎င်း၏
 မှတ်တမ်းမူရင်းမှာ ပျောက်ကွယ်သွားပြီဖြစ်ပြီး တဆင့် ကိုးကား
 ဖော်ပြချက်များသာ ကျန်ရှိခြင်းဖြစ်၏။ လေ့လာတွေ့ရှိရသော
 အချက်များနှင့်ပတ်သက်လျှင် မိဂသေနသည် စိတ်ချလောက်
 သော သက်သေတဦးဖြစ်သည်ဟု စမစ်က မှတ်ချက်ချခဲ့လေသည်။

မိဂသေန၏ မှတ်တမ်းများနှင့် ဇာနက္က၏ အတ္တသျှတ္တရကျမ်း
 လာ အချက်များကို ပေါင်းစပ်ချိန်ထိုး လေ့လာသောအခါ မော
 ရိယခေတ်၏ သဏ္ဍာန်မှာ ပီပီပြင်ပြင်ဖြစ်လာလေသည်။ ထို့ကြောင့်
 အဆိုပါကျမ်းနှစ်ဆောင်သည် သမိုင်းဆရာတို့ အထူး အားထား
 ရသော ကျမ်းများဖြစ်ကြသည်။ ဇာနက္က၏ အတ္တသျှတ္တရကျမ်း
 သည် နိုင်ငံရေးပညာဆိုင်ရာ ကျမ်းဖြစ်၏။ ကမ္ဘာတွင် လူသိများ
 လှသော အီတလီပြည်သား မက္ခရာဗဲလီ၏ မင်းသားကျမ်းမှာ
 အတ္တသျှတ္တရနှင့်နှိုင်းစာလျှင် မြေးအရွယ်မျှလောက်သာ ဖြစ်ပေ

၏။ မင်းသားကျမ်းလာ အချက်များစွာကို အတ္တသုတ္တရတွင် တွေ့ရသည်။

အတ္တသုတ္တရကျမ်းအရ လိုက်နာကျင့်ကြံသော ဘုရင်သည် စည်းစိမ်ယစ်မှူးနေရန် အချိန်မရပေ။ ဘုရင်သည် တိုင်းပြည်၏ အထွဋ်အထိပ် အထိမ်းအမှတ် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရင်၌ သူမတူသော ထူးချွန်မှုနှင့် လုံ့လဝီရိယများ ရှိရလေသည်။ အတ္တသုတ္တရကျမ်းက ဘုရင်၏တနေ့တာအချိန်ကိုပင် အသေးစိပ်အချိန်ဇယား ဆွဲပေးထား၏။ လူထု၏တိုင်ကြားမှုများကို ကြားနာခြင်း၊ လျှို့ဝှက်အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာခြင်း၊ ဝန်ကြီးအဖွဲ့၊ ဘဏ္ဍာရေးဌာန၊ တပ်မတော်အကြီးအကဲများနှင့် ဆွေးနွေးခြင်းစသော အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်များသာမက အနားယူခြင်း၊ အိပ်ခြင်း၊ ထမင်းစားခြင်း၊ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲကြည့်ရှုခြင်း၊ မောင်းမ မိသားစုများနှင့် တွေ့ဆုံခြင်း စသည်များကိုပင် အချိန်ကန့်သတ်၍ ပေးထားလေသည်။ ၎င်းပြင် အသက်ကိုလုပ်ကြံမည့် ဘေးအန္တရာယ်များကိုလည်း သတိမပြတ်မလပ်ပဲ အမြဲ နိုးကြားထောက်လှမ်းနေရလေသည်။

စန္ဒဂုတ်မင်းကြီးလက်ထက်က စီစဉ်ချမှတ်ခဲ့သော အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စစ်ရေးကိုပင် သူ၏သားတော်နှင့် မြေးတော်များ လက်ထက်တွင်လည်း အများဆုံး ဆက်လက်အသုံးချခဲ့လေရာ ၎င်းတို့ကို နားလည်သိရှိထားခြင်းဖြင့် နောက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက်လေ့လာရန် များစွာ အထောက်အကူ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

မိဂသေနမုတ်တမ်းများနှင့် အတ္တသုတ္တရကျမ်းတို့ကို နှိုင်းချိန်လေ့လာခြင်းဖြင့် မောရိယပိုင်နယ်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အတန်း

မြင့်မားလှကြောင်း တွေ့ရှိရ၏။ အုပ်ချုပ်ရေးသည် တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး အဆောက်အအုံတစ်ခုလုံးကို နိုင်နင်းစွာ ချုပ်ကိုင်ထား၏။ ဘုရင်၏အထောက်အပံ့များမှာလည်း နေရာ တိုင်းတွင် ရှိနေ၏။ စန္ဒဂုတ်မင်းသည် တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ တရားမျှတမှုအတွက် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ဆောင်ရွက်ပုံကို မိဂ သေနက ချီးကျူးမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ စန္ဒဂုတ်မင်းသည် ပါဠိလိ ပုတ်ရှိ ကြီးကျယ်သော နန်းတော်ကြီးတွင် စံမြန်း၏။ နန်းတော် မှာကား ကျွန်းသစ်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသည်။ (စမစ်က ၎င်း နန်းတော်ကို မန္တလေး ရွှေနန်းတော်ကြီးကဲ့သို့ ဖြစ်မည်ဟု နှိုင်း ယှဉ်ပြသည်) ပါဠိလိပုတ် ပြည်မှာလည်း အလွန် ကျယ်ဝန်း စည်ကားသော မြို့တော်ဖြစ်ပြီး သစ်သားချွန်ဝင်းစည်းရိုး ကာရံ ထားလေသည်။ ပါဠိလိပုတ်သည် ထိုခေတ်က ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးကျယ်ဆုံးသော မြို့တော် ဖြစ်သည်ဟု ကောသမ္ဘိက ဆိုသည်။

စန္ဒဂုတ်မင်းကြီး၏ လက်အောက်တွင် အမြဲတန်း အုပ်ချုပ် ရေး အရာရှိကြီးများနှင့် အမြဲတန်း စစ်ဘက်များ ထားရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို ဘုရင်က လခရိက္ခာတော် ပေးထားသည်။ ဘုရင်၏ အုပ်ချုပ်ရေး ကျယ်ပြန့်လှသော ပိုင်နယ်ကြီး၏ အစွန်အဖျား ရွာသိမ် ရွာငယ်ကလေးများသို့တိုင် ထိရောက်မှုရှိသည်ကို ကြည့် ခြင်းအားဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေး စံနစ်၏ အောင်မြင်မှုကို ခန့်မှန်းနိုင် ပေသည်။ အတူးသဖြင့် လူမျိုးစုံ၊ ဘာသာစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုအစုံ၊ ဘာသာစကားအစုံ၊ ဒေသအစုံ၊ အသားအရောင်အစုံ ပါဝင်

သော ပိုင်နယ်ကြီးကို ထိန်းသိမ်းအုပ်ချုပ်ရန်မှာ သေးငယ်လွယ်ကူ
သော တာဝန်မဟုတ်ပေ။

ရှေးခေတ် ပြာဟ္မဏ စာရေးဆရာတို့က အမဲလိုက်ခြင်းကို
ရှုံ့ချ ရေးသားခဲ့ကြ ငြားသော်လည်း ဘုရင်များကမူ ၎င်းကို
အပျော်အပါးတခုအနေနှင့် လိုက်စားခဲ့ကြ၏။ ဇာနက္က၏ အတ္တ
သျှတ္တရကလည်း အမဲလိုက်ခြင်း အကျိုးများကို ပြဆိုထားသည်။
ဘုရင်များ အမဲလိုက်ရာ သစ်တောများကို အထူးသတ်မှတ်ထား
ရာ ထိုအတွင်း ဝင်ရောက်ပစ်ခတ်မိသော သူများအား သေဒဏ်
ပင် အပြစ်ပေးလေသည်။ မိဂသေန၏ မှတ်တမ်းတွင် စန္ဒဂုတ်
မင်းကြီးလည်း အမဲလိုက်ဝါသနာ ထုံကြောင်း ဖော်ပြပါရှိသည်။
(အသောက မင်းကြီးလည်း အစောပိုင်းက အမဲလိုက်ခြင်းကို
ပြုခဲ့သည်) အမဲလိုက်ခြင်းအပြင် လူလူချင်း ထိုးခုတ်တိုက်ပွဲများ၊
တိရစ္ဆာန်တိုက်ပွဲများ၊ နွားလှည်း မြင်းလှည်း ပြိုင်ပွဲများကိုလည်း
ဘုရင်၏ ဖျော်ဖြေမှုအတွက် ကျင်းပလေ့ရှိကြသည်။

ဘုရင်၏ အခြံအရံများအနက် မောင်းမတို့သည် အထူးအခွင့်
အရေးရသူများ ဖြစ်ကြ၏။ သူတို့သည် နန်းတော်တွင်း စီမံမှု၊
ဘုရင်၏ ခေါင်းလျော် ရေချိုးမှု၊ ပန်းသီကုံးမှု စသည်တို့ကို
ဆောင်ရွက်ရ၏။ ၎င်းပြင် သူတို့သည် ဘုရင်အား သောက်ရေ
သုံးရေ ခတ်ခြင်း၊ အမွှေးနံ့သာ ပန်းနှင့် ဝတ်လဲတန်ဆာဆင်ခြင်း၊
ထီးတော်မိုးခြင်း၊ ယပ်တော်ခတ်ခြင်း၊ အပါးတွင် ခစားဝတ်ပြု
ခြင်း စသည်များကိုလည်း ဆောင်ရွက်သည်။ သို့ရာတွင် သူတို့
အား အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ၏ ကြပ်တည်းသော ထိန်းကွပ်မှု

အောက်တွင် ထားရှိပြီး သူတို့၏ ရိက္ခာတော်မှလည်း ဘဏ္ဍာ
ရေးဌာနသို့ အခွန်တော် ပေးဆောင်ရလေသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဘုရင်သည် အကြီးအကဲ ဖြစ်၏။ သူ၏
အာဏာကို မည်သူမျှ မလွန်ဆန်နိုင်ပေ။ အတ္တ သျှတ္တရက ဘုရင်
အား ဝန်ကြီးများနှင့် တိုင်ပင်အုပ်ချုပ်ရန် ညွှန်ပြခဲ့သော်လည်း
နောက်ဆုံး အဆုံးအဖြတ် အာဏာမှာ ဘုရင်၌သာ တည်လေ
သည်။ အစဉ်အလာအားဖြင့် ဘုရင်သည် မင်းဆရာ ပုရောဟိတ်
(ဗြာဟ္မဏ)များအား ရိုသေရငြားသော်လည်း ၎င်းမှာ ဟန်ပြု
လောက်သာ ဖြစ်ပေသည်။ မင်းဆရာတို့က ဘုရင်အား သိပ်
လှမ်းမိုးနိုင်ပုံ မရပေ။ လူသတ်မှု အပါအဝင် သာမန်အမှုကို
ကျူးလွန်သောဗြာဟ္မဏအားပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးရန်၎င်း၊ နိုင်ငံတော်
သစ္စာဖောက်မှုကို ကျူးလွန်သောဗြာဟ္မဏအား (အခြားရာဇဝတ်
မှုသားများအား ကွပ်မျက်သကဲ့သို့ မီးမရှို့ဘဲ) ရေတွင်ဖျောက်
ရန်၎င်း၊ အတ္တသျှတ္တရတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

ရှေးရိုးစဉ်လာ အိန္ဒိယတပ်မတော်တွင် လက်ရုံးကြီး လေးခု
ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့ကား ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်၊ ရထားတပ်နှင့်
ခြေလျင်တပ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့တွင် ဆင်တပ်မှာ အရေးအပါ
ဆုံးဖြစ်၏။ ရထားတပ်မှာ ဣရုဝေဒ ခေတ်ကတည်းကပင် အိန္ဒိယ
စစ်ရေး စစ်ရာတွင် အရေးပါခဲ့သည်။ စန္ဒဂုတ် မင်းကြီး၏
တပ်မတော်တွင်လည်း အဆိုပါလက်ရုံးကြီး လေးရပ်စလုံး ပါဝင်
လေသည်။ နောက်ဆုံးသော နန္ဒဘုရင်၏ တပ်မတော်မှာ
အင်အားကြီးမားလှ၏။ ၎င်းတွင် မြင်း (၈)သောင်း၊ ဆင်(၆)
ထောင်၊ ရထား (၈)ထောင်၊ ခြေသည်တော် (၂)သိန်းပါဝင်

သည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။ မောရိယ တပ်မတော်တွင် ခြေသည်
 တော် (၆)သိန်းနှင့် ဆင် (၉) ထောင်အထိ တိုးတက်များပြား
 လာသည်။ သို့ရာတွင် မြင်းတပ်မှာမူ (၃)သောင်းအထိ လျော့
 နည်းသွားသည်ဟု ဆိုသည်။ ရထားတပ်၏ အရေအတွက်ကို
 မှတ်တမ်း၌ မတွေ့ရချေ။ ရှေးခေတ်က ဖွဲ့စည်းပုံအတိုင်း ရထား
 တစ်စင်းလျှင် အနည်းဆုံး လူသုံးယောက်၊ ဆင်တစ်စင်းလျှင် အနည်း
 ဆုံး လူလေးယောက်နှုန်းဖြင့် ချတက်လျှင် သူ၏ တပ်မတော်
 ကြီးမှာ တပ်သားပေါင်း (၆)သိန်း (၉)သောင်းမှ(၇)သိန်း
 ထိ ရှိပေသည်။ မိဂသေနက ၎င်းသည် ဘုရင်က လခရိက္ခာ
 တော် ပေးထားသော အမြဲတန်း တပ်မတော်ကြီး ဖြစ်ကြောင်း
 မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ဤမျှ ကြီးမားသော တပ်မတော်ကြီး
 သည် သိလုက၏ ပရိတ်တပ်များကို နိုင်အောင် တိုက်နိုင်စွမ်းရှိရုံမျှ
 မက အိန္ဒိယတပြည်လုံးကိုပါ သိမ်းပိုက်နိုင်ခြင်းမှာ အံ့ဩဘွယ်
 မဟုတ်ပါပေ။

အတ္တ သျှတ္တရ ကျမ်းအရ သိရသည်မှာ အိန္ဒိယ တပ်မတော်
 တွင် လူဆယ်ဦးတွင် စကုပ်တခု၊ လူတရာလျှင် ကုမ္ပဏီတခု၊
 လူတယောင်လျှင် ဘက်တာလှုံတခု ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ဘုရင်
 သည် သေနာပတိချုပ်ပင် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် စစ်တပ်ကို
 စီမံအုပ်ချုပ်ရန်လည်း စစ်ရုံးချုပ်တခု ထားရှိသေးသည်။ လူ
 သုံးဆယ်ပါသော စစ်ရုံးချုပ်အဖွဲ့တွင် ငါးဦးအဖွဲ့ ခြောက်ဖွဲ့
 ခွဲထားပြီး (၁) ရေတပ် (၂) သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် စစ်ရိက္ခာ
 ဌာန (၃) ကြည်းတပ် (၄) မြင်းတပ် (၅) စစ်ရထားတပ်
 (၆) စစ်ဆင်တပ်များကို အသီးသီး အုပ်ချုပ်ကြသည်။

စစ်တပ်ကို ထိရောက်စွာ လက်နက်တပ်ဆင်ထား၏။ စစ်ဆင်
 တစ်စီးလျှင် ဆင်ဦးစီးအပြင် လေးသည်တော် သုံးဦးပါရှိ၏။ စစ်
 ရထားများမှာ အချို့ မြင်းလေးကောင်ကရ၍ အချို့ နှစ်ကောင်
 ကသည်။ စစ်ရထားတစ်စီးလျှင် မောင်းသူအပြင် စစ်သား
 အနည်းဆုံးနှစ်ယောက်ပါရှိသည်။ မြင်းသည်တော်တစ်ဦး၌ လှံရှည်
 နှစ်ချောင်းနှင့် ဒိုင်းငယ်တစ်ခုတပ်ဆင်ထားသည်။ ကြည်းတပ်သား
 တို့၏ အဓိကလက်နက်မှာ ပြက်ကျယ် ဓားရှည်ဖြစ်ပြီး ပခုံးတွင်
 ကြိုးဖြင့်လွယ်ထား၏။ ၎င်းအပြင် လှံရှည်နှင့် လေးမြားတို့ကို
 လည်း အသုံးပြုကြသေးသည်။ လူ၊ ဆင်နှင့် မြင်းတို့ကို ချပ်ဝတ်
 တန်ဆာများ ဝတ်ဆင်ထား၏။ သယ်ယူ ပို့ဆောင်ရေးအတွက်
 မြင်းများ၊ လားများနှင့် နွားယီးများကို အသုံးပြု၏။ ဇာနတ္တ၏
 ရေးသားချက်အရ စစ်ပုံ၏ နောက်တန်းတွင် သမားတော်များ
 နှင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်သော သူနာပြု တပ်ဖွဲ့များလည်း
 လိုက်ပါချီတက်လေ့ ရှိလေသည်။

မြို့ပြ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင် မြို့များကို အရပ်လေးခု ခွဲခြား
 ထား၏။ အရပ်တစ်ခုလျှင် အကြီးအမှူးတယောက် ခန့်ထား၏။
 သူ၏ လက်အောက်တွင် အိမ်ခြေ တဆယ်မှ ငါးဆယ် အထိ
 အုပ်ချုပ်ရသော အိမ်စုများ ရှိသေး၏။ တမြို့လုံးကို မြို့အုပ်
 တယောက်က ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်၏။ မြို့ပြ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့တာဝန်ကျသော အရပ်နှင့် အစုတို့တွင်
 အိမ်ခြေ၊ လူဦးရေ၊ ဇာတ်နွယ်မျိုးရိုး၊ အမည်၊ ကျား-မ၊ ဝင်ငွေ၊
 ထွက်ငွေ၊ လူဝင်-လူထွက်၊ စသည်များကို အသေးစိတ်သိရှိ
 ရလေသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အုပ်ချုပ်ရာတွင်သာမက အခွန်

တော် စည်းကြပ် ကောက်ခံရာတွင်လည်း ထိရောက်မှု ရှိပေ၏။ မီးကာကွယ်ရေးနှင့် သန့်ရှင်းရေး ကိစ္စများကိုလည်း အရေးပေး ဆောင်ရွက်၏။ (သုတပါး၏အိမ်ကို တမင်မီးရှို့ သူအား ဖမ်းမိ လျှင် ထိုမီးထဲသို့ပင် ပစ်ချပြီး အဆုံးစီရင်လေ့ရှိလေသည်)။

မင်းနေပြည်တော်ဖြစ်သောပါဠိလိပုတ်မြို့တော် အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ကား ပို၍ ကျယ်ပြန့်ပေ၏။ ထိုတွင် မြို့ပြ (မြို့နယ်စီပီယံ) အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို လူသုံးဆယ် ဖွဲ့စည်းထား၏။ ထိုလူသုံးဆယ် ကို တဖန် ငါးဦးစီအဖွဲ့ ခြောက်ဖွဲ့ ထပ်မံခွဲခြားပြီး အောက်ပါ ဌာနများကို ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်စေသည်။

၁။ လက်မှုပညာနှင့် အနုပညာဌာန = လက်မှုပညာ သည်များနှင့် အနုပညာရှင်များကို အထူး အရေး ပေးသည်။ ၎င်းတို့၏လက်ကို သို့မဟုတ် မျက်စိကို ထိခိုက်ပျက်စီးအောင် ပြုလုပ်သောသူအား သေဒဏ် ပေးသည်။ ဤဌာနအနေနှင့် ၎င်းပညာသည်တို့၏ လုပ်ခရရှိရေး၊ ကုန်ကြမ်းရရှိရေးတို့ကို ကွပ်ကဲ ဆောင်ရွက်သည်။

၂။ နိုင်ငံခြားသားများဌာန = ဤဌာနအနေနှင့် နေပြည်တော်ရှိ နိုင်ငံခြားသားများအတွက် နေရာ ထိုင်ခင်းများ ပေးခြင်း၊ ၎င်းတို့အား ထောက်လှမ်း ကြည့်ရှုခြင်း စသည်များကို ဆောင်ရွက်ရ၏။ ဤဌာနရှိနေခြင်းကိုထောက်၍ မောရိယခေတ် အိန္ဒိယ

ပြည်သည် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များနှင့် အဆက်
အသွယ် များစွာရှိကြောင်း သိသာပေသည်။

၃။ သန်ကောင်စာရင်းဌာန = လူဦးရေစာရင်း အတိ
အကျ သိရှိခြင်းဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအတွက်ရော အခွန်
တော် စည်းကြပ်ရေးအတွက်ပါ များစွာ အကျိုးရှိခဲ့
သည်။

၄။ လက်လီရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ကုန်ဖလှယ်ရေးဆိုင်ရာ
ဌာန = ဤဌာနမှ အလေး၊ တင်းတောင်း စသည်
များကို မှန်ကန်စေရန် ကွပ်ကဲရသည်။

၅။ ကုန်သွယ်ရေးဌာန = ဤဌာနမှ ကုန်ကူးသန်း
ရောင်းဝယ်ရေးကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရသည်။

၆။ အခွန်တော်ဌာန = ဤဌာနမှ ကုန်သည်တို့ ရောင်း
ချရသော ကုန်ပစ္စည်းများ၏ ဆယ်ဖို့တဖို့ခိုင်ငွေများ
ကောက်ခံရသည်။

မောရိယပိုင်နယ်များကို ဘုရင့်ကိုယ်စားအုပ်ချုပ်ရန် ဘုရင်ခံ
များ ခန့်ထားလေ့ရှိ၏။ ပြည်တွင်းအုပ်ချုပ်ရေးအတွက်လည်း
ဌာနပေါင်းများစွာ တည်ထောင်ထား၏။ လမ်း၊ မြစ်၊ ချောင်း၊
လူထုအဆောက်အဦများကို အုပ်ချုပ်ရသော အရာရှိများအပြင်
မုဆိုး၊ သစ်ခုတ်သမား၊ ပန်းပဲဆရာ၊ လက်သမားဆရာ စသည်
များကို ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရန်လည်း အရာရှိများ အသီးသီး ခန့်
ထားသေးသည်။ ဆည်မြောင်းဖောက်လုပ်ခြင်း၊ လမ်းဖောက်
လုပ်ခြင်းများကို အရေးပေးဆောင်ရွက်သည်။ (အတ္တသုတ္တရဋ္ဌိ

လမ်းဖောက်ခြင်းကို ဘုရင်၏တာဝန်တခုအဖြစ် ဖော်ပြ၏) အရက်
သေစာ ရောင်းဝယ်မှုကို ဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားပြီး ထိုအတွက်
ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရန် အရာရှိတယောက်လည်း ခန့်ထားလေ
သည်။ (၎င်းမှ အခွန်တော်လည်း ရရှိသည်)

ဤသည်တို့မှာ မောရိယခေတ် အိန္ဒိယပြည်၏ လူမှုရေး၊ စီး
ပွားရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး အခြေအနေများကို အကျဉ်းချုပ်၍ ပြဆို
ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤအချက်တို့ကိုကြည့်၍ မောရိယခေတ်၏
အဆင့်အတန်းကို ခန့်မှန်းနိုင်ပေ၏။ ခရစ်မပေ ၂ မီ ၄-ရာစုအချိန်
က အိန္ဒိယပြည်၏ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားပုံမှာ မယုံ
လောက်စရာပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ပါမောက္ခ စမစ်က ဤမျှ
စောစီးစွာသောကာလတွင် ဤမျှ စံနစ်ကျသော အုပ်ချုပ်ရေး
မျိုးကို တွေ့ရှိရသဖြင့် အံ့ဩကြပေလိမ့်မည်ဟု သူ၏ အိန္ဒိယသမိုင်း
ကျမ်းတွင် ရေးသားခဲ့၏။ ယခု ဆက်လက်၍ စန္ဒဂုတ်မင်းကြီး
အကြောင်းကို တင်ပြပါမည်။

ဂျိန်းစာပေတို့၏အဆိုအားဖြင့် စန္ဒဂုတ်သည် နောက်ဆုံးတွင်
နန်းစွန့်ပြီး ဂျိန်းဘုန်းတော်ကြီးအဖြစ် တောထွက်သွား၏။ သူ
သည် ဂျိန်းရဟန္တာ ဘဒြဘာဟုနှင့်အတူ မိုက်ဆိုးနယ်ရှိ သျှရဝန
ဘဲလ်ဂိုလာဂျိန်း ကျောင်းတော်သို့ လိုက်သွားပြီး ထိုတွင် ဂျိန်း
ဘာသာ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း တဖြေးဖြေး အစာငတ်ခံကာ
အနိစ္စရောက်လေသည်။ စန္ဒဂုတ်မင်းကြီး ဂျိန်းဘာသာဝင်ဖြစ်သွား
သည်ဆိုသော အချက်ကို စမစ်က လက်ခံသည်။ မဟာဝင်
ဝတ္ထု၌မူ စန္ဒဂုတ်မင်းကြီးသည် နန်းသက် နှစ်ဆယ်လေးနှစ်တွင်
(နန်းတော်တွင်းမှာပင်) အနိစ္စရောက်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ဒေဝ

ဂဗ္ဘဘီလူး ဝင်နေသဖြင့် အသက်ရှည်နေကြောင်း၊ ထိုဘီလူးကို သားတော် ဗိန္ဒုသာရသတ်ပြီး ခမည်းတော်အလောင်းကို သင်္ဂြိုဟ်ကြောင်း လာရှိသည်။ စန္ဒဂုတ်မင်းအား သားတော် ဗိန္ဒုသာရ ဆက်ခံသည်။

ပူရာဏ်ကျမ်းတို့၌ စန္ဒဂုတ်မင်း၏ နန်းသက် ၂၄-နှစ်၊ ဗိန္ဒုသာရ ၂၅-နှစ်၊ အသောက ၃၆-နှစ်ဟုပြုသည်။ မဟာဝံသနှင့် ဒီပဝံသတို့ကမူ စန္ဒဂုတ်မင်း ၂၄-နှစ်၊ ဗိန္ဒုသာရ ၂၀-နှစ် ကြားကာလ ၄-နှစ်၊ အသောက ၃၇-နှစ်ဟုပြုသည်။ ရိုမီလာ သိပ္ပာ၏ သုတေသနအရ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည့်နှစ်ကို မှတ်တမ်းရှိ အောက်ပအတိုင်း ဖြစ်နိုင်ချက်နှစ်ခုကို တွေ့ရသည်။

(၁) ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ခုနှစ်ကို ခ၊ မ ၄၀၆-ဟုယူဆလျှင်

စန္ဒဂုတ်	-	-	ခ၊ မ ၃၂၄
ဗိန္ဒုသာရ	-	-	ခ၊ မ ၃၀၀-၂၇၂ (နန်းသက် ၂၀-နှစ်)
ကြားကာလ	-	-	၄-နှစ်
အသောက	-	-	ခ၊ မ ၂၆၉-၂၆၀

(၂) နိဗ္ဗာန်ပြုသောနှစ်ကို ခ၊ မ ၄၀၃-ဟု ယူဆလျှင်

စန္ဒဂုတ်	-	-	ခ၊ မ ၃၂၁
ဗိန္ဒုသာရ	-	-	ခ၊ မ ၂၉၇-၂၇၂ (နန်းသက် ၂၅-နှစ်)
ကြားကာလ	-	-	၄-နှစ်
အသောက	-	-	ခ၊ မ ၂၆၀

ဗိန္ဒုသာရအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မဟာဝင်၌ လာရှိသည် မှာ “စန္ဒဂုတ်မင်းသည် မင်းအဖြစ်သို့ရောက်လျှင် မိမိသိမြင်ဘူး သော ဆေးမန္တာန်၌လိမ္မာလှသော ပဏိယတပုမည်သော ရသေ့ကို ပင့်ခေါ်စေ၍ တိုရသေ့အား အရာအထူးပေးပြီးလျှင် သင်သည် ငါ၏နိုင်ငံကို ရန်သူတို့မကြံနိုင်စိမ့်သောငှာ အရံအကာ စီရင်လော့ ဟု ဆို၏။ ပဏိယတပု ရသေ့သည် ခိုးသားစသော ဘေးရန် မရှိ စိမ့်သောငှာ အထူးထူးသော အင်း၊ မန္တာန်၊ ယန္တရားတို့ကို စီရင် လေ၏။ ဇာနည်ပုဏ္ဏားလည်း စန္ဒဂုတ်မင်းအား စားတော်၌ ဆေးထည့်သော် အန္တရာယ်မပြုနိုင်စိမ့်သောငှာ စားတော်ဟူသမျှ တို့၌ အနည်းငယ် အဆိပ်ရော၍ စားစေ၏။ မိဖုရားကား မောရိယ ပြည် မယ်တော်နှင့်အတူ ပုပ္ဖုရပြည်သို့ရောက်လာသော ဦးရီး တော်၏ သမီးရင်းဖြစ်သော မိန်းမတည်း။ တရံသောအခါ ထို မိဖုရား၌ ရင့်ပြီးသောကိုယ်ဝန်ရှိလျက် ရှေ့ခုနစ်ရက်ရောက်လျှင် သားဖွားအံ့သောအခါတွင် မင်းကြီးစားတော်ခေါ်ရာ၌ တလုပ် မျှကို ယူ၍ ခံတွင်းသို့ သွင်းမျှ၏။ မင်းကြီးလည်း ထွေးလော့- ထွေးလော့ ဟူ၍ ဆိုပါသော်လည်း မထွေးမျှ၊ လည်ချောင်းသို့ ဝင်လေ၏။ ဝင်ကြောင်းသိလျှင် မိဖုရား၏လည်ကို သံလျက်ဖြင့် ခုတ်ဖြတ်၍ ဝမ်းမှ သားကို အမှေးနှင့်တကွ ထုတ်၍ ဆိတ်မ ဝမ်းတွင် ထည့်၏။ တနေ့လျှင် ဆိတ်မတကောင်လဲ၍ သားငယ်ကို အောင်းစေလျက် နေ့ရက်စေ့သောအခါမှ နို့ထိန်းတို့ကို အပ် မှေး စေ၏။ မင်းသား၏ကိုယ်သည် ဆိတ်မှေးတို့ဖြင့် ထိရကား အရေ လှာပါးတို့သည် အပိန်ပေါက်သောကြောင့် ထိုမင်းသားအား ဗိန္ဒုသာရ ဟူသော အမည်ကို မှည့်၏” ။

ဗိန္ဒုသာရနှင့် ပတ်သက်၍ သမိုင်းအတောက်အထား မှတ်တမ်း မှတ်ရာ များစွာ မကျန်ရှိခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် သူ့အကြောင်း စုံစေ့စွာ မသိရှိနိုင်ချေ။ ဂရိမှတ်တမ်းတို့တွင် သူ၏အမည်ကို အမိတြို ခေးတီးစ် ဟူ၍ရှိရာ ၎င်းမှာ သက္ကဋဘာသာဖြင့် အမိတြခါဒ (ရန်သူများကို စားတတ်သူ) (သို့မဟုတ်) အမိတြဂဟာတ (ရန်သူများကို သတ်တတ်သူ) ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ဟန် တူသည်။ ဤအမည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ဗိန္ဒုသာရ၏ဘဝတလျှောက် သည် တိုက်ပွဲများဖြင့် ပြွမ်းတီးလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းရလေသည်။ ၎င်းပြင် မည်းတော်၏အမေဖြစ်သော ကျယ်ပြန့်သော ပိုင်နယ်ကြီးကို မပြိုကွဲရအောင် ထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်းသည်ပင်လျှင် သူ၏ အရည်အသွေးကိုပြသော အချက်တခု ဖြစ်ပေသည်။ (တချို့ သမိုင်းဆရာတို့က သူ၏လက်ထက်တွင် ဒက္ကနယ်ကို ထပ်မံ သိမ်းပိုက်နိုင်ကြောင်း ဆိုသည်)။

ဂရိသမိုင်းဆရာ စထရာဘို၏အဆိုအားဖြင့် သိလုကကို ဆက်ခံသော သားတော် ပထမမြောက် အန်ကျါခပ် (အန်တီယိုခပ်စ်)က သူ၏သံအမတ်ကြီး၊ ဒေမာက (ဒေးမခပ်စ်)အား ဗိန္ဒုသာရမင်းထံ တမန်စေလွှတ်ကြောင်း သိရသည်။ ပလင်နီကလည်း အီဂျစ်ပြည်ရှင် ဘုရင်ဖြစ်သော ဒုတိယမြောက် ထိုလမီဖီလာဒေလဖပ်က သူ၏သံအမတ်ကြီးအား ပါဠုလိပုတ်ပြည်သို့ လွှတ်ဖူးကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့၏။ ထိုအမတ်ကြီးသည် ဗိန္ဒုသာရမင်းလက်ထက် သော်၎င်း၊ သားတော် အသောကမင်း လက်ထက်သော်၎င်း၊ ပါဠုလိပုတ်နန်းတော်သို့ ရောက်ရှိခြင်းဖြစ်မည်။ အေသင်နေးယပ် အမည်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်တဦး (ခ၊ ပ သုံးရာစု)၏ မှတ်သားချက်တွင် ဗိန္ဒု

သာရသည် ဆီးရီးယားပြည်ရှင် အန်ကျါခပ်ဘုရင်ထံ တမန် စေလွှတ်၍ အရက်ချို၊ သဖန်းသီးခြောက်များနှင့် ဆော့ဖစ်ခေါ် ဝရီ တရားဟောဆရာတယောက်ပို့ပေးရန် တောင်းပန်ကြောင်း၊ အန်ကျါခပ်က အရက်ချိုနှင့် သဖန်းသီးခြောက်များကို ပို့လိုက်သော်လည်း ဂရိပညာရှိများကို နိုင်ငံခြားသို့တင်ပို့ရန်မဟုတ်ဟု ဆိုကာ ဆော့ဖစ်ကိုမပို့ကြောင်း ဖော်ပြထားလေသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ဗိန္ဒုသာရလက်ထက်တွင် ခမည်းတော်လက်ထက်ကကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံတော်အင်အားတောင့်တင်းပြီး နိုင်ငံခြားနှင့် တန်းတူရည်တူ ဆက်ဆံမှုရှိကြောင်းကား ထင်ရှားပေသည်။

ဗိန္ဒုသာရမင်းသည် ခ၊ မ ၂၇၃-၂၇၂ တွင် နတ်ရွာစံသည်။
 လေးနှစ်ကြာပြီးနောက် ခ၊ မ ၂၆၉-၂၆၈ တွင် အသောကမင်း ရာဇဘိသိက် ခံယူသည်။

အခန်း [သုံး]

ဘဝဖြစ်စဉ်

ဒီပဝံသနှင့် မဟာဝံသတို့အလိုအားဖြင့် ဗိန္ဒုသာရမင်း၌ မိဖုရား ၁၆-ပါးရှိ၍ သားတော် ၁၀၀-ပါးရှိ၏။ သားတော် အကြီးဆုံး သုမန (မြောက်ပိုင်းစာပေတို့၌ သုသီမ ဟူ၍ ရှိသည်) အသောကနှင့် သိသုံးပါးသောအမည်ထင်ရှားသည်။ တိဿသည် အသောကနှင့် တမိတည်းမွေးဖြစ်ပြီး အငယ်ဆုံး ဖြစ်၏။ အိန္ဒိယ မြောက်ပိုင်း အစဉ်အလာ မှတ်သားချက်အရ အသောက၏ မယ်တော်မှာ စမ္မာမြို့မှ ချောမောလှပသော ဗြဟ္မဏသမီးဖြစ်သူ သုဘဒ္ဒါနဂီဖြစ်၏။ သူမအား စမ္မာမိဖုရားကြီးဟုလည်း ခေါ်တွင်၏။ သူမသည် ဗိန္ဒုသာရ၏ အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ စမ္မာသည် မောရိယအနွယ်ဝင် ခတ္တိယမျိုးရိုးထဲက ဖြစ်လေသည်။ အချိုက ဘိုးတော် စန္ဒဂုတ်လက်ထက်တွင် ဂရိဘုရင် သိလုကနှင့် သွေးနှောမှုပြုလုပ်သည်ဆိုသောအချက်ကို အခြေခံ၍ အသောက

တွင် ဂရိသွေးပါမည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။ ထို့အတွက် အခြား အထောက်အထား ဘာမျှ မရှိသေးချေ။ မှန်းဆချက်သက်သက် သာ ဖြစ်ပေသည်။ သိပ္ပာဒက အသောက ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဖြစ်မီက ဘာသာအယူစွဲ မထားရှိခြင်းကို ဂရိသွေးပါသောကြောင့် ဖြစ် ကောင်း ဖြစ်မည်ဟု တွေးဆ၏။ ၎င်းမှာ အတွေးလွန်ခြင်းသာ ဖြစ်မည်။

မဟာဝံသအရ စမ္ဘာမိဖုရားကြီး၏ ချဉ်ခြင်းဖြစ်သော အကျိုး ကို မိဖုရား၏ဆရာဖြစ်သော ဇနသာန အမည်ရှိသော အာဇီဝိက က ဟောပြောကြောင်း လာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မိဖုရားကြီး၏ မျိုးနွယ်တို့သည် အာဇီဝိကတို့ကို ကိုးကွယ်ကြောင်း ထင်ရှား သည်။ ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီးသည်လည်း အာဇီဝိကတို့အား ပို၍ အလေးထားဟန်ရှိသည်။

ထိုခေတ်က လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်း အသောက အရွယ် ရောက်လျှင် အဝဇ္ဇီတိုင်း ဥဇ္ဇေနီပြည်ကို အုပ်ချုပ်စေ၏။ ဥဇ္ဇေနီ သို့ မသွားရမီ သူ့အား တဏှသိုလ်မြို့၌ ပုန်ကန်ထကြွမှုကို နှိမ်နင်း ရန် စေလွှတ်ကြောင်း အချို့ကျမ်းတို့၌ အဆိုရှိသည်။ အသောက သည် ဥဇ္ဇေနီသို့အသွား ခရီးကြား ယူဇနာငါးဆယ်ရှိသော အရပ်မှ ဝေဒိသကမြို့ရှိ သူဌေးသမီး ဝေဒိသကဒေဝီကို ကောက်ယူ သိမ်းပိုက်ကြောင်း။ ထိုမင်းသမီးမှာ ဝိဋ္ဌဇ္ဈာဘဘေးကြောင့် ပုန်း ရှောင်နေရသော သာကီဝင်နွယ်ထဲမှဖြစ်ကြောင်း မဟာဝင်၌ ဆိုသည်။ ထိုမင်းသမီးကို ဒေဝီဟူ၍၎င်း၊ ဝေဒိသကမဟာဒေဝီ ဟူ၍၎င်း၊ သကျကုမာရီဟူ၍၎င်း ခေါ်တွင်၏။ ဝေဒိသကဒေဝီမှ သားတော် မဟိန္ဒနှင့် သမီးတော် သသံမိတ္တတို့ကို ဖွားမြင်၏။

အသောကမင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သောအခါ ဝေဒိသကဒေဝီသည် နေပြည်တော်သို့ မလိုက်ဘဲ ဝေဒိသကမြို့မှာပင် နေရစ်ကြောင်း အဆိုရှိသည်။ ထိုသို့ နေရစ်ခြင်းမှာ ဝေဒိသကဒေဝီသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်သဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားသော မိမိ၏မြို့မှာပင်နေလိုသောကြောင့် ဖြစ်ကြောင်း၊ အသောကမင်းကြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်လာခြင်းနှင့် သားတော် မဟိန္ဒ ရဟန်းဝတ်ခြင်းတို့တွင်လည်း သူမသည် အကြောင်းတခု ပါဝင်ကြောင်း ယူဆကြသည်။ ဝေဒိသကဒေဝီသည် ကုန်သည်မျိုးဖြစ်လေရာ နန်းတော်တွင်း၌ မျက်နှာငယ်မည်စိုး၍ မလိုက်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဝေဒိသကမြို့သည် ထိုခေတ်က အိန္ဒိယဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အရေးပါသော ဗဟိုဌာနတခုကား အမှန်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အချို့သော သမိုင်းဆရာတို့က မဟိန္ဒကို အသောက၏ သားမဟုတ်။ ညီသာဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ တရုတ် ခရီးသည် ရှန်ဆန်းက သူ၏ မှတ်တမ်းတွင် ထိုအတိုင်း ဖော်ပြခဲ့၏။ စမစ်ကလည်း မဟိန္ဒအား သီဟိုဠ်သို့ သာသနာပြု စေလွှတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သီဟိုဠ် ကျမ်းဆရာတို့က ပို၍ဂုဏ်ရှိအောင် ညီ-ကို သားအဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်မည်ဟု ဆို၏။ အမှန်အားဖြင့် ညီကို လွှတ်သည်ဟု ဆိုခြင်းဖြင့်လည်း ပို၍ဂုဏ်ရှိစရာ မရှိချေ။ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စမစ်၏ စကားမှာ အတေးချော်ခြင်းသာ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် မဟိန္ဒကို အသောက၏ ညီအဖြစ် ပြောင်းလဲယူဆရန် အကြောင်းမမြင်ပေ။

မဟာဝံသ၌ မဟိန္ဒသည် အသက် နှစ်ဆယ် အရွယ်တွင် ရဟန်းဘောင်သို့ တက်ကြောင်း၊ ထိုနှစ်မှာ အသောကမင်း နန်းသက် ခြောက်နှစ်မြောက် ဖြစ်ကြောင်း လံာရုံရာ အသောက ရာဇ ဘိသိက်ခံသောအခါတွင် မဟိန္ဒမှာ တဆယ့် လေးနှစ် အရွယ် ဖြစ်ပေမည်။ ဗိန္ဒုသာရမင်း နတ်ရွာစံ၍ နန်းလုပွဲ စတင် ဖြစ်ပွားသော အချိန်တွင် မဟိန္ဒမှာ အသက်နှစ်ဆယ် ရှိပေမည်။ ဤသည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အသောကသည် ဘုရင်ခံဘဝနှင့် ဆယ်နှစ်ထက် မနည်း နေခဲ့ရကြောင်း ထင်ရှား လေသည်။ အသောက အသက်နှစ်ဆယ် အရွယ်တွင် မဟိန္ဒအား မွေးဖွား သည်ဟု ယူဆလျှင် သူသည် အသက် သုံးဆယ့်လေးနှစ် အရွယ် တွင် ထီးနန်းကို ရရှိပေလိမ့်မည်။

ဗိန္ဒုသာရမင်း နတ်ရွာစံသောအခါ နန်းလုပွဲ ဖြစ်သည် ဆိုသောအချက်ကို သမိုင်းဆရာတို့ အညီအညွတ် ယူဆကြသည်။ ဒိဗျာဝဒါန ကျမ်းအရ သိရသည်မှာ ဗိန္ဒုသာရသည် သားတော် ကြီး သုမနအား နန်းမွေကို ပေးခဲ့ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် သူ၏ ဝန်ကြီးများက အသောကကိုသာ ထီးနန်း လွှဲအပ်ကြောင်း၊ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သူ ရာဒါဂုတ္တသည် အသောကအား ထောက်ခံ ကြောင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ဗိန္ဒုသာရမင်း နတ်ရွာစံချိန်၌ အသောက မှာ တက္ကသိုလ်ပြည် သူပုန်ထမှုကို နှိမ်နင်းရန် စေလွှတ်ခံရ သဖြင့် ထိုသို့ ရောက်ရှိနေကြောင်း၊ ခမည်းတော် နတ်ရွာ စံကြောင်းကြားလျှင် ပါဠိလိပုတ်သို့ လာပြီး ထီးနန်းကို သိမ်း ပိုက်ကြောင်းလည်း ဆိုသည်။ အချို့ကျမ်းများကမူ ဥဇ္ဇေနိမ္မ လာပြီး ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်သည်ဟု ဆိုသည်။

မဟာဝံသနှင့် ဒီပဝံသ အလိုအားဖြင့် အသောကသည် နောင်တော်ကြီး သုမနနှင့် တကွ နောင်တော် ကိုးကျိတ် ကိုးယောက်ကိုသတ်ပြီး နန်းတက်သည်ဟု သိရ၏။ တရာရာနာထ ကမူ နောင်တော် ခြောက်ယောက်ကိုသာ သတ်သည်ဟုဆိုသည်။ အသောက နန်းမတက်မီ နန်းတွင်းလုပ်ကြံမှုများ ပေါ်ပေါက် ကြောင်းမှာကား ထင်ရှားပေသည်။ ဗိန္ဒုသာရ နတ်ရွာစံသော နှစ်နှင့် အသောက နန်းတက်သော နှစ်အကြားတွင် ကြားကာလ လေးနှစ်ရှိနေခြင်းက ဤအချက်ကို ခိုင်မာစေ၏။

က၊ တ၊ က (၇)၌ (ငါမင်းမြတ် ကိုယ်တော်တိုင်၎င်း၊ မိဖုရားကြီးငယ်တို့၎င်း၊ အားလုံးသော ငါမင်းမြတ်၏ နန်း တော်သူ အပေါင်းတို့၎င်း၊ ဤသူတို့သည် မြောက်မြား ထူးထွေ သော အမျိုးအစားအားဖြင့် ဤမင်းနေပြည်တော် ပါဠိပုတ်၌ ၎င်း၊ အရပ်ရှစ်မျက်နှာတို့၌၎င်း၊ ထိုထိုနှစ်ခြိုက်ရာ အဆောက် အဦတို့ကို ပြုစုကြကုန်၏)ဟု ဖော်ပြထား၏။ ၎င်းကိုထောက်၍ အသောကမင်းကြီး၌ မိဖုရားအများရှိကြောင်း ယူဆနိုင်သည်။ မဟာသံ၌ အသောက၏ အဂ္ဂမဟေသီအဖြစ် အသန္ဒိမိတ္တာကို ဖော်ပြထား၏။ သူမသည် အသောက နတ်ရွာမစံမီ လေးနှစ်အလို တွင် နတ်ရွာစံရာ တိဿာရက္ခအား မိဖုရားခေါင် မြောက်သည်။ အလ္လဟာဘဒ်ရှိ မိဖုရားကျောက်တိုင် စာငယ်တွင် (ဒုတိယမိဖုရား လှသော အရာဟူသမျှကို သရက်ဥယျာဉ်ဖြစ်စေ၊ ပန်းဥယျာဉ် ဖြစ်စေ၊ အလှစရပ်ဖြစ်စေ၊ အခြားမည်သည့် အရာပင်ဖြစ်စေ မိဖုရား၏ အလှဟု ရေတွက်သတ်မှတ်ရာ၏။ ဤသို့လျှင် တီဝရ၏ မိခင် ဒုတိယမြောက် မိဖုရား ကာရုဝါကီ တောင်းပန်ပီ၏)ဟူ၍

တွေ့ရှိရလေရာ ကာရုဏီကိ အမည်ရှိ ဒုတိယ မိဖုရားတယောက် ရှိသေးကြောင်းကို သိရ၏။ (ပါမောက္ခဘာရှင်ကမူ ကာရုဏီကိ သည် တိဿာရက္ခကိုပင် ဆိုလိုကြောင်းယူသည်) ဒိဗျာဝဒါန တွင် ဖော်ပြထားသော အခြားမိဖုရား တပါးမှာ ပဒုမဝတီ ဖြစ်၏။ သူမ၏ သားတော် ကုဏ္ဍလ (ဓမ္မဝိဝါဒနလည်းဟူ) သည် အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာ ဖြစ်သည်။ တရုတ်ရဟန်းတော် ဖာအင်၏ မှတ်တမ်း၌ ဓမ္မဝိဝါဒနအား ဂန္ဓာရတိုင်းသို့ ဘုရင်ခံအဖြစ် စေ လွှတ်ကြောင်း တွေ့ရ၏။ တက်သျှမီး ရာဇဝင် တစောင်၌ အသောက၏ သားတပါးဖြစ်သော ဇလောကကို ဖော်ပြထား ၏။ သူမ၏ မယ်တော်မှာ မည်သူဟူ၍မထင်ရှားချေ။ အသောက ၏ သမီးတော်နှစ်ပါးအနက် တပါးမှာ ဖော်ပြပြီး ဖြစ်သော သင်္ဃမိတ္တာဖြစ်ပြီး အခြားတပါးမှာ စာရမတီဖြစ်သည်။ သင်္ဃ မိတ္တာသည် အဂ္ဂနိဗြဟ္မာနှင့် စံဖက်၍ စာရမတီသည် ခတ္တိယမျိုး ဒေဝပါလနှင့် စံဖက်သည်။ မြေးတော်များကား ကုဏ္ဍလ၏ သားတော် သမ္မာရတိ၊ သင်္ဃမိတ္တာ၏ သားတော် သုမနနှင့် အခြားမြေးတော် ဒဿရဋ္ဌတို့ ဖြစ်ကြသည်။

အသောက ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လာခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မဟာဝံသ'နိဂြောဓ သာမဏေကို အကြောင်းတရား အဖြစ် ဖော်ပြ၏။ နိဂြောဓသည် အသောက၏ နောင်တော် သုမန၏ သားတော်ဖြစ်၍ အသောက၏ တူတော်ပင်ဖြစ်၏။ သုမနအား အသောက လုပ်ကြံသော အခါ သူ၏ မိဖုရား သုမနဒေဝီသည် ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာနှင့် ထွက်ပြေးခဲ့ရာ ဒွန်းစက္ကားတို့၏ ရွာ အနီးရှိ ပညောင်ပင်စောင့်နတ်က တခုသောစရပ်ကို ဖန်ဆင်းပေး

၏။ ထိုစရပ်ပေၤတၢ်တွင် မင်းသားအား ဖွားမြင်၏။ ပညောင်ပင်
 စောင့်နတ် မသည်ကို အကြောင်းပြု၍ နိဂြောဓလုင်ဟု တွင်သည်။
 နိဂြောဓ သတို့သား ခုနစ်နှစ်ရွယ်သို့ ရောက်လတ်သော် မဟာ
 ဝရုဏ မည်သော ရဟန္တာသည် သူ၏ ရဟန္တာ ဖြစ်အံ့သော
 အကြောင်းကို မြင်၍ သုမနဒေဝီအား တရားစကား ဟောကြား
 ဆုံးမပြီးလျှင် သတို့သားကို ရဟန်းပြုစေ၏။ နိဂြောဓ သာမဏေ
 အား အကြောင်းပြု၍ အသောက မင်းကြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်
 ဖြစ်လာလေသည်။ နိဂြောဓ သာမဏေသည် ခုနစ်နှစ်အရွယ်
 ရှိသည်ကို ထောက်၍ အသောက ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်သည်မှာ
 မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်၍ ခုနစ်နှစ် အချိန်တွင် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု
 အဂ္ဂမဟာမုနိက မှန်းဆလေသည်။

ဒိဗျာဝဒါနကမ္မ အသောက ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်ခြင်းကို
 အခြားအကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြ၏။ ထိုပုံပြင်ကိုပင် ရှန်ဆန်းက
 ထပ်မံ၍မှတ်တမ်းတင်ခဲ့၏။ ပါဠိလိပုတ်တွင် အသောက၏
 အမိန့်ဖြင့် အကျဉ်းသားများအား ရက်စက်စွာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်
 စက်သော အကျဉ်းထောင်တခု တည်ထောင်ထား၏။ ထောင်မှူး
 မှာ ဂိရိကဖြစ်သည်။ တခါတွင်သာဝတ္ထိပြည်မှ ကုန်သည်ဟောင်း
 ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းတော် သမုဒြအား ထောင်ချ၍ နှိပ်စက်ရာ
 သူ၏တံခိုးကြောင့် အသက်မသေ ရှိလေသည်။ အသောကသည်
 သမုဒြ၏ အကြောင်းကို ကြားသိရသည်မှစ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်
 ဖြစ်လာလေသည်။

အသောက၏ ဘဝနှင့် ပတ်သက်၍ ပထမဆုံး သမိုင်း
 အထောက်အထား ခိုင်လုံသော အဖြစ်အပျက်မှာ ကလိဂ် စစ်ပွဲ

ဖြစ်သည်။ က၊ ဆ၊ က ၁၃ ၌ (နတ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿိ မင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံပြီး ရှစ်နှစ် မြောက်၌ ကလိင်္ဂတိုင်းကို အောင်မြင်တော်မူ၏) ဟူ၍ ဖော်ပြထားရာ ၎င်းမှာ ခ၊ မ ၂၆၀ ခုနှစ် ဖြစ်လေသည်။ ဤကျောက်စာတွင် ဖော်ပြထားသော အသောကမင်းကြီး၏ ဝမ်းနည်း ကြေကွဲမှုမှာ အလွန်ပင် လှိုက်လှဲလှပေသည်။ အဆိုအားဖြင့် (ထိုသို့အောင်မြင် ရာ၌ လူပေါင်း တသိန်းငါးသောင်းတို့ အကျဉ်းထောင် ခံရ၍ တသိန်းအသတ်ခံရပြီးလျှင် ထို့ထက် အဆပေါင်းများစွာ သူတို့ သေကြေ ပျက်စီးကြကုန်၏)။ ၎င်းအပြင် (ထိုကလိင်္ဂတိုင်း၌ ပုဏ္ဏားတို့သည်၎င်း၊ ရဟန်းတို့သည်၎င်း အခြားအယူ ဂိုဏ်း သားတို့သည်၎င်း၊ အိမ်ရာ ထောင်တို့သည်၎င်း၊ နေကြကုန်၏။ ထိုသူတို့၌ သက်ကြီး၊ ဝါကြီး၊ အမိအဖ၊ ဆရာသမား၊ မိတ်ဆွေ အပေါင်း အဖော်၊ အသိအကျွမ်း၊ ဆွေမျိုး၊ ကျေးကျွန် အစေခံတို့အား ကောင်းစွာပြုစုထောက်ပံ့ရမည့် ဝတ္တရားများကို တရားတော်၌ တည်မြဲစွာ ကြည်ညိုဆည်းကပ်ရမည့် ဝတ္တရား များ ရှိကြကုန်၏။ ထိုသူတို့သည် ဒဏ်ရာအနာတရ ပြုခြင်းကို၎င်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်းကို၎င်း၊ လွန်စွာချစ်ခင်သူတို့နှင့် ကွေကွင်းရခြင်း ကို၎င်း ခံကြရ၏။ စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ကို ခံရသော ၎င်းတို့၏မိတ်ဆွေ အပေါင်းအဖော် အသိအကျွမ်း၊ ဆွေမျိုးတို့သည်လည်း ၎င်းတို့ အပေါ် မေတ္တာ မကင်းပြတ်သေးပဲ သေကြေ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကြရကုန်၏။ တတိုင်းပြည်လုံး ဤသို့လျှင် ပျက်စီးဆုံးရှုံး ကြကုန်၏)။ ထိုသို့သော စစ်၏အနိဋ္ဌာရုံများကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် ထိတ်လန့်ပူပန်၍ နောင်တရရှိတော်မူကြောင်းကို၎င်း ကျောက်

စာ၌ပင် ဤသို့ဖော်ပြထားပေ၏။ (ကလိဂ်တိုင်းကို သိမ်းပိုက်ယူ ပြီးသည်၏နောက်၌ နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော မင်းကြီးသည် တရား လမ်းညွှန်ပြခြင်း၌၎င်း၊ တရားကို ခုံမင်နှစ်သက်ခြင်း၌၎င်း၊ တရား သွန်သင်ဆုံးမခြင်း၌၎င်း ထက်သန်လျက် ရှိချေပြီ။ ကလိဂ်တိုင်း ကို အောင်တော်မူပြီးသော နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော မင်းကြီး သည် ယခု နောင်တ ရတော်မူလေပြီ။ လူတို့အသတ်ခံရခြင်း၊ သေကြေပျက်စီးခြင်း၊ အကျဉ်းဆောင်ယူ ခံရခြင်းဖြင့် ရအပ် သော အောင်ခြင်းသည် စင်စစ်အောင်ခြင်းမမည်။ ဤသို့ အောင် ရသည်အတွက် နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော မင်းကြီး လွန်စွာ ဝမ်း နည်းကြေကွဲ ဝန်လေးတော်မူသည်)။ အသောကမင်းကြီးသည် နောင်တွင်ဆက်လက်၍ စစ် တိုက် ခြင်း အမှုကို မပြုလိုတော့ ကြောင်းကိုလည်း ဤကဲ့သို့ ဖော်ပြခဲ့သေး၏။ (ကလိဂ်တိုင်းကို အောင်ရာ၌ အသတ်ခံရ၊ သေရ၊ အကျဉ်းဆောင်ယူ ခံရသော သူအပေါင်းတို့၏ အပုံတရာပုံ၍ တပုံ၊ အပုံတထောင်ပုံ၍ တပုံမျှ သော သူတို့အတွက်ပင် ဒေဝါနိပိယ မင်းကြီးသည် ယခုလည်း နောင်တရတော်မူလေပြီ။ မိမိအား ပြစ်မှားသူကိုပင် သည်းခံနိုင် သလောက် သည်းခံသင့်သည်ဟု နတ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသော မင်းကြီး အောက်မေ့တော်မူ)။ ထို့ကျောက်စာမှပင် ဆက်လက်၍ (နတ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသော မင်းကြီးသည် တရားတော်၏ အောင် ခြင်းကို အမြတ်ဆုံးသော အောင်ခြင်းဟု မှတ်ထင်တော်မူ၏) ဟူ၍၎င်း၊ (တရားတော်၏ အောင်ခြင်းကိုသာ စင်စစ် အောင် ခြင်းဟု မှတ်စွဲရာ၏။ ဤ အောင်ခြင်းသည်သာ မျက်မှောက်

လောက၊ တမလွန်လောကအဖို့ ဖြစ်၏) ဟူ၍၎င်း ကြေငြာခဲ့လေသည်။

အချို့သမိုင်းဆရာတို့က အစသောက မင်းကြီးသည် ကလိဂ်စစ်ပြီးမှ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လာသည်ဟု ယူဆကြ၏။ အချို့ကမူ စစ်ပွဲမဖြစ်မီကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြ၏။ အဂ္ဂါမုန်က အသောကသည် ကလိဂ်စစ်ပွဲမတိုင်မီကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်ကြောင်း တာရာနာထအား ကိုးကားဖော်ပြခဲ့၏။ တိဘက်သမိုင်းဆရာ တာရာနာထက ပင်လယ်အောက်မှ နဂါးတို့သည် အသောကမင်းကြီး၏ ရတနာတို့ကို ခိုးယူနှောင့်ရှက်ကြကြောင်း၊ အသောကသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှု လုံလောက်စွာ စုဆောင်းပြီး နောက် နဂါးတို့အား နှိမ်နင်းအောင်နိုင်ကြောင်း ရေးသားခဲ့၏။ အဂ္ဂါမုန်က နဂါးဆိုသည်မှာ ကလိဂ်မှ ရေလမ်းခရီးသွားလူမျိုးများကို ဆိုလိုကြောင်း၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှု စုဆောင်းသည်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုကြောင်းဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုလေသည်။ သမိုင်းဆရာ သောမတ်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များကမူ အသောကသည် ကလိဂ်စစ်ပွဲပြီး မကြာမီ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လာသည်ဟု အယူရှိကြ၏။ ၎င်းမှာ မင်းအဖြစ်သို့ရောက်၍ ကိုးနှစ်အတွင်းတွင် ဖြစ်လေသည်။

ပါမောက္ခ မူကာဂျီကမူ က၊ ဆ၊ က ၁၃-ကို ဗြဟ္မဂီရိ က၊ ဆ၊ c ပထမပိုင်းနှင့် နိုင်းယှဉ်လေ့လာ၍ အဖြေထုတ်ခဲ့၏။ ဗြဟ္မဂီရိ က၊ ဆ၊ c တွင် c ျသည် နှစ်နှစ်ခွဲကျော်မျှ ဥပသကာ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း တနှစ်တာမျှကောင်းစွာ အားမထုတ်ခဲ့ချေ။ သို့ရာတွင် တနှစ်ကျော်လောက် သံဃာတော်အားလည်း ဆည်းကပ်

ပြီးသော် ကောင်းစွာ အားထုတ်ခဲ့လေပြီဟူ၍ ဖော်ပြထား၏။
ဤစာပုဒ်ကို က၊ ဆ၊ က ၁၃-နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဝေဖန်ပြီး မူကားဂျီက
အောက်ပါ ကောက်ချက်များနှင့် ဆွဲယူခဲ့လေသည်။

- (၁) ကလိဂ် စစ်ပွဲကြောင့် ပေါ် ပေါက် လာ သော အနိဋ္ဌာရုံများသည် အသောကအား ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အဆုံးအမများကို ပို၍ လေးနက်လာစေကြောင်း။
- (၂) စစ်ပွဲမတိုင်မီက သူသည် သာမန် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တယောက်သာ ဖြစ်ကြောင်း။
- (၃) စစ်ပွဲမတိုင်မီ သူသည် သာမန်ဥပသကာမျှသာ ဖြစ်ကြောင်း။
- (၄) ကလိဂ်စစ်ပွဲပြီးသောအခါ သူသည် သံဃာတော်အား ဆည်းကပ်၍ ကောင်းစွာ အားထုတ် ခဲ့ကြောင်း ပါမောက္ခ ဘန်ဒါကား ကမူ ဤသို့ရေးသားခဲ့သည်။

“ကလိဂ်ကို အောင်နိုင်ပြီးနောက် တနှစ်အကြာတွင် အသောကသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်လာခဲ့၏။ တနှစ်မျှ သူသည် တက်ကြွမှု မရှိချေ။ သို့ရာတွင် ထို့နောက်တွင်မူ သူသည် ဓမ္မအတွက် အားထုတ်ကြိုးစား လာခဲ့လေသည်။ စက္ကဝတ္တိ ဓမ္မိကဓမ္မရာဇာ ဆိုသော စိတ်ကူးသည် သူ၏စိတ်ကို လှုံ့ဆွဲလျက်ရှိ၏။

မည်သည့်အဆိုပင် မှန်သည်ဖြစ်စေ ကလိဂ်စစ်ပွဲသည် ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် အလွန်အရေးပါသော မှတ်တိုင်တခုဖြစ်သည်မှာကား သံသယဖြစ်ဖွယ် မရှိချေ။ အသောက၏ ဘဝ အတွက်လည်း ၎င်းသည် အမှောင်မှ အလင်းသို့၊ အနိမ့်မှ အမြင့်သို့၊ အယုတ်မှ

အမြတ်သို့ ကူးပြောင်းသည့်လမ်းတွေပင် ဖြစ်ပေ၏။ ကမ္ဘာပေါ်
 တွင် ကြီးကျယ်သော စစ်ဘုရင်ကြီးများ၊ အင်ပိုင်ယာရှင်ကြီး
 များ ပေါ်ထွန်းခဲ့ပါ၏။ ၎င်းတို့ကို တိုက်ခိုက်သော စစ်ပွဲများ
 ကြောင့် စီးကျရသော သွေး မျက်ရည်တို့မှာ ပင်လယ်ဝေခဲ့ပါ
 ၏။ အရိုးများ တောင်လိုပုံခဲ့၏။ သေကြေပျက်စီးကျိုးကန်း၊ ထိရှ
 သူတို့၏ ငိုကြွေးမြည်သံများမှာလည်း ကောင်းကင်ယံသို့ပင် ထိုး
 ဖောက်လုမတတ် ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့သည် အသော
 က ကဲ့သို့ နောင်တတရား မရခဲ့ကြချေ။ အသိမှန် အမြင်မှန်မပင်
 စားခဲ့ကြချေ။ အလက်ဇန္ဒားဆိုပါလျှင် ပါရှန်အင်ပိုင်ယာကြီး
 ကို သိမ်းပိုက်ရရှိပြီး နောက်ထပ်မံ တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် မြေမရှိ
 တော့သဖြင့် ငိုကြွေးသည်ဟုပင် မှတ်တမ်းရှိပါ၏။ အသောက
 ကား ဤသို့ မဟုတ်ခဲ့ချေ။ သူသည် စစ်၏အနိဋ္ဌာရုံကြောင့် ထိတ်
 လန့်တုန်လှုပ်မိပြီး ဟုတ်ဖြင့်အုပ်စိုးအောင်မြင်မှုလမ်းစဉ်သို့ လုံးဝ
 ကူးပြောင်းခဲ့လေသည်။ လူသားအကျိုးပြုလုပ်ငန်းများကို အား
 သွန်ခွန်စိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ သာသနာတော် ကြီးထွား
 ပြန့်ပွားရေးကို ကြိုးပမ်းအားထုတ် ခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်
 ကမ္ဘာလူသားတို့၏ စိတ်နှလုံးကြေးမုံပြင်ဝယ် အသောက၏အရိပ်
 သဏ္ဍာန်မှာ အမြဲထာဝရ ကြည်ကြည်လင်လင် ပီပီပြင်ပြင် ထင်
 ဟပ်နေခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ကိုးလဲန်၏ အောက်ပါ မှတ်ချက်ကလေးသည် ကမ္ဘာလူသား
 တို့က အသောက အပေါ်တွင် အကဲဖြတ်ချက်ကို မှန်ကန်စွာ
 ထင်ဟပ်ပြသပေသည်။

“အကယ်၍သာ လူသားတဦး၏ ကျော်ကြားမှုကို သူ့အား အမှတ်ရနေကြသော အသဲနှလုံးများဖြင့် သူ့အကြောင်းကို လေးလေးစားစား ပြောပြခဲ့၊ ပြောပြဆဲဖြစ်သော နှုတ်ခမ်းများဖြင့် တိုင်းတာရမည်ဆိုလျှင် အသောကသည် ဆီဇာထက်၎င်း၊ ချာလီမိန်းထက်၎င်း ကြီးကျယ်ပေသည်”။

က၊ ဆ၊ က ဂ-တွင် ဤသို့ဖော်ပြထား၏။ (နတ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿိမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံသည်မှ ဆယ်နှစ်မြောက်၌ သံဗောဓိသို့ ခရီးထွက်တော်မူ၏။ ထိုသို့ထွက်ခြင်းသည် ကား တရားခရီးထွက်ခြင်းဖြစ်၏။) သံဗောဓိဆိုသော စကားရပ်ကို အချို့က မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်ရရှိခြင်းအဖြစ် ပြန်ဆိုကြ၏။ ၎င်းမှာ မှားယွင်းသည်။ ဒီပဝံသကျမ်း၌ သံဗောဓိကို ဗောဓိညောင်ပင်အဖြစ် သုံးစွဲရေးသားခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ဤစာပိုဒ်အရ အသောကမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံသည်မှ ဆယ်နှစ်မြောက်၌ မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူရာ ဗောဓိပင်သို့ ခရီးထွက်ခြင်း၊ တရားဓမ္မ အတွက် ဆောင်ရွက်ကြောင်းကို အဆိုပါကျောက်စာ၌ ဆက်လက်၍ (ဤသို့ထွက်ရာ၌ ပုဏ္ဏားတို့အား ဖူးမြော်ခြင်း၊ လှူဒါန်းခြင်း၊ သက်ကြီးတို့အား တွေ့မြင်ခြင်း၊ ရှေ့အသပြာတို့ကို ခွဲဝေပေးကမ်းခြင်း၊ ဇနပုဒ်တို့၌ နေကုန်သော ဇနပုဒ်သားတို့အား တွေ့မြင်ခြင်း၊ တရားတော်ဆုံးမဩဝါဒပေးခြင်း၊ တရားတော်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးမေးမြန်းခြင်းတို့ကို ပြုပီ၏)ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

ဗြဟ္မဂီရိက၊ ဆ၊ င - ပထမပိုင်း၏ နောက်ဆုံးအပိုဒ်ဖြစ်သော (ဝိသိသိတိ။ ဣယံစသာ ဝဏေသာ ဝါပိ တေဂျူထေန ၂၀၀-

၅၀၆)ကို ပညာရှင်တို့က အမျိုးမျိုးပြန်ဆိုကြကြောင်းလေ့လာ
တွေ့ရှိရ၏။ အဓိကပြန်ဆိုချက်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်
လေသည်။

- (၁) ဤပြန်တမ်းကို တိုင်းခန်းလှည့်လည်စဉ် ၂၅၆-ကြိမ်
တိုင် ထုတ်ပြန်ခဲ့လေပြီ။
- (၂) ဤပြန်တမ်းကိုမြတ်စွာဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီး၍
၂၅၆-နှစ်အရောက်တွင် ထုတ်ပြန်သည်။
- (၃) ဤပြန်တမ်းကို ယူဆောင်၍ ၂၅၆-ယောက်သော
အရာရှိတို့ကို (အရပ်လေးမျက်နှာသို့) စေလွှတ်တော်
မူသည်။
- (၄) ဤပြန်တမ်းကို ခရီးထွက်တော်မူ၍ ၂၅၆ - ည
လွန်ပြီးနောက်တွင် ထုတ်ပြန်သည်။

ရိုမိလာသိပ္ပာဒကမ္မ နောက်ဆုံးပြန်ဆိုချက်ကို ဖြစ်နိုင်ဆုံးဟု
ယူသည်။ ထိုပြန်ဆိုချက်အတိုင်းဆိုပါလျှင် အသောကမင်းကြီး
တိုင်းခန်း လှည့်လည် ခရီးထွက်သောရက်မှာ နှစ်ရာ့ငါးဆယ်
ကျော်မျှပင် ရှိကြောင်း သိရှိနိုင်လေသည်။

အသောက၏ ဘဝတာနှင့် ပက်သက်၍ ကမ္ဘာ့သမိုင်းနှင့်
နှိုင်းယှဉ် လေ့လာရန် အရေးကြီးသော အထောက်အထားတခုမှာ
က၊ ဆ၊ က၊ ၁၃-ဖြစ်သည်။ ထို့တွင် (မိမိနိုင်ငံတော် အစွန်အဖျား
တို့၌၎င်း၊ ယူဇံနာရှစ်ရာမျှကွာဝေးသော အန္တိယောဂခေါ် ယောန
မင်း၏ နိုင်ငံ၌၎င်း၊ ထိုအန္တိယောဂမင်းပိုင်နိုင်ငံ၏ အခြားဘက်ရှိ
တုလမယ၊ အန္တိကောနမဂ၊ အလိတသုန္ဒရအမည်ရှိသော မင်းလေး

ပါးတို့၏ နိုင်ငံတော်တို့၌ ၎င်း...တရားတော်၏ အောင်မြင်ခြင်းကို ရလေ(ပြီ)ဟူ၍ တွေ့ရှိရ၏။ ၎င်းမင်းများကား ခါမ ၂၆၁-၂၄၆ တွင် စိုးစံသော ဆီးရီးယားဘုရင် အန်ကျီခပ် ၂ သီးယော့ ခါ မ ၂၀၅-၂၄၇-တွင် စိုးစံသော မက်ဆီဒိုးနီးယားဘုရင် အင်တီဂိုးနပ်ဂေါနတပ်နှင့် ဆီရင်းဘုရင် မဂါတို့ ဖြစ်ကြသည်။ အလိကသုန္ဒရီ ဘုရင်ဆိုသည်မှာ အလက်ဇန္ဒားကို ဆိုလိုသည်။ အလက်ဇန္ဒားဟုဆိုရာ၌ တောနစ်မှု အလက်ဇန္ဒား ခါမ ၂၅၂-၂၄၄-နှင့် အက်ပီရပ်မှ အလက်ဇန္ဒား ခါမ ၂၇၂-၂၅၅-နှစ်ဦး ရှိရာ ဒုတိယအလက်ဇန္ဒားဖြစ်နိုင်ကြောင်း စမစ်နှင့် သိပ္ပားတို့က ပြဆိုသည်။

အသောကမင်းကြီးလက်ထက်တွင် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များသို့ သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်များ စေလွှတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရ၏။ ၎င်းမှာ တတိယသံဂါယနာတင်အပြီးတွင် စေလွှတ်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ သာသနာဝင်ကျမ်းများအရ သိရှိရ၏။ ၎င်းမှာ တတိယသံဂါယနာ တင်ခြင်း အကြောင်းကို “သာသနာလင်္ကာရ စာတမ်း” ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြပါရှိသည်။

အကြောင်းထူးကား သံဂါယနာ နှစ်ကြိမ် တင်ပြီးနောက် နိဗ္ဗာန်လားတော်မူသည်က ၂၁၀- နှစ် ကျော် ရောက် အောင် သံဂါယနာတင်တိုင်းသာ ငြိမ်ဝပ်စွာ ဆရာစဉ်ဆက် မပျက်မဆီး ကျင့်ဆောင်ကုန်သည်။ ၂၃၀-နှစ်ရောက်သောအခါကား ပါ ခုလိပုတ်ပြည် သီရိဓမ္မာသောကမင်းလက်ထက် အရှင်နိဂြောဓ သာမဏေကို အရင်းစွဲ၍ သာသနာတော်၌ ကြည်ညိုသဖြင့် ဂုဟန်းသံဃာတို့အား လာဘသက္ကာရ များပြားသည်တွင် တို့တို့

ခြောက်သောင်းတို့သည် လာဘသက္ကာရကို ငဲ့သဖြင့် ရဟန်း
ယောင်ဆောင်၍ ဥပုသ်၊ ပဝါရဏာ၊ ကံကြီး၊ ကံငယ် ဝင်လေ
ကုန်ရကား ပရိသတ်မစင်ကြယ်သောကြောင့် ရဟန်းသံဃာတို့
ဥပုသ်မပြုကုန်။ သာသနာတော်၌ အညစ်အကြေး ဆူးဖြောင့်
ဘေးရန်များစွာဖြစ်၍ ခုနစ်နှစ်တိုင်အောင် ဥပုသ်ပြတ်လေ၏။

ထိုအကြောင်းကို သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြား၍ အဓိကရုဏ်း
ကို ငြိမ်းချေ။ ဥပုသ်ပြုစေဟု အမတ်တယောက်ကို စေလိုက်သော်
ဥပုသ်မပြုလျှင် သတ်ဘိဆိုသည့်အထင်နှင့် ဥပုသ်မပြုသော ဓမ္မ
ဝါဒီရဟန်းများကို သတ်လေ၏။ သီရိဓမ္မာသောကမင်း သိလျှင်
ယင်းသို့ ငါမစေဘဲ အမတ်အလျောက် သတ်လေသည်ကား
ငါ့အား မကောင်းမှုမှ လွတ်အံ့လော မလွတ်အံ့လော ယုံမှား
ရှိသဖြင့် ရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ မထေရ်ကို ဂင်္ဂါအညာမှ
ပင့်၍ ယျောက်မေးလျှင် ဒီပကတိတ္တိရဇာတ်ဖြင့် စေတနာမရှိလျှင်
မကောင်းမှုလွတ်ကြောင်းကို ဖြေတော်မူ၏။ ခုနစ်ရက်တိုင်အောင်
လည်း တိတ္တိတို့အယူဝါဒကို သီရိဓမ္မာသောကမင်းကို နှင်ထုတ်
စေပြီးမှ ရဟန်းခြောက်သိန်းနှင့်တကွ ဥပုသ်ပြုတော်မူ၏။ ဘုရား
ဗျာဒိတ်တော်နှင့်အညီ ကထာဝတ္ထုကိုလည်း ဆက်လက်၍ ဟော
တော်မူ၏။ အသောကရုံကျောင်း၌ ရဟန္တာကြီး တထောင်
စည်းဝေး၍ ကိုးလပတ်လုံး သံဂါယနာလည်း တင်တော်မူ၏။

တတိယ သံဂါယနာတင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော အထက်ပါ
ကောက်နုတ်ချက်ကို ကြည့်ရလျှင် ဗုဒ္ဓ၏ မူလဟောကြားချက်
များမှ ကဲ့လဲ့သွေဖီ၍ ယူဆသူများ သံဃာအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်
လာခြင်းသည် အဓိကအကြောင်းရင်းဖြစ်၏။ အသောကမင်း

ကြီး၏ အားပေး ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် သံဂါယနာတင် ပွဲတော်မှာ ဖြစ်မြောက်အောင်မြင်မှု ရှိခဲ့လေသည်။

မဟာဝင်ကျမ်း၌ (ဤသုတို့ကား ဘုရားတပည့်စစ် မဟုတ်၊ တိတ္တိတို့သာတည်းဟုသိ၍ ဝတ်ဖြူဆီး၍ဆီး၍ လှူပြုစေပြီးသော် ကျောင်းကြီးမှ နှင်ထုတ်ကုန်၏) ဟူ၍ တွေ့ရှိရ၏။ သာဠိ ကျောက် တိုင်ငယ်တွင်လည်း (ရဟန်းယောကျ်ားဖြစ်စေ၊ ရဟန်းမိန်းမ ဖြစ်စေ၊ သံဃာကို ဂိုဏ်း ခဲ့သော သူအား ဝတ်ဖြူကို ဝတ်စေ၍ ရဟန်းကျောင်းမဟုတ်သည်၌ နေစေရာ၏။) ဟု တွေ့ရှိရ၏။ ထို့တွင် ရဟန်းကျောင်း မဟုတ်သည်၌ နေစေရာ၏ဆိုသော စကားမှာ ကျောင်းမှ နှင်ထုတ်ရာ၏ ဆိုသောစကားနှင့် အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤကျောက်တိုင်စာကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့် အသောကမင်းကြီးသည် သံဃာဂိုဏ်းခွဲမှုကို ထိရောက်စွာ နှိပ်ကွပ် ပြုပြင်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားလှပေသည်။

တတိယ သံဂါယနာတင်ပွဲပြီးသောအခါ ကိုးတိုင်းကိုးဌာနသို့ သာသနာပြု စေလွှတ်ကြောင်း မဟာဝံသအရ သိရ၏။ စေလွှတ် သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဌာနများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ် လေသည်။

- ၁။ မဇ္ဈန္ဒိကထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ်ငါးဦးတို့အား ကသ္မိရဂန္ဓာနရသို့။
- ၂။ မဟာဒေဝထေရ်အမှူးရှိသော မထေရ်ငါးဦးတို့အား မဟိံသကတိုင်းသို့။

- ၃။ ရက္ခိတထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ်ငါးဦးတို့အား ဝနဝါသီတိုင်းသို့။
- ၄။ ယောနကဓမ္မရက္ခိတထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ် ငါးဦးတို့အား အပရန္တကတိုင်းသို့။
- ၅။ မဟာဓမ္မရက္ခိတထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ်ငါးဦး တို့အား မဟာရဋ္ဌတိုင်းသို့။
- ၆။ မဟာရက္ခိတထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ်ငါးဦးတို့ အား ယောနကတိုင်း ပန်းသေးပြည်သို့။
- ၇။ မဇ္ဈိမထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ် ငါးဦးတို့အား ဟိမဝန္တာ အရပ်သို့။
- ၈။ သောဏထေရ်၊ ဥတ္တရထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ် ငါးဦးတို့အား သုဝဏ္ဏဘူမိသို့။
- ၉။ မဟာမဟိန္ဒထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ်ငါးဦးတို့ အား လင်္ကာဒီပသို့။

လင်္ကာဒီပခေါ် သီဟိုဠ်ပြည်နှင့်ကား သားတော် မဟိန္ဒအား သာသနာပြု မစေလွှတ်မီကပင် အဆက်အသွယ် ရှိပြီးဖြစ်၏။ မဟာဝင်ဦး (ဤ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းနှင့် ပါဠိလိပုတ်ပြည်ကို အစိုးရသော သီရိဓမ္မာသောကမင်းသည် အချင်းချင်း မမြင်ဘူး မတွေ့ဘူးငြားသော်လည်း ကုန်သည်တို့ဆောင်အပ်သော သတင်း စကားကိုကြားရုံမျှဖြင့် အဒိဋ္ဌသဟာယ အဆွေခင်ပွန်း ဖြစ်ကြ သတည်း)ဟု ဖော်ပြထား၏။ ထိုကျမ်းမှာပင် ဆက်လက်၍

တိဿမင်းသည် မိမိ၏တူဖြစ်သော မဟာအရိဋ္ဌမည်သော အမတ်ကို အကြီးပြု၍ တာလိပဗ္ဗတမည်သောပုဏ္ဏား၊ တေလမည်သော အမတ်၊ တိဿမည်သော စာချီ၊ ဤလေးယောက်တို့အား တမန်ပြု၍ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးထံ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများ ပေးပို့စေကြောင်း၊ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးကလည်း အတုံအပြန်အားဖြင့် များစွာသော ပဏ္ဏာများကို ပေးပို့လိုက်ကြောင်း ပါရှိ၏။ ထို့ပြင် သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးက တိဿမင်းအား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အဖြစ် ရောက်ရှိလာစေရန် အမှာစကားပါးလိုက်ပုံကိုလည်း ဤသို့ ဖော်ပြထား၏။

(ဤမှတပါးလည်း ဓမ္မပဏာကာရအလို့ငှာ ရှေ့ပေအက္ခရာဖြင့် ရေး၍ မှာတော်မူလိုက်သည်ကား လူတို့ထက် မြတ်သော အဆွေတော် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း...ငါသည် မြတ်စွာဘုရားကို၎င်း၊ တရားတော်ကို၎င်း၊ သံဃာတော်ကို၎င်း ရိုသေလေးမြတ်လျက် ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ခြင်းကိုပြုသည်။ သာကီဝင်မင်းသားဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်၌ တည်၍ ရတနာသုံးရပ်ကို ဆည်းကပ်သော ဥပသကာ၏ အဖြစ်ကို ယူ၏။ အဆွေတော်ဖြစ်သော သင်သည်လည်း ဤရတနာသုံးပါး၌ လေးမြတ်စွာ ကြည်ညိုရိုသေခြင်းကိုပြု၍ ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်လေသော် နောင် တမလွန်ဘဝ၌ လိုအပ်သမျှသော ကောင်းကျိုးကို ရလတ္တံ့ ဟူ၍ သူတော်ကောင်း တရားပူသော ပဏ္ဏာကာရကိုလည်း ဆက်သလိုက်၏။)

မဟိန္ဒမထေရ် သီဟိုဠ်သို့ရောက်လျှင် မင်းနှင့်တကွ တိုင်းသူပြည်သားတို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ၌ တည်ကြကုန်၏။ ဒေဝါနံပိယတိဿ

မင်းကြီး၏ ညီတော်၏ မိဖုရားဖြစ်သော အနုဠာဒေဝီသည် ရဟန်း ပြုလို၍ လျှောက်ထားရာ မဟာမဟိန္ဒထေရ်မြတ် “မာတုဂါမတို့ ကို ငါတို့ ရဟန်းမပြုကောင်းချေ။ ပါဠိလိပုတ်ပြည်၌ ငါ၏ နှမ တော် ဖြစ်သော သဿိမိတ္တာထေရီကို မဟာဗောဓိ ဒက္ခိဏသာခါ လကျာတောင်ကိုင်းကိုယူ၍ ကြစေတော်မူပါမည့် အကြောင်းဖြင့် ငါ၏ခမည်းတော်ဖြစ်သော ဓမ္မာသောကမင်းကြီးအထံ၌ တမန် စေလွှတ်ရမည်” ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ထိုလုပ်ငန်းအတွက်လည်း တိဿမင်း၏တူတော် မဟာအရိဋ္ဌအမတ်ကိုပင် စေလွှတ်၍ ဗောဓိ ညောင်စေ့များကို ယူဆောင်စေကာ သီဟိုဠ်၌ စိုက်ပျိုးကြောင်း ပါရှိသည်။

အသောကမင်းကြီး နန်းသက် နှစ်ဆယ်ပြည့်၍ နှစ်ဆယ်တနှစ် အရောက်တွင် မြတ်စွာဘုရားဖွားမြင်တော်မူရာ လုမ္ဗိနီသို့ကြွတော် မူ၏။ ၎င်းမှာ ခ၊ မ ၂၄၈-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။ ရှုမင်ဒေး (လုမ္ဗိနီ) က၊ တ၊ င တွင် ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

(နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿိမင်းကြီးသည် အဘိသိက် ခံသည်မှ အနှစ်နှစ်ဆယ်မြောက်၌ သကျမုနိ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား ဖွားမြင်ရာ ဤအရပ်သို့ ကိုယ်တိုင်ကြွလာ၍ ရှိခိုးပူဇော်တော်မူ၏။ ဤအရပ်၌ ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူသော ဘုရားရှင် ဖွားမြင် တော်မူသည်ဟူ၍ ကျောက်တံတိုင်းကန်၍ ကျောက်တိုင်ကိုလည်း စိုက်ထူထားစေ၏။ လုမ္ဗိနီရွာအားလည်း ရှစ်ဖို့ဘဖို့စည်းကြပ်ခြင်း နှင့် အခွန်တော်ကို လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးတော်မူ၏။)

ဖေဒီနှင့် ဆစ်ဒါးစကီး အမည်ရှိသည့် ရှင်နှစ်ဦးတို့၏ သုတေ သနအရ အသောကမင်းကြီးလက်ထက်တွင် နေသုံးကြိမ်ကြတ်ခဲ့

ကြောင်း သိရ၏။ ၎င်းတို့ကား ခ၊မ ၂၄၉၊ မေလ ၄-ရက်တွင် တကြိမ်၊ ခ၊မ ၂၄၂၊ ဇွန်လ ၁၅-ရက်တွင် တကြိမ်၊ ခ၊မ ၂၃၂ နိုဝင်ဘာလ ၁၉-ရက်တွင် တကြိမ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အသောက၏ဘဝတာနှင့် ပတ်သက်၍ သမိုင်းအထောက်အထားဖြင့် သိရှိရသော အခြားအဖြစ်အပျက်တခုမှာ ပဓာနကျောက်တိုင်စာအကြီးများ စိုက်ထူခြင်း ဖြစ်သည်။ ပထမကျောက်တိုင်စာအကြီး ၆-တိုင်ကို သူ၏နန်းစံသက် ၂၇-နှစ်တွင် ၎င်း၊ ကျောက်တိုင်စာအမှတ် ၇-ကို နောက်တနှစ်တွင် ၎င်း စိုက်ထူသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ နတ်ရွာစံသည်အထိ ဆယ်နှစ်အတွင်း အဓိက ကျောက်စာပြန်တမ်းများ ထုတ်ပြန်ခြင်း မတွေ့ရတော့ချေ။

အသောကမင်းကြီး နတ်ရွာစံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မဟာဝံသ၌ အောက်ပါအတိုင်း လာရှိလေသည်။

ပါဠိလိပုတ်ပြည်၌ ဓမ္မာသောကမင်းသည် မင်းပြု၍ တဆယ့်ရှစ်နှစ်မြောက်နှိုက် မဟာဗောဓိ၏ ဒက္ခိဏ်သာခါကို လင်္ကာဒီပသို့ ပို့သည်ဖြစ်၍ မဟာမေဃဝန် ဥယျာဉ်အတွင်း၌ ဗောဓိပင်တည်လာသည်။ ထိုဗောဓိပင်တည်သည်မှ နောက်တဆယ့်နှစ်နှစ်မြောက်နှိုက် ထိုဓမ္မာသောကမင်း၏ မိဖုရားခေါင် တောင်ညာဒေဝီဖြစ်သော မိဖုရားကိုသာလျှင် လွန်စွာ မြတ်နိုးခြင်းရှိသော ကရဝိက်ငှက်၏တူနုသံကြောင့် သောတာပန်အဖြစ်သို့ရောက်သော အသန္တမိတ္တာမည်သော မိဖုရားသည် နတ်ရွာစံလေသည်။

ထိုနောက်မှ လေးနှစ်မြောက်သောအခါ ယုတ်မာသော အလိုဆန္ဒရှိသော တိဿာရက္ခာမည်သော မိဖုရားကို အဂ္ဂမဟေသီ

ပြုထားတော်မူသည်။ ထိုမိဖုရားသည် မိမိ၏ အဆင်းအရောင်ကို သာ လွန်စွာမြတ်နိုးလျက် မာန်ယစ်ခြင်းရှိ၏။ ကာမဂုဏ်နှိုက်လည်း အလွန်မွေ့လျော်၏။ မင်းကြီးသည် မဟာဗောဓိပင်မှ မျိုးစေ့ကိုယူ၍ မိမိပြည်တွင် စိုက်အပ်သော ဗောဓိပင်ပျိုကို လေးမြတ်လျက် တနေ့မပြတ် ဆည်းကပ်ခြင်းကိုပြုရာတွင် ဤမင်းကြီးသည် ငါ့ထက်ပင် ဗောဓိပင်ကို မြတ်နိုးရာသလောဟု အဆိပ်ရှိသော ဖားရိုးနှင့်ယှဉ်သဖြင့် ထိုဗောဓိပင်ကို သတ်စေ၏။ မိဖုရားဖြစ်၍ သုံးနှစ်မြောက်တွင် ဗောဓိပင်ကို သတ်သည်။ ထိုမှ နောက် လေးနှစ်မြောက်နှိုက် များစွာသော ဘုန်းကြက်သရေ အခြံအရံနှင့်ပြည့်စုံသော ဓမ္မာသောကမင်းကြီး အနိစ္စရောက်တော်မူသည်။

အထက်ပါစာပိုဒ်၌ မဟာမေဃဝန်ဥယျာဉ်သို့ ဗောဓိပင် ရောက်သောနှစ်အထိ အသောကမင်း နန်းစံသက် ၁၈-နှစ်၊ အသန္နိမိတ္တာမိဖုရား နတ်ရွာစံသည်အထိ နောက်ထပ် ၁၂-နှစ်၊ တိဿာရက္ခာကို မိဖုရားခေါင်မြှောက်သည်အထိ နောက်ထပ် ၄-နှစ်၊ ထိုမိဖုရား ဗောဓိပင်ပျိုကိုသတ်သည်အထိ နောက်ထပ် ၃-နှစ်၊ အသောက နတ်ရွာစံသည်အထိ နောက်ထပ် ၄-နှစ် စုစုပေါင်း ၄၁-နှစ်ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ရှေ့မှရေတွက်သော အဆုံး နှစ်တို့ကို နောက်တွင် ရေတွက်သောအခါ အစနှစ်အဖြစ် ထပ်၍ ယူရသောကြောင့် အသောကမင်းကြီး နန်းစံသက် ၃၇-နှစ် ဖြစ်သည်ဟု မဟာဝင်၌ ပြဆိုသည်။ အနောက်တိုင်းပညာရှင်တို့ကမူ အသောကမင်း နတ်ရွာစံသောနှစ်ကို ခ၊မ ၂၃၂-ဟုယူရာ နန်းစံ သက် ၃၆-နှစ် ဖြစ်လေသည်။

အခန်း [လေး]

ကျောက်စာပြန်တမ်းများ

ပါမောက္ခစမစ်က သူ၏ အောက်စဖို့ အိန္ဒိယသမိုင်း ကျမ်း
စာတွင်၊ အသောက၏ ကျောက်စာ ပြန်တမ်းများနှင့်ပတ်သက်၍
အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ချခဲ့၏။

“သူ၏ မပျောက်မပျက်နိုင်သော (ကျောက်စာ) မှတ်တမ်း
များသည် စင်စစ်အားဖြင့် သူ၏ ဘဝမှတ်တမ်းများပင် ဖြစ်ပေ
၏။ ၎င်းတို့ကို သူ့ကိုယ်တိုင် ညွှန်ကြားရေးထိုးစေခဲ့သည်မှာ ထင်
ရှားလှပေသည်။”

အသောက၏ဘဝ၊ အသောက၏ဆောင်ရွက်ချက်၊ အသောက
၏ စိတ်နေသဘောထား စသည်များကို လေ့လာရာ၌ ဤ
ကျောက်စာပြန်တမ်းများသည် အဓိက အားထားရာ အထောက်
အထားများ ဖြစ်ကြလေသည်။ ၎င်းတို့သည် နှစ်ပေါင်း

နှစ်ထောင်ကျော်ပင် အချိန်၏ ထောင်းထုရိုက်ပုတ်မှုကိုကြုံကြုံခံ၍ ရာစုနှစ်များတလျှောက်ဝယ် အသောက၏ ကြေညာချက်များကို လူသားတို့အား ပြောပြနေသကဲ့သို့ ဖြစ်လေသည်။ အသောက သည် လူပင်သေသော်လည်း အမည်မသေခြင်းမှာ ဤကျောက် စာပြန်တမ်းများ၏ ကျေးဇူးပင် ဖြစ်တော့သည်။ ထိုနည်းတူပင် ကျောက်စာပြန်တမ်းများကို ဖတ်ရှုနိုင်အောင်စတင် ကြိုးပမ်း အောင်မြင်ခဲ့သော ဂျိမ်းပရင့်ဆက်နှင့်တကွ ကမ္ဘာ့ပညာရှင် အားလုံးတို့၏ အမည်များမှာလည်း ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ထာဝရ ထင်ရှားနေရစ်မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ကျောက်စာပြန်တမ်း အများစုတွင် အသောကသည် သူ့ကိုယ်သူ ဒေဝါနံပိယဒဿီလာဇာဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခဲ့၏။ ၎င်းမှာ သူ၏ဘွဲ့မည် အပြည့်အစုံဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် တခါတရံ ထိုအမည်အတိုင်း အပြည့်အစုံ မသုံးပဲ ဒေဝါနံ ပိယဝိယ ဒဿီဟူ၍ ၎င်း၊ ပိယံဒဿီလာဇာ ဟူ၍ ၎င်း၊ ဒေဝါနံ ပိယလာဇာ ဟူ၍ ၎င်း၊ ဒေဝါနံ ပိယဟူ၍ ၎င်း သုံးစွဲသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရ၏။ ပိယဒဿီဆိုသော ဝေါဟာရ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ရုပ်အသွင် နှစ်လိမ္မော်ရှိသော သူဟူ၍ ဖြစ်၏။ ဒေဝါနံပိယကို နတ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသောဟု ပြန်ဆိုကြ၏။ ၎င်းဘွဲ့ကို သီဟိုဠ်မှ မင်းများကလည်း သုံးစွဲကြကြောင်း မဟာဝံသနှင့် ဒီပဝံသကျမ်းများအရ သိရလေသည်။ (ဥပမာ—ဒေဝါနံ ပိယတိဿမင်း)။ ထို့ကြောင့် ဒေဝါနံပိယဆိုသော စကားရပ်သည် ခရစ်မပေမီ အချိန်က အိန္ဒိယနှင့် သီဟိုဠ်ဘုရင်တို့ သုံးစွဲလေ့ရှိသော ဂုဏ်ပုဒ် တခုဖြစ်ကြောင်း ယူဆနိုင်လေသည်။ အသောကသည် ကြီးကျယ်

သော ဘုရင်တပါး ဖြစ်ငြားသော်လည်း သူ့ကိုယ်သူမဟာရာဇာ
ရာဇာဓိရာဇာစသော ဂုဏ်ထူးကြီးများဖြင့် မသုံးစွဲခဲ့ခြင်းမှာ
လည်း မှတ်သားဘွယ် အချက်တခု ဖြစ်လေသည်။

အသောက၏ ကျောက်စာများစွာတို့တွင် ဒေဝါနံပိယဒဿီ
လာဇာဝံအာဟ (နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿီ မင်းကြီး
သည် ဤသို့မိန့်တော်မူ၏)ဟု အစပြုလေ့ရှိသည်။ ထိုစကားရပ်
သည် ဒရီးယပ်စသော ပါရှန်ဘုရင်တို့၏ ပြန်တမ်းများအစပျိုးပုံ
နှင့် တူညီနေကြောင်း ပြင်သစ်ပညာရှင်ဆဲနတ်က နှိုင်းယှဉ်ပြခဲ့၏။
ဒရိယပ်၏ ပြန်တမ်းများတွင်လည်း ဒရိယပ်မင်းကြီးသည် ဤသို့
မိန့်တော်မူ၏ဟု အစချီလေ့ ရှိသည်ဟု ဆို၏။ ထိုသုံးစွဲမှုမှာ ပါရှန်
တို့ အိန္ဒိယ အနောက်မြောက်ပိုင်းကို သိမ်းပိုက်ရာမှစ၍ အိန္ဒိယ
ဘုရင်တို့၏ အသုံးအနှုန်းတွင် ဝင်ရောက်လာခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု
ဆဲနတ်က တင်ပြခဲ့လေသည်။

ကျောက်စာတို့တွင် ပြဆိုသော နေ့စွဲများကို အသောက
နန်းတက်သည်မှ မဟုတ်ပဲ အဘိသိက်ခံသည်မှစ၍ အရေအတွက်
ဖော်ပြလေ့ရှိ၏။ ဤအချက်ကို ထောက်၍ အသောကသည်
ခမည်းတော် ဗိန္ဒုသာရမင်း နတ်ရွာစံလျှင်စံချင်း အဘိသိက်ခံရ
ခြင်း မဟုတ်ကြောင်း၊ ကြားကာလတွင် နန်းလှုပ် လေးနှစ်ဖြစ်
ပွားရသေးကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသော သီဟိုဠ် မှတ်တမ်း
များကို မှန်ကန်သည်ဟု ပညာရှင်များစွာက ယူဆကြသည်။
ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကားကမူ ကြားကာလ လေးနှစ်မျှ ရှိသည်
ဆိုခြင်းကို သံသယဖြစ်ခဲ့သည်။

အသောက၏ ကျောက်စာ တို့တွင် ဖော်ပြ ပါရှိသော အကြောင်းချင်းရာ တို့မှာ မနည်းလှပေ။ အကြမ်းအားဖြင့် မာတိကာပိုင်းခြားမည်ဆိုလျှင်ကား- (၁) အသောက၏ ဘဝ ဆိုင်ရာ။ (၂) ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ။ (၃) အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ။ (၄) ဓမ္မတရားဆိုင်ရာတို့ကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထို့ ကြောင့် ကျောက်စာများကို လျှောက်ပတ်သော ခေါင်းစည်း တို့ဖြင့် ခွဲခြားလေ့လာလျှင် ပို၍ ရှင်းလင်းနိုင်ပေသည်။

(က) အသောက ဘဝဆိုင်ရာ

အသောက၏ ဘဝနှင့်ပတ်သက်သော အချက်အလက်အချို့ ကို ကျောက်စာများမှ ထုတ်နုတ် ရှာဖွေနိုင်ပေ၏။ အသောက မင်းကြီးတွင် ပါဠိလိပုတ်ပြည်နှင့် အခြားမြို့များ၌ ညီတော် နောင်တော် နှမတော် အမတော်များရှိကြောင်း၊ အသောကတွင် မိဖုရား အများရှိကြောင်း၊ သူ၏ဘွဲ့အမည်စသော အချက်များကို ကျောက်စာတို့မှ ပေါ်ထွက်သည့်အတိုင်း အထက်အခန်းတို့တွင် တင်ပြခဲ့ပြီးလေပြီ။ ထို့တွင် မပါဝင်သေးသော အချက်အချို့ ကိုသာ ဤအခန်း၌ ဖြည့်စွက်ဖော်ပြပါမည်။

ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကားက ကျောက်စာတို့တွင် ပါရှိသော နက္ခတ်နှစ်ခုကို လေ့လာခဲ့၏။ ကောတိလျ၏ အတ္တသျှတ္တရ ကျမ်း တွင် ဘုရင်သည် အချို့သော နေ့များ၌ တိရစ္ဆာန်များအား သင်းကွပ်ခြင်းကို တားမြစ်ရန် ဖော်ပြထား၏။ ထိုနေ့များအနက် ဘုရင်၏ နက္ခတ်နေ့နှင့် တိုင်းပြည်၏ နက္ခတ်နေ့ နှစ်နေ့ပါဝင်၏။ အသောက၏ ကျောက်စာတို့တွင်လည်း သင်းကွပ်ခြင်း မပြုရ

သော နေ့များကို ဖော်ပြထားရာ ၎င်းတို့တွင် တိဿ (ဖုံသျှ) နုက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော နေ့နှင့် ပုနိဗ္ဗသု နုက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော နေ့များပါဝင်သည်။ (က၊ တ၊ က ၅)။ တိဿနုက္ခတ်ကို ဓောလိနှင့် ဇောဂဋ္ဌ သီးခြား ကျောက်စာများတွင်လည်း ဖော်ပြထား၏။ (ပထမ ကလိဂ် ကျောက်ဆောင်စာနှင့် ဒုတိယ ကလိဂ် ကျောက်ဆောင်စာများ)။ ထို့ကျောက်ဆောင်စာများတွင် ဘုရင်၏ပြန်တမ်းများကို တိဿနုက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော နေ့တို့၌ ကြားနာရန် ညွှန်ကြားထား၏။ အထက်ပါနုက္ခတ် နှစ်ခုအနက် တိဿနုက္ခတ်ကိုပို၍ အလေးထား ဖော်ပြကြောင်း။ ထို့ကြောင့် တိဿသည် ဘုရင်၏ နုက္ခတ်ဖြစ်ပြီး ပုနိဗ္ဗသုသည် တိုင်းပြည်၏နုက္ခတ်ဖြစ်ရမည်ဟု ဘန်ဒါကားက ယူဆခဲ့လေသည်။

က၊ တ၊ က ၇ ၌ (ထိုသို့တို့သည် အမတ်ကြီးများကို ဆိုလိုသည်) ငါ၏ သားတော်များနှင့် မိဖုရားတို့၏ သားတော်များ၏ လှူဒါန်း စွန့်ကြဲဖွယ်တို့ကိုလည်း တရား၌ သက်ဝင် စေခြင်းငှာ ၎င်းတရားကို ကျင့်သုံးဆောက်တည်စေခြင်းငှာ ၎င်း၊ စီမံခန့်ခွဲကြကုန်သေး၏ဟု ဖော်ပြပါရှိ၏။ ဤတွင် ဒေဝီကုမာလာ (ဒေဝီကုမာရာ)ဆိုသောစကားကို ဦးဖိုးလတ်က မိဖုရားတို့၏ သားတော်များဟူ၍ ပြန်ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ အရှင်အာဒိစ္စဝံသထေရ်ကမူ ၎င်းကို တပါးသောဆွေတော် မျိုးတော်ဆိုင်ရာ မင်းမိဖုရားတို့၏ သားတော်များဟူ၍ ပြန်ဆိုသည်။ ၎င်းမှာ သူ၏ ခမည်းတော်နှင့် အခြားညီတော် နောင်တော်တို့၏ သားများကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်နိုင်ပေသည်။

က၊ ဆ၊ က ၆-ပါ စာပိုဒ်တခုသည် အသောက၏ နေ့စဉ် နေထိုင်မှုကို မီးမောင်းထိုး၍ ပြသလျက်ရှိ၏။ ထိုတွင် (ငါ သည် စားတော်ခေါ်နေသည်ဖြစ်စေ၊ အတွင်းဆောင်၌ဖြစ်စေ၊ စက်ခန်းဆောင်၌ဖြစ်စေ၊ သန့်သက်ရာ၌ ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ တိုင်း ခန်းလှည့်လည်နေသည် ဖြစ်စေ၊ ဥယျာဉ်တော်၌ ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ နေရာ ခပ်သိမ်းတို့၌ပင် အခါခပ်သိမ်း နားခံတော် တို့သည် တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ အမှုကိစ္စဟူသမျှကို ငါ့အား တင်လျှောက် စေသတည်း) ဟု ပါရှိ၏။ ထိုစာပိုဒ်အရ အသောကမင်းကြီး သည် တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ အရေးအခင်းကိစ္စများကို မည်မျှ အလေးထား၍ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြောင်းကိုလည်း သိသာနိုင် လေသည်။

က၊ ဆ၊ က ၁-တွင် ဤသို့ပါရှိ၏။ (ရှေး၌ နတ်တို့ ချစ် မြတ်နိုးသော ပိယဒဿိမင်းကြီး၏ စားဖိုအိမ်၌ နေ့စဉ်ထောင် ပေါင်းများစွာသော အသက်တို့ကို ဟင်းလျာအလို့ငှာ သတ် ကုန်၏။ သို့ရာတွင် ယခု ဤတရားကဗျည်းကို ရေးစေပြီးနောက် ဥဒေါင်း နှစ်ကောင်နှင့် သမင်တကောင်၊ သုံးကောင်သော သတ္တဝါတို့ကိုသာလျှင် သတ်ကုန်၏။ ထိုအနက်လည်း သမင်ကို နေ့စဉ်မဟုတ်၊ ဤ သုံးကောင်သော သတ္တဝါတို့ကိုပင် မသတ် ကြရကုန်လတံ့)။ ဤစာပိုဒ်အရ အသောက မင်းကြီးသည် သက်သတ်လွတ် စားသော ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် အချို့ပညာရှင်များ (ဥပမာ သောမတ်) တွေးထင် သလို ဗုဒ္ဓဘာသာမဖြစ်မီက အသောကသည် ဂျိန်းဘာသာဝင် ဖြစ်မည်ဆိုသော အချက်မှာ အခြေအမြစ်မရှိချေ။ (ဂျိန်းဘာသာ

ဝင်တို့သည် အသားကို လုံးဝမစားရချေ။) အသောကမင်းကြီးသည် ဤသုံးကောင်သော သတ္တဝါတို့ကိုပင် မသတ်ကြရကုန်လတံ့ ဟု ကျောက်စာတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ နောက်ပိုင်းတွင် လုံးဝ သက်သတ်လွတ်သမား ဖြစ်သွားသည် မသွားသည်မှာ အထောက်အထား မရှိချေ။

က၊ ဆ၊ က ၈-၌ (ရှေးလွန်လေပြီးသော ကာလတို့၌ နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသူခေါ် (မင်း)တို့သည် အပျော်အပါး (တောကစား) ထွက်ခြင်းဟုခေါ်သော ခရီးထွက်ခြင်းကို ပြုလေ့ရှိကြ၏။ ဤသို့ ခရီးထွက်ရာ၌ အမဲလိုက်ခြင်းနှင့် အခြားနည်းတူ အပျော်အပါးတို့ရှိကုန်၏။ နတ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿီမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံသည့် ဆယ်နှစ်မြောက်၌ သံဗောဓိ (မဟာဗောဓိ) သို့ ခရီးထွက်တော်မူ၏။ ထိုသို့ ထွက်ခြင်းသည် ကား တရားခရီးထွက်ခြင်းဖြစ်၏) ဟု တွေ့ရ၏။ ဤစာပိုဒ်အရ အသောက မင်းကြီးသည်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာမဖြစ်မီက အခြားမင်းများကဲ့သို့ပင် အပျော်အပါး တောကစား ထွက်ကြောင်း ယူဆနိုင်သည်။ ထို့တွင် အမဲလိုက်ခြင်းနှင့် အခြားနည်းတူ အပျော်အပါးတို့ ရှိကုန်၏ဆိုသော စကားရပ်ဖြင့် အပျော်အပါးဆိုသည်မှာ အဘယ်ကို ဆိုလိုသည်ဟု မသိရချေ။

က၊ ဆ၊ က ၄-၌ ပါရှိသော စာပိုဒ်တခုမှာ ဤကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ (ယခုသော် နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿီမင်းကြီး၏ တရားကျင့်သုံး ဆောက်တည်ခြင်းကြောင့် တိုက်စည်သံအစား တရားသံကိုကြားရ၍ နတ်ဗိမာန်ပုံများ၊ ဆင်များ၊ မီးဆိုင်မီးရှူးများနှင့် အခြားနတ်တို့၏ အဆင်းသဏ္ဍာန်များကို လူတို့မြင်ကြ

ရလေပြီ။) ဤစာပိုဒ်အရ ယခင်က ကျင်းပခဲ့သည့် ဘာသာရေးနှင့် မပတ်သက်သော ပွဲများ၊ စစ်ရေးလှည့်လည်ပွဲများအစား နတ်ဗိမာန်ပုံစံသည်တို့ကို လူတို့အား ပြသောပွဲများကို ကျင်းပကြောင်း မူကာဂျီက အဓိပ္ပာယ်ဖော်ထုတ်သည်။ တရုတ်ခရီးသည် ဖာအင်းကလည်း သူ့အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်သော အချိန်တွင် (ခ၊ ပ ၄-ရာစု) တွေ့မြင်ခဲ့ရသော လှည့်လည်ပွဲများကို ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့၏။

“နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ဒုတိယလ၏ ရှစ်ရက်မြောက်နေ့တွင် ရုပ်ထုလှည့်ပွဲ ကျင်းပကြ၏။ သူတို့သည် ဘီးလေးခုတပ်သော လှည်းပေါ်တွင် ဝါးများကို ချည်နှောင်၍ အထပ်ငါးခု ရှိသော ဗိမာန်တခုဆောက်ကြ၏။ ဒေဝါ(နတ်)တို့၏ ရုပ်ထုများကိုလည်း ရွှေ၊ ငွေနှင့် ကျောက်မျက်တို့ဖြင့် ခန့်ညားစွာ ပြုလုပ်ထား၏။ လေးမျက်နှာတွင် ဗုဒ္ဓဆင်းထုတော်တဆူစီရှိပြီး ဗောဓိသတ္တိ (ဘုရားအလောင်း) ရုပ်ထုတဆူစီလည်း ရှိ၏” ။

ဤလှည့်လည်ပွဲသည် အသောကခေတ်ကစခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့်နတ်ရုပ်များဖြစ်မည်ကိုကား မသိရချေ။ ထို့ပြင် အသောကခေတ်တွင် ဗုဒ္ဓရုပ်ထုကိုးကွယ်မှုလည်း မပေါ်သေးသဖြင့် ထိုခေတ်က လှည့်လည်ပွဲများတွင် ဗုဒ္ဓဆင်းထုတော်များ ပါဝင်လိမ့်မည်ဟု မယူဆနိုင်ချေ။

အသောကအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ က၊ တ၊ က ၅-တွင် တွေ့ရှိသော အချက်တခုမှာ (ငါ အဘိသိက်ခံသည်မှ နှစ်ဆယ်ခြောက်နှစ်သောကာလအတွင်း၌ နှစ်ဆယ်ငါးကြိမ်တိုင် ထောင်အကျဉ်းသားတို့အား ငါ လှူတံခွဲလေပြီ) ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို

ထောက်၍ အသောကမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံသောရက် နှစ်ပတ်လည်တိုင် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် အကျဉ်းသားတို့အား သွတ်ကြောင်း သိရလေသည်။ ထို့ပြင် က၊ တ၊ က ၄-တွင်လည်း (အပြစ်ဒဏ်ရပြီးသဖြင့် သတ်အံ့သောငှာ ထောင်အကျဉ်းခံနေရ သူတို့အား ပြင်ဆင်စီမံခွင့် သုံးရက်တာမျှ ပေးရာ၏။ ထိုသူတို့၏ ဆွေမျိုးသားချင်းတို့သည် အသက်ချမ်းသာရာ ရစိမ့်သောငှာ ကြံစည်ရှာဖွေကြလိမ့်မည်ဖြစ်ကုန်အံ့။ ဤသို့ ကြံစည်လျက် ပျက် စီးရမည်ပင်ဖြစ်သော်လည်း နောင်ဘဝအတွက် အလှူသော်လည်း ပေးစေရာ၏။ ဥပုသ်သော်လည်း စောင့်ထိန်းစေရာ၏) ဟု တွေ့ရှိ ရလေသည်။

အသောကမင်းကြီးသည် တမလွန်ဘဝကိုကောင်းစွာယုံကြည် ကြောင်းကို ဤအထောက်အထားများအရ သိရှိနိုင်သည်။

ငါသည် မိမိအပေါ်တွင် တင်ရှိသော သတ္တဝါတို့၏ကြွေးမှု ကင်းလွတ်၍ ၎င်းတို့အား ဤဘဝ၌ ချမ်းသာရာကိုရစေ၍ နောင် ဘဝ၌လည်း နတ်ပြည်သို့ရောက်စေရန် ဖြစ်၏။ (က၊ ဆ၊ က ၆)။ ဤတရားမဂ်လာသည်ကား အခါမရွေး အကျိုးပေး၏။ ဤ လောက၌ အကျိုးမပေးစေကာမူ တမလွန်လောက၌ အတိုင်း မသိသော ကုသိုလ်အကျိုးကိုပေး၏။ (က၊ ဆ၊ က ၉)။ ဤသို့ ပြုသည်ရှိသော် ဤလောက၌ ချမ်းသာကိုရ၍ တမလွန်၌လည်း တိုတရားအလှူဖြင့် အတိုင်းမသိသော ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေသေး၏။ (က၊ ဆ၊ က ၁၁)။ နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော မင်းကြီးသည်ကား တမလွန်လောက၏ အကျိုးကိုသာလျှင် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည် ဟု မှတ်ထင်တော်မူ၏။ (က၊ ဆ၊ က ၁၃)။ ၎င်းပြင် တမလွန်

လောကနှင့် ပတ်သက်သောဖော်ပြချက်များကို အခြား ကျောက်စာ များစွာတို့တွင်လည်း အနွံအပြား တွေ့ရှိနိုင်သေးသည်။

အသောကမင်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ပင် ဖြစ်လင့်ကစား အခြားဘာသာအယူဝါဒများနှင့် ဂိုဏ်းများကိုလည်း အထူးချီးမြှောက်အားပေးခဲ့၏။ အသောကသည် လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုတည်းဟူသော မျက်မှောက်ခေတ် အတွေးအခေါ်ကို စောစီးစွာ လက်ခံအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သူ ဖြစ်လေသည်။ မိမိယုံကြည်မှုကို အမှန်းတင်၍ သူတပါး၏ ယုံကြည်မှုကို နှိပ်နယ်တတ်သော ဂိုဏ်းဂနဝါဒအား အသောကသည် ရှုံးချ ပြစ်တင်ခဲ့၏။ (အခါအခါနှင့်လျော်စွာ တပါးဂိုဏ်းသားတို့အားလည်း လျှောက်ပတ်စွာ ပူဇော်အပ်၏။ ဤသို့ပြုသည်ရှိသော် မိမိ၏ ဂိုဏ်းကို အလွန်ချီးမြှင့်၍ တပါးဂိုဏ်းတို့အားလည်း ကျေးဇူးပြုသည်မည်၏။ ဤသို့မပြုသည်ရှိသော် မိမိ၏ဂိုဏ်းကို ဖျက်ဆီး၍ တပါး ဂိုဏ်းအားလည်း အကျိုးမဲ့ပြုသည် မည်၏။) ဟူ၍၎င်း၊ (အကြင်သူသည် မိမိဂိုဏ်းကို ကြည်ညိုသော အားဖြင့် မိမိဂိုဏ်းလျှင် ထင်ပေါ်စိမ့်သောငှာ တပါးဂိုဏ်းအား ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချ၍ မိမိဂိုဏ်းအား ချီးကျူး၏။ ထိုသူသည် ဤသို့ ချီးကျူးလျှင် ထင်ပေါ်စိမ့်သောငှာ တပါးဂိုဏ်းအား ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ၍ မိမိဂိုဏ်းအား ချီးကျူး၏။ ထိုသူသည် ဤသို့ ချီးကျူးခြင်းဖြင့် မိမိဂိုဏ်းကို လွန်ကဲစွာ ဖျက်ဆီးမိ၏။) ဟူ၍၎င်း က၊ ဆ၊ က ၁၂ တွင် အကြောင်းပြ၍ ဆုံးမခဲ့လေသည်။ ဤအချက်တို့ကို ထောက်ဆလျှင် အသောကသည် ခေတ်၏ရှေ့ကို ကျော်လွန်၍ တွေးတောသိမြင်နိုင်စွမ်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်

များက ချီးကျူးခဲ့ခြင်းမှာ အလွန်အကျူးပြောခြင်း မဟုတ်ပါပေ။

အသောကသည် ဂိုဏ်းဂန အသီးသီးတို့အား လျှောက်ပတ်စွာ ချီးမြှောက်ခဲ့၏။ က၊ တ၊ က ၆ တွင် (ခပ်သိမ်းသော အယူဝါဒ ဂိုဏ်းသားတို့အားလည်း အထူးထူးသော ပူဇော်ခြင်းတို့ဖြင့် ငါချီးမြှင့် ပူဇော်တော်မူ၏) ဟူ၍ ၎င်း၊ က၊ တ၊ က ၇ တွင်လည်း (သံဃာတော်၏ အကျိုးငှာလည်း ၎င်းတို့အား ငါဆောင်ရွက်စေ၏။ ထိုနည်းတူစွာ ပြာဟ္မဏ၊ အာဇီဝိက၊ နိဂန္ထရဟန်းတို့နှင့် အမျိုးမျိုးသော အယူဝါဒ ဂိုဏ်းသားတို့၏ အကျိုးငှာလည်း ၎င်းတို့အား ငါဆောင်ရွက်စေ၏။) ဟူ၍ ၎င်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင် နိဂြောဓ က၊ ဂ၊ စ။ ခလတိက က၊ ဂ၊ စ။ သုပိယာ က၊ ဂ၊ စ တို့ကို ကြည့်လျှင်လည်း အာဇီဝိကရဟန်းတို့အား ကျောက်ဂူများကို အသောကမင်းကြီး လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်း သိရှိရ၏။ ဤတွင် အလျဉ်းသင့်သဖြင့်တင်ပြရန် အချက်တခုမှာ မောရိယဘုရင်တို့၏ ဘာသာရေးအယူအဆ အကြောင်းဖြစ်သည်။ မောရိယခေတ်တွင် အိန္ဒိယပြည်၌ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသည်။ လူတို့သည် အစဉ်အလာတွေးခေါ်မှုများမှ လမ်းခွဲလျက် ရဲရဲရင့်ရင့် တွေးခေါ်လျက်ရှိကြ၏။ အစဉ်အလာ ပြာဟ္မဏ ဝါဒမှလည်း အတွေးအခေါ် အင်အားစုအသစ်တို့၏ ဝိုင်းဝန်းထိုးနှက်ခြင်းကို ခံနေရလေသည်။ မောရိယ ဘုရင်တို့သည် အတွေးအခေါ်လွတ်လပ်မှုကို အလိုရှိကြ၏။ အားပေးလိုက်စားကြ၏။ ဘိုးတော်စန္ဒဂုတ် မင်းကြီးသည် နောက်ပိုင်းတွင် ဂျိန်းဘာသာဝင် ဖြစ်

သွားသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဗိန္ဒုသာရမင်းမှာမူ အာဇီဝိကတို့ကို ပို၍ အလေးထားပုံရသည်။ (အသောကအား ပဋိသန္ဓေ ရှိသော အခါ သူသည် ကြီးကျယ်သောဘုရင်တပါးဖြစ်မည်ကို အာဇီဝိက ရဟန်း ဇနဿနက နိမိတ်ဖတ်ခဲ့သည်ဟု သီဟိုဠ်မှတ်တမ်းများအရ သိရှိရ၏။) ၎င်းပြင် ဗိန္ဒုသာရ မင်းကြီးသည် အနောက်တိုင်း အတွေးအခေါ်များကို လေ့လာရန် စိတ်အား ထက်သန်ပုံရနေ ၏။ (ဆော့ဖစ် ခေါ် ဂရိတရားဟောဆရာတစ်ဦး စေလွှတ်ပေး ပါရန် မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ခြင်းကို ဥပမာအဖြစ် ကြည့်နိုင်သည်။) အသောက မင်းကြီးသည်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လင့်ကစား အခြားဂိုဏ်းများအား အလေးအမြတ်ပြုခဲ့လေသည်။

အချို့သမိုင်းဆရာတို့က အသောကသည် ရဟန်း ဝတ်သေး သည်ဟု ယူဆကြ၏။ စမစ်က အသောကသည် တချိန်တည်း မှာ ဘုရင်ရော-ရဟန်းပါ ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်သည်။ သူက တရုတ်ခရီးသည် အိုင်ဇင်းအား ကိုးကားဖော်ပြ၏။ အိုင်ဇင်းက အသောကအား ရဟန်းဝတ်နှင့် ရုပ်ထုတခုကို တွေ့မြင်ခဲ့ရ ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ဤမှတ်တမ်းအား အလွန်စိတ် ချရသော အထောက်အထားဟု မဆိုနိုင်ပေ။ အသောက ရဟန်း ပြုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကျမ်းများနှင့် အခြားမည် သည့် ကျမ်းတွင်မျှ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိချေ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းကို အတည်ပြုရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ မသတိ က၊ ဆ၊ င စသည် တို့တွင်လည်း သံသံဥပဂတေ ဟူ၍သာဖော်ပြသည်။ ၎င်းမှာ ရဟန်းပြုခြင်းကို မဆိုလိုပဲ သံဃာတော်အား ဆည်းကပ် (ချည်းကပ်) ခြင်းကိုသာ ဆိုလိုပေသည်။ အကယ်၍သာ သူ

ရဟန်းပြုခဲ့ပေးသည်ဆိုလျှင် ထိုအချက်ကို ကျောက်စာတို့၌ ဖော်ပြခဲ့ပေလိမ့်မည်။

ဤသည်တို့မှာ အသောက၏ဘဝနှင့် ပတ်သက်၍ ကျောက်စာပြန်တမ်းများအရ သိရသော အချက်အလက်များ ဖြစ်လေသည်။

(ခ) ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ

ဒစ်ရှစ်တား၊ ဝိလ်ဆင်၊ ဟဲရက်စ် စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့က အသောကသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဟုတ်၊ မြာဟ္မဏဟိန္ဒူဘာသာဝင်ဖြစ်သည်ဟု တင်ပြကြ၏။ ဤတင်ပြချက်မှာ စာပေကျမ်းဂန်အထောက်အထား ကျောက်စာ အထောက်အထားတို့နှင့် ဆန့်ကျင်နေပေသည်။ လာမား တရာရာနာထ ကလည်း အသောကသည် တန္တရဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြောင်းဖော်ပြခဲ့၏။ စင်စစ်သော်ကား တန္တရဗုဒ္ဓဘာသာသည် အသောကနောက် ရာစုပေါင်းများစွာကြာမှ ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အသောက ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဟုတ်-မဟုတ်မှာ ယခုအခါတွင် စဉ်းစား လေ့လာနေရန် မလိုတော့သော အချက်တခု ဖြစ်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကြောင့်ပင် အသောကသည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သော ဘုရင်ကြီးဖြစ်လာရကြောင်းကိုကား ပညာရှင်တို့ အညီအညွတ် လက်ခံကြ၏။ အပီချို၊ ဂျီ၊ ဝဲလ်စ် က ဆိုပါလျှင် “အသောကသည် အကြီးကျယ်ဆုံးသော ဘုရင်ကြီးဖြစ်သည်။ သူသည် သူခေတ်၏ ရှေ့သို့ များစွာ ကျော်လွန်ရောက်ရှိခဲ့သူ ဖြစ်သည်” ဟူ၍၎င်း၊ “အသောက အုပ်စိုးသော နှစ်ဆယ်ရှစ်နှစ်တာ ကာလသည် ဒုက္ခရောက်နေ

သော လူ့သမိုင်းအတွင်း အတောက်ပဆုံးသော ကြားဖြတ်
ဖြေဖျော်မှုတခု ဖြစ်သည်” ဟူ၍၎င်း ချီးကျူးရေးသား ခဲ့လေ
သည်။

အသောက၏ ကျောက်စာများတွင် လူများအား တရား
(ဓမ္မ)နှင့် လျော်ညီစွာ ကျင့်ရန်ဆုံးမချက်များ၊ ဂိုဏ်းဂန အား
လုံးနှင့် ပတ်သက်သော ကြေညာချက်များ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်သာ
ပတ်သက်သော အကြောင်းရပ်များ ပါရှိလေရာ ဤတွင် ဗုဒ္ဓ
ဘာသာနှင့် စပ်ဆိုင်သော ကိစ္စများကိုသာ ဖော်ပြပါမည်။

အသောကမင်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်ပြီးသည့်နောက်
တွင် ရှေးမင်းများ တောကစား အပျော်အပါး ခရီးထွက်သည့်
အစား ဓမ္မယာတာခေါ် တရားခရီး ထွက်ခြင်းများ ပြုခဲ့၏။
ထိုသို့ တရားခရီးထွက်ခြင်းသည် သူ၏ဆရာတော်ဖြစ်သူ မောဂ္ဂလိ
ပုတ္တတိဿမထေရ်၏ ညွှန်ကြားချက်အရ ဖြစ်၏။ မောဂ္ဂလိပုတ္တ
တိဿမထေရ်သည် အသောက ဘိသိက်ခံသောနှစ်တွင် သက်တော်
ခြောက်ဆယ်ရှိပြီဖြစ်သည်။ တရုတ်ပြည်မှ လွန်ချမ်း ကမူ အသော
က၏ ဆရာတော်အဖြစ် ဥပဂုတ္တအား ဖော်ပြခဲ့၏။ ဝက်ဒဲလ်
စသော ပညာရှင်တို့က ဥပဂုတ္တနှင့် မောဂ္ဂလိ ပုတ္တတိဿမှာ တဦး
တည်းဖြစ်ကြောင်း ဆို၍ မဟာဝံသကမူ တဦးစီ ဖြစ်ကြောင်း
ဆိုသည်။

အသောက မင်းကြီး၏ တရားခရီးစဉ်တွင် မဟာဗောဓိသို့
ရှေးဦးစွာရောက်ရှိခဲ့၏။ က၊ ဆ၊ က ဂ-တွင် အဘိသိက်ခံသည့်
ဆယ်နှစ်မြောက်၌ သံဗောဓိ (မဟာဗောဓိ) သို့ ခရီးထွက်ခဲ့
ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထား၏။ လုပ္ပိနီ၊ က၊ တ၊ င တွင်လည်း

(နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿိမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံသည်မှ အနှစ် နှစ်ဆယ်မြောက်၌ သကျမုနိ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား ဖွားမြင်ရာ ဤအရပ်သို့ ကိုယ်တိုင်ကြွလာ၍ ရှိခိုးပူဇော်တော်မူ၏) ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ဤတွင် စဉ်းစားသင့်သောအချက်တစ်ခုမှာ အသောကသည် မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူရာ မဟာဗောဓိသို့ ဦးစွာသွားရောက်ပြီး မြတ်စွာဘုရားဖွားမြင်တော်မူရာ လုမ္ဗိနီသို့ရောက်မှ (ဆယ်နှစ်ကြာမှ) သွားရောက်ခြင်းဖြစ်၏။ ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကားကမူ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များအဖို့ မြတ်စွာဘုရားဖွားတော်မူသော နေရာထက် ပွင့်တော်မူသော နေရာသည် ပို၍ အရေးကြီးသောကြောင့် ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့သည်။ နိဂလီဝါ က၊ တ၊ င တွင် ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားသည်ကို ဖတ်ရှုရ၏။ (နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော ပိယဒဿိမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံသည်မှ တဆယ့်လေးနှစ်မြောက်၌ ကောနာဂမန ရှင်တော်ဘုရား၏ ထူပါရုံစေတီတော်ကို ဒုတိယအကြိမ် တိုးချဲ့တည်တော်မူ၏။ အဘိသိက်ခံသည်မှ အနှစ် နှစ်ဆယ်မြောက်၌လည်း ကိုယ်တော်တိုင်ကြွလာ၍ ရှိခိုးပူဇော်ပြီး လျှင် ကျောက်တိုင်ကို စိုက်ပိ၏။) ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အသောကအနေနှင့် လွန်လေပြီးသော ဗုဒ္ဓတို့အား ကိုးကွယ်ဂိုဏ်းအား ချီးမြှောက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မူကာဂျီက ဆိုသည်။

ဗြဟ္မဂီရိ က၊ ဆ၊ င ပထမပိုင်းတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထား၏။

(ငါသည် နှစ်နှစ်ခွဲကျော်မျှ ဥပသကာ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း တနှစ်တာမျှ ကောင်းစွာ အားမထုတ်ခဲ့ချေ။ သို့ရာတွင် တနှစ်

ကျော်လောက်က သံဃာတော်တို့အား ဆည်းကပ်ပြီးသော်
 ကောင်းစွာ အားထုတ်ခဲ့လေပြီ။) (အလားတူ စာပိုဒ်ကို ရူပနာထ
 က၊ ဆ၊ င တွင်၎င်း၊ မသင်္ဂီ က၊ ဆ၊ င တွင်၎င်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။)
 ဤစာပိုဒ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဆဲနတ်၊ ဘရူးဝါး၊ မူကာဂျီ စသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့က အသောက၏ ဥပသကာဘဝကို အပိုင်းနှစ်ပိုင်းခွဲခြား
 နိုင်ကြောင်း၊ ပထမပိုင်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာအတွက် တက်ကြွမှုမရှိ
 သော အပိုင်းဖြစ်၍ ဒုတိယပိုင်းမှာ တက်ကြွမှုရှိသောအပိုင်း
 ဖြစ်ကြောင်း တွေးဆကြသည်။ ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကားကမူ
 အသောက၏ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဥပသကာဘဝသည် တလျှောက်လုံး
 တက်ကြွသော ဘဝသာလျှင်ဖြစ်ကြောင်း သီဟိုဠ်ကျမ်းများကို
 ကိုးကား၍ဖော်ပြသည်။ ဘန်ဒါကား၏အလိုအားဖြင့် အသောက
 ၏ ဥပသကာဘဝတာမှာ အကြမ်းအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း
 ဖြစ်လေသည်။

သူသည် နန်းတက်၍ ကိုးနှစ်မြောက်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်
 ဖြစ်လာသည်။ တနှစ်တာမျှ သူသည် ဗုဒ္ဓသာသနာပြုလုပ်ငန်း
 များကို မလုပ်ခဲ့။ ထို့နောက် သူသည် တနှစ်ကျော်မျှ သံဃာ
 တော်နှင့် အတူနေပြီးနောက် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်
 ရွက်ခဲ့သည်။ ဘန်ဒါကားက သံဃံဥပဂတေ ဆိုသော ပုဒ်ကို
 သံဃာတော်အား ချဉ်းကပ်ခြင်းဟု မပြပဲ သံဃာတော်နှင့်
 အတူနေခြင်းဟု ယူလိုသည်။ မည်သို့အတူနေသည် (ရဟန်းအဖြစ်
 နှင့်လော၊ ဥပသကာအဖြစ်နှင့်လော) ဆိုသည်မှာ မရှင်းလှချေ။

ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်စပ်ဆိုင်သော အခြားကျောက်စာ ပြန်တမ်း
 တခုမှာ ဘေရတ က၊ ဆ၊ င ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်ဆောင်

စာငယ်မှာ မဂဓတိုင်း၌ သံဃာတော်တို့အား အသောကမင်းကြီး
 လျှောက်ထားသော စကားရပ်တို့ဖြစ်၏။ အစပိုင်းတွင် မင်းကြီး
 သည် ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ ရတနာသုံးပါး၌ ရိုသေလေးစား
 မှုကို ဖော်ပြ၏။ ထို့နောက် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်
 မူသော တရားတော်တို့အနက် အရှည်တည်ထိုက်သည်ဟု သူ
 ယူဆသော တရားတော်တို့ကို ရေတွက်ပြဆိုသည်။ ၎င်းတို့ကား
 အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြလေသည်။

- (၁) ဝိနယသမုက္ကံသ
- (၂) အရိယဝံသသုတ် (အင်္ဂုတ္တိုရ်)
- (၃) အနာဂတဘယသုတ် (၎င်း)
- (၄) မုနိဂါထာ (သုတ္တနိပါတ်)
- (၅) မောနေယျသုတ် (၎င်း)
- (၆) ဥပတိဿပတိသသုတ် (မဇ္ဈိမနိကာယ်)
- (၇) ရာဟုလော ဝါဒသုတ် (၎င်း)

မှတ်ချက်။ ။အရှင်အာဒိစ္စဝံသမထေရ် မြန်မာပြန်သော
 အသောကကျောက်စာတော်ကျမ်း၊ အခန်း-၆
 ၌ “အသောကမင်းကြီး ညွှန်ကြားသော
 သဒ္ဓမ္မစီရင်္ဂိတိကသုတ္တန်များ” ဟူသော ခေါင်း
 စဉ်ဖြင့် အောက်ပါ သုတ်တို့ကို ဖော်ပြထား
 သည်ကို ဖတ်ရှုနိုင်၏။

(၁) အရိယဝံသသုတ္တန်။

(၂) အနာဂတဘယ။

(က) အရညဝိဟာရီ
သုတ္တန်။

(ခ) ဒဟရာဒိသုတ္တန်။

(ဂ) အဘာဝိတ သုတ္တန်။

(ဃ) ကလျာဏကာမိ
သုတ္တန်။

(၃) မုနိဂါထာ -

(က) မုနိဂါထာ။

(ခ) မုနိသုတ်။

(၄) မောနေယျသုတ် -

(က) မောနေယျ
အတ္ထုပ္ပတ်။

(ခ) နာဠကသုတ်။

(၅) ဥပတိဿပသီဒနသုတ် -

(က) သုစိမုခီသုတ္တန်။

(ခ) သမ္ပသာဒနိယ
သုတ္တန်။

(ဂ) သာရိပုတ္တသုတ်။

(၆) ရာဟုလောဝါဒသုတ်။

အသောကမင်းကြီးသည် အဆိုပါ သုတ်များကို အရေးကြီးသဖြင့် အရှည်တည်လင့်သည်ဟု ယူဆ၍ အလေးထား ဖော်ပြခဲ့

ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့ကိုသာ ဖော်ပြသဖြင့် ထိုခေတ်က အခြား ဗုဒ္ဓဟောကြားချက် သုတ္တန်များ မရှိသေး ဟူ၍ ၎င်း၊ ယခုခေတ် ရှိနေသော သုတ္တန်များသည် အသောကခေတ်ကမရှိပဲ နောက်မှ ထည့်ထားခြင်းဖြစ်သည် ဟူ၍ ၎င်း မယူဆသင့်ပေ။ ထိုသို့ ယူဆ ပါက ကြီးကျယ်သော အမှားကြီးကို ကျူးလွန်ရာ ရောက်ပေ သည်။ စင်စစ်မှာ အသောကခေတ်က အခြားသော ဗုဒ္ဓ ဟော ကြားချက်များ မရှိသည်မဟုတ်။ အထက်ပါတို့ကို အထူး အရေး ကြီးသည်ဟု အသောကမင်းကြီး ယူဆသောကြောင့် အထူး တလည် ဖော်ပြခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်ပေ၏။ ၎င်းတို့ကို အသောကသည် မည်မျှအလေးထားသည်ကို အဆိုပါ ကျောက်ဆောင်စာငယ်တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြထားသော ဤစကားရပ်တို့အားဖြင့် သိသာ နိုင်ပေသည်။

(ထိုတရားကျမ်းဂန်တို့အား များစွာသော ရဟန်းတော် ဘိက္ခုတို့သည် ၎င်း၊ ရဟန်းတော်မ ဘိက္ခုနီတို့သည် ၎င်း မကြာ မလပ် ကြားနာ၍ စိတ်၌ မှတ်သားဆောင်ထားကြရန် ဒကာ တော် အလိုရှိပါ၏ဘုရား၊ လူယောကျ်ား၊ လူမိန်းမတို့သည်လည်း တို့နည်းတူစွာ ကြားနာ မှတ်သား ဆောင်ထားကြပါစေကုန် သတည်း။)

ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကားက “အသောက ရည်ညွှန်းသော ကျမ်းစာများကိုကြည့်လျှင် သူသည် မည်ကဲ့သို့သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်မျိုး ဖြစ်သည်ကို သိနိုင်သည်” ဟု ရေးသားခဲ့၏။ ဤစကား မှန်လှပေသည်။ အသောကမင်းကြီး ဖော်ပြခဲ့သော သုတ္တန် တို့သည် ဘာသာရေး၏ အပေါ်ယံ အသွင်သဏ္ဍာန်များနှင့် မစပ်

ဆိုင်ပဲ တကယ် အနှစ်သာရနှင့် ပတ်သက်နေကြောင်း တွေ့ရ
တွေ့ရပေသည်။ ဘာသာရေးကို (စိတ်ပါသည်ဖြစ်စေ မပါ
သည်ဖြစ်စေ) စက်ရုပ်ဆံဆံ လိုက်နာ ကျင့်ဆောင်နေခြင်းထက်
တကယ်သဘောပေါက် ယုံကြည်ခံယူမှု အပြည့်အဝနှင့် ဆောင်
ရွက်ခြင်းက ပို၍မြတ်ပေသည်။ ၎င်းသည်ဘာသာရေး၏ တကယ်
အနှစ်သာရဖြစ်သည်။ အသောကသည် ထိုအနှစ်သာရကို အလို့
ရှိပေသည်။

အသောက ရည်ညွှန်းသော ကျမ်းစာများအနက် အရိယဝံသ
ကို နမူနာအဖြစ်ကြည့်နိုင်ပေ၏။ ထိုသုတ်တွင် ရဟန်းတပါး၏
အခြေခံကျင့်ဝတ်လေးပါးကို ဟောကြားထားရာ ၎င်းတို့မှာ—
(၁) ရရသမျှသော သက်န်းဖြင့် တင်းတိမ်ရောင့်ရဲခြင်း။ (၂)
ရရသမျှသော ဆွမ်းဖြင့် တင်းတိမ်ရောင့်ရဲခြင်း။ (၃) ရရသမျှ
သော ကျောင်း အိပ်ရာ၊ နေရာဖြင့် တင်းတိမ်ရောင့်ရဲခြင်း။
(၄) ကုသိုလ်စိတ်ပွားမှု၊ ကိလေသာတို့ကို စွန့်ပယ်မှု၌
ပျော်ပိုက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ မှန်သုတ်တွင်လည်း- (၁)
အကျမ်းမဝင်ခြင်း။ (၂) မတပ်စွဲခြင်း တည်းဟူသော ရဟန်း၏
အချုပ်အင်္ဂါ နှစ်ပါးကို အကျယ်ချဲ့၍ ဟောကြားထား၏။
မောနေယျသုတ်မှာ မြတ်စွာဘုရား ဖွားတော်မူသောအခါတွင်
နန်းတော်တွင်းသို့ ကြွလာပြီး ဘုရားဖြစ်မည့် အကြောင်းကို
နိမိတ်ဖတ်ခဲ့သော ကာလဒေဝီလ ရသေ့ကြီး၏ တူတော် နာဠက
ရဟန်းအား မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်၏။

ထို ဟောကြားချက်တွင် ပါရှိသော မောနေယျ ကျင့်ဝတ်
တို့ကား အချုပ်အားဖြင့်- (၁) ကဲ့ရဲ့ချီးမွမ်း နှစ်ပါးကို အမျှ

ခံယူခြင်း။ (၂) စိတ်မဆိုးခြင်း။ (၃) စိတ်နေမမြင့်ခြင်း။ (၄) မိန်းမ မလိုက်စားခြင်း။ (၅) မေထုန်မှကြဉ်ခြင်း။ (၆) သတ္တဝါ များအား မုန်းချစ်မရှိခြင်း။ (၇) ကိုယ်ချင်းစာခြင်း။ (၈) အလို ရမက်မရှိခြင်း။ (၉) အစားအစာ၌ အတိုင်းအရှည်ရှိခြင်း။ (၁၀) ၎င်း၌ အလိုကင်းခြင်း။ (၁၁) ဆွမ်းခံစဉ်မလဲ၍ တော၌အမြဲ နေခြင်း။ (၁၂) ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (၁၃) ပင့်ဖိတ်ခြင်း မသာယာခြင်း။ (၁၄) ဒကာ ဒကာမ၌ မကပ်ငြိခြင်း။ (၁၅) စကား၌ စောင့်စည်းခြင်း။ (၁၆) ဆွမ်းရမရ စိတ်ထား မထူးခြင်း။ (၁၇) အဖျင်းအ၊ အ သမုတ်စေခြင်း။ (၁၈) လှူမလှူနှစ်မျိုး၌ မထေမဲ့ ကင်းခြင်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ ရာဟုလောဝါဒသုတ်မှာလည်း မိမိ၏ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ကို အမြဲစောင့်ကြပ် သတိပြုနေရန် သွန်သင်ဟောကြားခြင်း ဖြစ်၏။ အချုပ်အားဖြင့် ဆိုရပါလျှင် အသောက မင်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့အား ဘာသာရေး၏ အပေါ်ရံ ဟန်ပြုလုပ်ငန်း လောက်မျှနှင့် တင်းတိမ်ကျေနပ်မနေပဲ ဘုရား၏အဆုံးမတော် အတိုင်း အမြဲနိုးကြားထကြွ သတိရှိလျက် အားထုတ် ကြိုးစားမှု ပြုစေလိုကြောင်း ထင်ရှားလှပေသည်။ အထက်ပါ သုတ္တန်များ သည် ရဟန်းတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်သည် မဟုတ်ကြောင်း လူ ဒကာ ဒကာမတို့လည်း ၎င်းကိုလိုက်နာစေလိုကြောင်း အသောက မင်းကြီးက ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပေသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ အသောကမင်းကြီး ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်တခုမှာ သာရနာထ က၊ တ၊ င ဖြစ်၏။ ထိုတွင် ဤသို့ ဖော်ပြထား၏။

(ပါဠိလိပုတ်ပြည်၌၎င်း၊ ပြင်ပမြို့တို့၌၎င်း၊ မည်သူမျှ သံဃာကို ဂိုဏ်းမခွဲရာ၊ တစုံတယောက်သော ရဟန်း ယောက်ျား၊ ရဟန်းမိန်းမသည် သံဃာကို ဂိုဏ်းခွဲအံ့၊ ထိုသူအား ပတ်ဖြူကို ဝတ်စေ၍၊ ရဟန်းကျောင်း မဟုတ်သည်၌ နေစေရာ။ ဤသို့လျှင် ဤအကြောင်းကို ဘိက္ခုသံဃာအား၎င်း၊ ဘိက္ခုနီသံဃာအား၎င်း လျှောက်ကြားထားစေရာ၏) - (အလားတူ ကြေညာချက်ကို ကောသလီ၊ က၊ တ၊ င တွင်၎င်း၊ သာဠိ၊ က၊ တ၊ င တွင်၎င်း တွေ့ရှိရသေးသည်။)

ဤစာပိုဒ်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အသောကမင်းကြီးသည် သံဃာဂိုဏ်းခွဲမှုကို ထိရောက်ပြတ်သားစွာ အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း အလွန်ထင်ရှားလေသည်။ အသောကသည် သံဃာဂိုဏ်းခွဲသူအား လူဝတ်လဲစေ၍ (ဝတ်ဖြူကို ဝတ်စေ၍) ကျောင်းမှ နှင်ထုတ်စေ၏။ ဤနည်းဖြင့် သံဃာအား အတင်းမုတ်၍ ခွဲဖျက်မည့် ပိုးလောက်တို့အား သုတ်သင်ဖယ်ရှားခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ထိုပိုးလောက်တို့သည် လူထုအတွင်း၌ ဝင်၍ခွဲမည်ဆိုက ခွဲနိုင်သေးသည်။ ဤအန္တရာယ်ကို အသောကမင်းကြီး ကြိုတင်၍ မြင်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့်ပင် အဆိုပါ သာရနာထ က၊ တ၊ င တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဆက်လက် ညွှန်ကြားထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

(ဤအမိန့်စာ၏ မိတ္တူတစောင်ကို အရှင်တို့ထံ၌ ရှိစေ၍၊ အရှင်တို့စုရုံး သတင်းသုံးရာကျောင်း၌ သိမ်းဆည်းထားပါလေ။ အခြားမိတ္တူတစောင်ကို အရှင်တို့၏ လူ ဒါယကာများထံ၌ သိမ်းဆည်းထားစေပါလေ။ ထို လူ ဒါယကာတို့သည်လည်း ဥပုသ်နေ့တိုင်း ဤအမိန့်တော်၌ ယုံကြည် ကိုးစားစိတ် ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း

ငှာ (သံဃာတို့ရှိရာသို့) သွားကြစေသတည်း။ ဥပုသ်နေ့တိုင်းပင် အမတ်ကြီးတဦးကျစီလည်း ဥပုသ်စောင့်သုံးရန်၊ ဤအမိန့်တော်၌ ယုံကြည်ကိုးစားစိတ် ဖြစ်စေရန်နှင့် အမိန့်တော်ကို ကြေညာရန် မပျက်မကွက် သွားကြပေလိမ့်အံ့။ သင်တို့ မှီကမ်းနိုင်သလောက် အရပ်တိုင်းသို့လည်း ဤအကြောင်းကို အမိန့်တော်ပါ စကား အတိုင်း သတင်းဖြန့်လွှင့်ကုန်ရာ၏။ ထိုနည်းတူစွာ ဤအကြောင်း ကို အမိန့်တော်ပါ စကားအတိုင်း ခပ်သိမ်းသော ခရိုင်မြို့တို့ သို့လည်း သတင်းဖြန့်လွှင့်စေရာ၏။)

ဤကျောက်စာအရ အသောက မင်းကြီး လက်ထက်တွင် သံဃာဂိုဏ်းကဲ့မူ ရှိခဲ့ကြောင်း သိသာပေ၏။ ၎င်းပြင် သာဠိဇီဝက၊ တ၊ င တွင်လည်း (ဘိက္ခုသံဃာ၊ ဘိက္ခုနီသံဃာတို့ကို စည်းလုံး ညီညွတ်စေခဲ့လေပြီ) ဤသို့ ညီညွတ်ခြင်းသည် သားစဉ်မြေးဆက် နေလနှစ်ပါးတည်သရွေ့ တည်ပါစေသတည်း) ဟူ၍ ဖော်ပြပါရှိလေရာ၊ ယခင်က သံဃာဂိုဏ်းကဲ့မူများ ရှိခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။ သီဟိုဠ်မှတ်တမ်းများအရ အသောက လက်ထက် တတိယ သံဂါယနာတင်သော အချိန်တွင် အဓိကအားဖြင့် ထေရဝါဒနှင့် မဟာသံဃိကနှစ်ဂိုဏ်းကဲ့ပြားနေပြီးဂိုဏ်းကဲ့ကလေးများ ကလည်း ရှိသေးကြောင်း သိရသည်။ ဤတွင် သံဃာဂိုဏ်းခွဲသော ပုဂ္ဂိုလ်အား မည်ကဲ့သို့ သိရှိခဲ့ခြားနိုင်မည်နည်းဟူသော ပြဿနာ မှာ ပေါ်ထွက်လာ၏။ ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကား၏ ယူဆချက်မှာ တတိယ သံဂါယနာတင်ပြီးသောအခါ ဘုရားဟော တရားတော်များကို စံနစ်တကျ စီစဉ်ထားပြီးဖြစ်ရာ တရားကြီးကြပ်ရေး အမတ်ကြီးတို့သည် ၎င်းဟောကြားချက်များနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်

ဆေးပြီး ဂိုဏ်းခွဲသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖော်ထုတ် အပြစ်ပေးရန် ဖြစ်လေသည်။

အသောကမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံသည်မှ နှစ်ဆယ်ခြောက် နှစ်မြောက်၌ အချို့သော သတ္တဝါတို့အား သတ်ဖြတ်ခြင်းကို တားမြစ်ကြောင်း စာရင်းနှင့် တကွ ထုတ်ပြန် တော် မူ ၏။ (က၊ တ၊ က ၅) ၎င်းပြင် ကိုယ်ဝန်ဆောင် (သို့မဟုတ်) နို့တိုက် နေသော ဆိတ်မ၊ ဝက်မတို့နှင့် ခြောက်လအောက်အရွယ် သား ငယ်တို့အား မသတ်ရန်၊ ကြက်ဖတို့အား သင်းကွပ်ခြင်း မပြုရန်၊ ပိုးမွှားများရှိသော ဖွဲ့တို့ကို မီးရှို့ခြင်း၊ တောက်ကို မီးရှို့ခြင်း၊ သတ္တဝါတကောင်ကို အခြားသတ္တဝါတကောင်အား ကျွေးခြင်း တို့ကို မပြုရန်၊ ဥပုသ်နေ့တိုင်းနှင့် အချို့ရက်များ (ဖော်ပြ၍) တွင် ငါးများနှင့် သတ္တဝါများကို သတ်ခြင်း၊ ရောင်းခြင်းမပြုရန်။ အချို့ရက်များနှင့် တိဿ (ဖုဿ) နက္ခတ်၊ ပုနဗ္ဗသုနက္ခတ်နှင့် ယှဉ် သော နေ့များ၌ သတ္တဝါတို့အား သင်းကွပ်ခြင်း မပြုရန်၊ အချို့ ရက်တို့တွင် မြင်း၊ ဆိတ်၊ နွားတို့အား တံဆိပ်ခပ်နိပ်ခြင်း မပြုရန် စသည်များကို အဆိုပါ က၊ တ၊ က ၅-တွင် ဖော်ပြထားလေ သည်။ အသောကမင်းကြီး၏ ဤဆောင်ရွက်ချက်များမှာ ဗုဒ္ဓ၏ မေတ္တာဝါဒနှင့် အဟိံသဝါဒကို လူ့လောကတွင် လက်တွေ့ အကောင်အထည် ပေါ်အောင် တည်ဆောက်ခြင်းပင် ဖြစ်လေ သည်။ ဤသို့ အားဖြင့် အသောက၏ အားပေးမှုသည် အိန္ဒိယပြည် တွင် သက်သတ်လွတ်ဝါဒ ထွန်းကားလာခြင်း အတွက် တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းအားဖြင့် အကြောင်းတရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ပါမောက္ခ ဘာရှမ်က မှတ်ချက်ချခဲ့ပေ၏။

ဤသည်တို့မှာ အသောက၏ ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကျောက်စာများအရ သိရှိရသော အချက်အလက်များ ဖြစ်လေသည်။ ဆက်လက်၍ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာများနှင့် ဓမ္မတရားဆိုင်ရာတို့ကို ကျောက်စာများမှ သိရှိရသည့်အတိုင်း တင်ပြ ဆွေးနွေးပါမည်။ ၎င်းတို့မှာ အတန်ငယ် ရှည်ရှည်လျားလျား တင်ပြရမည်ဖြစ်သဖြင့် သီးခြားအခန်းများဖွင့်၍ ရေးသားပါမည်။

အခန်း [၁၂]

ဘုတ်ချုပ်ရေးနှင့်လူမှုရေး

မောရိယခေတ်ဦး အိန္ဒိယပြည်သည် စီးပွားရေး အဆောက်အအုံ တရပ်လုံး အသွင်သဏ္ဍာန် ကူးပြောင်းသော အချိုးအကွေ့ ဖြစ်ကြောင်းကို အခန်းနှစ်တွင် တင်ပြခဲ့လေပြီ။ ထိုခေတ်တွင် ဒေဝခေတ် သိုးထိန်းနှားထိန်း မွေးမြူရေးတပိုင်း စီးပွားရေးမှ အခြေတကျနေထိုင်သော စိုက်ပျိုးရေးအသွင်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု၊ ငွေသုံးစွဲမှု၊ မြေယာပြဿနာ များ၊ အခွန်တော်ကောက်ခံရေးစသော ကိစ္စရပ်များ ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ၎င်းတို့ကို ဖြည့်စွမ်းနိုင်ရန် အတွက် အင်အား တောင့်တင်းသော ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် တရပ်မှာ လိုအပ်လာသည်။ ယခင်က အိန္ဒိယပြည်၏ ဖွဲ့စည်းပုံမှာ သီးခြား ကင်းလွတ်သော တိုင်းငယ် ပြည်ငယ်များနှင့် သမ္မတ နိုင်ငံကလေးများ ပေါင်းစည်းထားခြင်းဖြစ်၏။ နန္ဒမင်းဆက်မှစ၍ ၎င်းတို့ကို ဗဟိုမှ

စုစည်းအုပ်ချုပ်ရန် ကြိုးစားမှု စတင်ခဲ့၏။ ထိုကြိုးစားမှုမှာ မောရိယခေတ်တွင် အကောင် အထည် ပေါ်လာ လေသည်။ မောရိယပိုင်နယ်၏ အပြင်၌တည်ရှိသော ဒေသများမှာ လွတ်လပ်သော ဘုရင်နိုင်ငံ ငယ်ကလေးများအဖြစ် ရပ်တည်နိုင်ကြသေးသော်လည်း မောရိယပိုင်နယ်အတွင်းမှာမူ ဗဟိုမှစုစည်းအုပ်ချုပ်သော စံနစ်သာဖြစ်လေသည်။ အချို့သမိုင်းဆရာတို့က (ဥပမာ-ဒစ်ရှစ်တား) မောရိယပိုင်နယ်တွင်းမှ ပြည်နယ်များသည် လွတ်လပ်ခွင့်ရှိသော ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်များ ဖြစ်ကြသည်ဟုယူဆ၏။ ၎င်းမှာ မမှန်ကန်ပေ။ အကယ်၍သာ လွတ်လပ်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်များကို အခြေခံသည့် အုပ်ချုပ်ရေးမျိုးကို ကျင့်သုံးသည်ဟု ဆိုပါလျှင် အသောကသည် ကလိင်္ဂတိုင်းကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် မလိုဟု သိပ္ပားက ထောက်ပြလေသည်။

မောရိယပိုင်နယ်ခေတ်သည် သမ္မတနိုင်ငံ(ရှေးပုံစံ) အပေါ်၌ ဘုရင်စံနစ်၏ အနိုင်ရမှုဖြစ်၏။ အတ္တသျှတ္တရ ကျမ်းကလည်း ဗဟိုမှချုပ်ကိုင်မှုကို အလေးထားပြောဆိုခဲ့သည်။ ဘုရင်၏အခန်းကဏ္ဍကို အရေးအကြီးဆုံးထား၍ ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဘုရင်သည် တရားဥပဒေနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရမည့် အပြင် ဥပဒေလည်း ပြုနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အကယ်၍ အစဉ်အလာဥပဒေ (သျှတ္တရ)နှင့် ဘုရင်ဥပဒေ (ဓမ္မာဉာယျ)တို့ ပဋိပက္ခဖြစ်ခဲ့ပါလျှင် ဘုရင်ဥပဒေက အနိုင်ရရှိရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ဘုရင်၏အာဏာမှာ များစွာကြီးထွားလာပေ၏။ ဘုရင်အား ထိန်းချုပ်ရန် အထိန်းအကွပ်များ ရှိသည်မှန်ပါ

သော်လည်း ဘုရင်၏ အာဏာမှာ နောက်ဆုံးအဆုံးအဖြတ် ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့ဆိုသဖြင့် ဘုရင်တပါးသည် မိမိ၏ စည်းစိမ်ခံ့မှုကိုသာ ရှေ့ရှုနေလိုက နေနိုင်ကြောင်း ခွင့်ပြုခြင်းမျိုးကား မဟုတ်ပေ။ မောရိယခေတ် အုပ်ချုပ်ရေးကို သက်ဦးဆံ့ပိုင် ဘုရင်စံနစ်ဟု သတ်မှတ်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း အနောက်တိုင်း ဘုရင်စံနစ်ကဲ့သို့ ဘုရားပေးသော အခွင့်အရေးဖြင့် အုပ်ချုပ်ရခြင်းမျိုးကားမဟုတ်ပေ။ ဤတွင် အိန္ဒိယပြည်၏ ဘုရင်ဆိုင်ရာ အယူအဆကို တင်ပြသင့်ပေ၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကျမ်းဂန်များတွင် တွေ့ရှိရသည့် အတိုင်း ဘုရင်စံနစ်၏ အစသည် မဟာသမ္မတမင်းဖြစ်လေသည်။ ၎င်းမှာ လူထုက သူတို့၏ အရေးအခင်း ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးရန် သဘောတူ တင်မြှောက်သော ဘုရင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ပေးသည့်အတွက် လူထုက အခွန်တော်များ ပေးဆောင်၍ ကျေးဇူးတုံ့ပြန်ကြလေသည်။ ပြင်သစ်အဘိဓမ္မာ ဆရာကြီး ရူးဆိုး၏ လူမှုပဋိညာဉ် ကျမ်းလာအယူအဆနှင့် ဆင်တူသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရင်ဖြစ်သူသည် တိုင်းသူ ပြည်သား တို့၏ အကျိုးစီးပွားကိုသာ ဦးထိပ်ရွက်ပန်၍ ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ၎င်းပြင် အတ္တသျှတ္တရ ကျမ်းကလည်း ဘုရင်အား အောက်ပါ အတိုင်း ဆုံးမခဲ့သေး၏။

“အကယ်၍ ဘုရင်က တက်ကြွလျှင် တိုင်းသူပြည်သားတို့ လည်း အညီအမျှ တက်ကြွလိမ့်မည်။ ရုံးထိုင်သောအခါ သူ (ဘုရင်)သည် လျှောက်ထား အသနားခံလိုသူတို့အား တံခါးပေါက်တွင် စောင့်မနေစေသင့်ပေ။ ထို့ကြောင့် သူသည် ဘုရား

တရားဆိုင်ရာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ဆိုင်ရာ၊ ပြာဟုံဏတို့ဆိုင်ရာ၊ မြေကြီးဆိုင်ရာ၊ မြင့်မြတ်သော ဌာနများဆိုင်ရာ၊ လူငယ်များဆိုင်ရာ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများ ဆိုင်ရာ၊ အနာရောဂါ ရှိသူများဆိုင်ရာ၊ ကုကယ်မဲ့သူများ ဆိုင်ရာ၊ မိန်းမများဆိုင်ရာ ကိစ္စအဝဝတို့ကို ကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဆောင်ရွက်ရာ၌လည်း အရေးကြီးလျှင် ကြီးသလို အလေးပေး ဆောင်ရွက်ရမည်။

“တိုင်းသူ ပြည်သားတို့၏ ပျော်ရွှင်မှုတွင် သူ (ဘုရင်) ၏ ပျော်ရွှင်မှုတည်ရှိ၏။ သူတို့၏ ကောင်းစားမှုတွင် သူ၏ ကောင်းစားမှုတည်ရှိ၏။ သူသဘောတော်သည်များကို ကောင်းသည်ဟု သူမမှတ်ရ။ တိုင်းသူပြည်သား သဘော တော်သည်များကိုသာ ကောင်းသည်ဟု မှတ်ယူရမည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရင်သည် တာဝန် ထမ်းရွက်ရာ၌ အမြဲတ ကြံနေရမည်။ ချမ်းသာခြင်း၏ အမြစ်သည် တက်ကြွဆောင်ရွက်မှုဖြစ်၏။ မကောင်းမှု၏ အမြစ်သည် ၎င်းနှင့် ပြောင်းပြန်ဖြစ်သည်။

ယခု ဖော်ပြခဲ့သည်တို့မှာ ကျမ်းစာများနှင့် ပညာရှိ တို့၏ အဆုံးအမ ဖြစ်သော သဘောတရားသာဖြစ်၏။ လက်တွေ့ ဆောင်ရွက်သောအခါ အာဏာကို အလွဲသုံးသော ဘုရင်များလည်း ရှိသည်သာဖြစ်၏။ အသောက မင်းကြီးမှာမူကား အဆိုပါအဆုံးအမတို့နှင့်ညီအောင် တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ရန် ကြိုးစားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရလေသည်။ ဒုတိယ ကလိင် ကျောက်စာတွင် အသောက မင်းကြီးက (ခပ်သိမ်းသော သူတို့သည် ငါ၏ သားသမီးများ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ငါ၏သားသမီးများအား ဤလောကနှင့် တမလွန်လောကတို့၏ စီးပွားချမ်းသာ အပေါင်းနှင့် ငါ

ယှဉ်စေလိုသည့်နည်းတူ ခပ်သိမ်းသော သူတို့အားလည်း ငါ
ယှဉ်စေလို၏) ဟု ဖော်ပြခဲ့၏။ ထိုကျောက်စာမှာပင် ဆက်လက်၍
ညွှန်ကြားထားသည်မှာ (နိုင်ငံတော် အစွန်အပ သားတို့သည်
နှစ်သိမ့်ရောင့်ရဲ၍ ငါ၏အပေါ၌ ယုံကြည်ကိုးစားရန် သင်တို့ပြု
မူကာ အမှုကိစ္စတို့ကို ဆောင်ရွက်ကုန်ရာ၏။ မည်သို့ယုံကြည်
ကိုးစားစေရာ သနည်းဆိုသော် မင်းကြီးသည် ငါတို့၏ အဖ
သဖွယ်ဖြစ်၏။ မင်းကြီးသည် မိမိကိုယ်ကို ကြင်နာသနားကဲ့သို့
ငါတို့အားလည်း ကြင်နာ၏။ ငါတို့သည် မင်းကြီး၏ သားသမီး
များသဖွယ်သာ ဖြစ်ချေ၏။) က၊ တ၊ က ၄ တွင်လည်း ဤကဲ့သို့
ပြဆိုထား၏။ (မိမိ၏သားကို လိမ္မာသော နို့ထိန်းထံ အပ်နှံပြီး
သော် ထိုလိမ္မာသော နို့ထိန်းသည် ငါ၏ သားအား ချမ်းသာကို
ဆောင်လတ္တံ့ ဟု စိုးရိမ်ကင်းမဲ့ခြင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ငါသည်လည်း
နယ်သူနယ်သားတို့အား ၎င်းတို့အား ၎င်းတို့၏ စီးပွားချမ်းသာ
အလို့ငှာ ငါ၏ ရာဇက အမတ်ကြီးတို့ထံ အပ်နှံထားပေ၏။) ဤ
သို့သော သဘောထားများရှိသောကြောင့် သိပ္ပာဒက အသောက
၏ အုပ်ချုပ်ရေးကို ဖခင်ဆံသော အာဏာရှင်စံနစ်ဟု ခေါ်ဆို
ခဲ့သည်။ ၎င်းပြင် အသောကသည် မဟာသမ္မတမင်းအယူအဆကို
လက်ခံကြောင်းကို ဤကိုးကားချက်ဖြင့် သိနိုင်လေသည်။ (ခပ်
သိမ်းသော လောက၏ အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ပါး ငါ၌
အခြား ဆောင်ရွက်ဖွယ်ဟူ၍မရှိ။ အဘယ့်ကြောင့် ဤသို့ ငါ
ကြိုးစား အားထုတ်သနည်းဆိုသော် ငါသည် မိမိအပေါ၌တင်ရှိ
သော သတ္တဝါတို့၏ကြေးမှု ကင်းလွတ်၍ ၎င်းတို့အား ဤဘဝ၌
ချမ်းသာကိုရစေ၍ ၎င်းတို့အား ဤဘဝ၌ ချမ်းသာကို ရစေ၍

နောင်ဘဝ၌လည်း နတ်ပြည်သို့ရောက်စေရန် ဖြစ်၏။) (က၊ ဆ၊ က-၆)

အသောကသည် တိုင်းသူပြည်သားတို့နှင့် နီးကပ်စွာထိတွေ့၍ ၎င်းတို့၏အကျိုးကို အတတ်နိုင်ဆုံး သည်ပိုးလိုသောဆန္ဒ ရှိ၏။ တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ အရေးအခင်းများကို သူ့အား အချိန် နေရာမရွေး လျှောက်တင်နိုင်ပုံကို က၊ ဆ၊ က၊ ၆ တွင် ပါရှိသည့် အတိုင်း အခန်းလေးတွင် ဖော်ပြပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းပြင် က၊ တ၊ က-၆ တွင်လည်း ဤသို့တွေ့ရှိရသည်။ (ဤသို့လျှင် လူအပေါင်း တို့၏ စီးပွားချမ်းသာကို ငါစောင့်ရှောက်ကြည့်ပိ၏။ ငါ၏ အဆွေအမျိုးတို့နှင့် အလားတူ ငါနှင့် အနီးအဝေးနေသူတို့၏ စီးပွားချမ်းသာကိုလည်း ငါ စောင့်ရှောက်ကြည့်ပိ၏။ မည်သူ့ အားမဆို မည်သည့်ချမ်းသာကိုမဆို ဆောင်နိုင်က ငါဆောင်အံ့။ ဤသို့လျှင် ခပ်သိမ်းသော အမျိုးသားတို့အား ငါစောင့်ရှောက် ကြည့်ရှုတော်မူ၏) ဤသဘောထားရှိခြင်းသည် တိုင်းပြည် အနှံ့ အပြား အသောကမင်းကြီး ခရီးထွက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း တရပ် ဖြစ်ပေ၏။ ကောင်းမွန်စိတ်ချရသော အုပ်ချုပ်ရေးစံနစ် နှင့် တိုးတက် ကျယ်ပြန့်လာသော လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေးတို့ ကြောင့်လည်း ထိုသို့ တိုင်းခမ်းလှည့်လည်နိုင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အသောကမင်းကြီး၏ ပိုင်နယ်များကို အုပ်ချုပ်ရေးလွယ်ကူမှု အတွက် ပြည်နယ်များခွဲခြားထား၏။ ဝေးလံသော ပြည်နယ် များကို ဘုရင့်သားတော်နှင့် ဆွေတော် မျိုးတော်များအား တာဝန်ယူ၍ အုပ်ချုပ်စေ၏။ ၎င်းတို့ကို ကျောက်စာတို့၌ ကုမာရ နှင့် အာရိယာပုတ္တဟူ၍ အသီးသီး ခေါ်ဝေါ်ရာ ကုမာရမှာ

ဘုရင်သားတော်များကိုဆိုလို၍ အာရိယာပုတ္တမ္မာ ဘုရင်ဆွေမျိုး အရင်းအခြာများကို ဆိုလိုဟန်ရှိပေသည်။ ၎င်းတို့သည် ပြည်နယ် ဘုရင်ခံများဖြစ်ကြ၏။ ပြည်နယ်မြို့တော် လေးခုကို ကျောက်စာ တို့၌ တွေ့ရှိရလေရာ အသောကခေတ်က အဓိက ပြည်နယ်လေးရပ် ပိုင်းခြားထားကြောင်း သိရှိရသည်။ တက္ကသိုလ်မြို့သည် မြောက် ပိုင်း ပြည်နယ်မြို့တော်၊ ဥဇ္ဇေနီသည် အနောက်ပိုင်း ပြည်နယ် မြို့တော်၊ တောသာလီ (ခေလီ)သည် အရှေ့ပိုင်း ပြည်နယ် မြို့တော်၊ သုဝဏ္ဏဂီရိသည် တောင်ပိုင်း ပြည်နယ်မြို့တော် အသီး သီး ဖြစ်ကြသည်။ မင်းညီ မင်းသားများအား ဤသို့ ဘုရင်ခံ ခန့်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့အား အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းတွင် လေ့ကျင့် ပေးပြီးဖြစ်ခြင်း၊ ဘုရင်အပေါ်တွင် အခြားသူများထက် ပို၍ သစ္စာရှိခြင်း စသော အကျိုးများ ရရှိပေသည်။ သို့ရာတွင် ဤ အစီအစဉ်၌ ချို့ယွင်းချက်များလည်း ရှိပေ၏။ ဥပမာ မင်းညီ မင်းသားတို့သည် ဘုရင်အား ခြားနားလိုက ခြားနားရန် အခွင့် လမ်းရှိခြင်း၊ ၎င်းတို့အချင်းချင်း (ပြည်နယ်၏အင်အားကိုသုံး၍) စစ်ခင်းနိုင်ခြင်း စသည်များ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

ပြည်နယ်တခုအတွင်းမှ နယ်မြေတခုကို အုပ်ချုပ်ရသော ဘုရင်ခံများကိုမူ ထိုဒေသမှ ပုဂ္ဂိုလ်များအား ခန့်ထားခြင်းပြုသည် လည်း ရှိ၏။ ဥပမာ နိရိနာမြို့ကို ဗဟိုထားသော အနောက်ပိုင်း ပြည်နယ်များ၏ ဘုရင်ခံအဖြစ် စန္ဒဂုတ်မင်းလက်ထက်က ပုဿဂုတ္တ ခေါ် ကုန်သည်မျိုးတယောက်အား ခန့်ထားခဲ့၏။ အသောက လက်ထက်ရောက်သောအခါ ထိုရာထူးတွင် ရာဇာတုသာသဗ ခေါ် ပါရှားလူမျိုးတယောက်အား ခန့်ထားလေသည်။ (၎င်းမှာ

ရုဒြဒါမန၏ ကျောက်စာအရ သိရသောအချက်ဖြစ်၏။) လူမျိုး
 ငယ်များ နေထိုင်သော ပြည်နယ်များတွင်မူ မူလကရှိသော ဒေသ
 ဆိုင်ရာ ဘုရင်ငယ်များကိုပင် ဘုရင်ခံအဖြစ် ပြန်၍ ခန့်အပ်လေ့
 ရှိ၏။ ဤနည်းဖြင့် အုပ်ချုပ်ခြင်းမှာ အပြင်မှ တစ်စိမ်းများ လာ
 ရောက် အုပ်ချုပ်သည်ထက် ပို၍ အောင်မြင်လေသည်။

ထိုခေတ်က အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်
 အစိုးရဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ပြည်နယ်အစိုးရကို ဘုရင်လက်အောက်
 ခံ မင်းညီမင်းသားတို့က ဦးစီး၍ ဗဟိုအစိုးရကို ဘုရင်ကိုယ်တိုင်
 ဦးစီး၏။ ဥပဒေပြုရေးမှာ များသောအားဖြင့် အစဉ်အလာရှိပြီး
 ဥပဒေများကိုသာ ပြန်၍ အသုံးများသည်။ ပေါ်ပေါက်လာ
 သော ပြဿနာရပ်များကို အဆိုပါဘုရင်သည် သူ၏ ဝန်ကြီးအဖွဲ့
 နှင့် တိုင်ပင်ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု မူရှိသော်လည်း စင်စစ်မှာ သူပင်
 အာဏာပိုင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဝန်ကြီးတို့၏ သြဇာအရှိန်အဝါ
 မှာလည်း မသေးငယ်လှပေ။ ၎င်းတို့က ဘုရင်လုပ်ချင်တိုင်း
 မလုပ်နိုင်အောင် ထိန်းကျောင်းပေးကြသည်။ ဘုရင်လုပ်သူ၏
 အရည်အသွေးအပေါ် တည်၍လည်း ဝန်ကြီးတို့၏ တန်ခိုးအာဏာ
 စူးရှမှု မရှုမှု ရှိပေသည်။

အားနည်းသော ဘုရင်လက်ထက်တွင် ဝန်ကြီးတို့က ပို၍
 သြဇာအာဏာ ရှိကြပေလိမ့်မည်။ (အသောက နန်းရရေးအတွက်
 ဝန်ကြီးချုပ် ရာဒါဝုတ္တက ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခဲ့မှု၊ စန္ဒဂုတ်
 နန်းရရေးအခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးတို့၌ ဇနကာပဏားအရေးပါခဲ့မှုတို့
 ကို ကြည့်၍လည်း ဝန်ကြီးတို့၏ တန်ခိုးအာဏာကို ခန့်မှန်းနိုင်
 သည်။)

ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့တွင်မူ ဝန်ကြီးတို့ ပို၍ အာဏာရှိကြသည်။ သူတို့သည် ဘုရင်ခံဖြစ်သော မင်းသားအပေါ်၌ ထိန်းကွပ်မှုပြုကြ သူများဖြစ်သည့်အပြင် လိုအပ်လျှင် ဘုရင်နှင့် တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ ဆက်ဆံနိုင်ခွင့် ရှိသူများ ဖြစ်ကြသည်။ မူကာဂျီ၏ ဖော်ပြချက် အရ ဒုတိယကလိဂ် ကျောက်ဆောင်စာတွင် ပါရှိသော စကား သည် ဘုရင်၏အမိန့်သဝဏ်တို့ကို (ဘုရင်ခံမှတစ်ဆင့် မဟုတ်ပဲ) တိုက်ရိုက်လက်ခံနိုင်သော မဟာမတ္တများကို ဆိုလိုကြောင်း သိရ ၏။ ဗိန္ဒုသာရ မင်းကြီးလက်ထက်တွင် တက္ကသိုလ်မြို့မှ ပုန်ကန် တကြကြကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ထိုပုန်ကန်မှုမှာ ဘုရင်ခံမင်းသား အပေါ်တွင် ပုန်ကန်ခြင်းမဟုတ်ပဲ အာဏာကို အလွဲသုံးစားပြုကြ သော ဝန်ကြီးများအား ပုန် ကန် ခြင်း သာ ဖြစ် လေ သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့တွင် ဝန်ကြီးများ တန်ခိုးကြီး ကြောင်း သိနိုင်သည်။ ပြည်နယ်ဘုရင်ခံသည် သူ၏ အရာရှိအချို့ ကို ခန့်ထားနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အချို့ကို ဘုရင်မှ တိုက်ရိုက်ခန့်ထား သည်။ ဥပမာ ငါးနှစ်တကြိမ် လှည့်လည် စစ်ဆေးမှုပြုရသော မဟာမတ္တ အမတ်ကြီးများအနက် အချို့ကို ဘုရင်က တိုက်ရိုက် စေလွှတ်၍ အချို့ကို ဘုရင်ခံက ခန့်ထားလေသည်။

မဟာမတ္တဆိုသော စကားလုံး၏ ရည်ညွှန်းချက်အတိအကျကို သေချာစွာ မသိရချေ။ အရာရှိကြီးများစွာတို့ကို မဟာမတ္တဟူ၍ ပင် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းကြသည်။ ၎င်းသည် အသောကမတိုင်မီက ရှိနေသော အခေါ်အဝေါ် ဖြစ်သည်။ အတ္တသျှတ္တရတွင်မူ ၎င်း ကို ဝန်ကြီးအဖြစ် သုံးနှုန်းသည်။ ဤဝေါဟာရကို အမျိုးမျိုး သော အရာရှိများအတွက် သုံးစွဲထားလေသည်။ ၎င်းဝေါဟာရ

ကို ဝန်ကြီးအဖြစ် သုံးစွဲခြင်းကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ (က၊ ဆ၊ က-၆)။ မဟာမတ္တဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသော အရာရှိကြီးများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ၊ နယ်လှည့်စစ်ဆေးရေးဆိုင်ရာ အရာရှိများ ပါဝင်သည်။ ထို့ပြင် က၊ ဆ၊ က ၁၂- တွင် ဖော်ပြထားသော “ဣထိဓိယခ မဟာမတ္တ” မှာ မိန်းမတို့ကို ကြီးကြပ်ရသော မိန်းမကြပ်အမတ်ဖြစ်၏။ က၊ ဆ၊ က ၅- တွင် ပါရှိသော ဓမ္မမဟာမတ္တကား တရားဓမ္မဆိုင်ရာ (သာသနာရေးဆိုင်ရာ) အမတ်ဖြစ်၏။ ထိုကျောက်စာအရ ရှေးလွန်လေပြီးသော ကာလတို့၌ ဓမ္မမဟာမတ္တအမတ်များ မရှိခဲ့ဘူးကြောင်း အသေက မင်းကြီး အဘိသိက်ခံသည်မှ ၁၃- နှစ်မြောက်၌ ၎င်းတို့ကို စတင် ခန့်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရှိရလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် မဟာမတ္တဆိုသည်မှာ ထိုခေတ်က အလွန်လေးစားကြည်ညိုမှုကို ခံယူရပြီး တာဝန်ကြီးကြီး ထမ်းဆောင်နေကြသော အရာရှိကြီးများကို ဆိုလိုကြောင်း တွေ့ရှိရလေသည်။ မိဂသေန၏မှတ်တမ်းကို စထရာဘို၊ ဒိုင်အိုဒေါရပ်၊ အရိယင် စသော သမိုင်းဆရာတို့က ကိုးကား၍ မဟာမတ္တအကြောင်းကို ရေးသားကြရာတွင် ထိုမဟာမတ္တတို့အထဲမှပင် ဝန်ကြီးများ၊ ရာဇဝတ်များ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများ၊ ရွေးချယ်လေ့ရှိကြောင်း၊ ၎င်းတို့သည် အရေအတွက်အားဖြင့် သေးငယ်သော်လည်း စာရိတ္တနှင့် ပညာကြောင့် အလေးစား အခံရဆုံးပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းတို့အထဲမှ ဘုရင့်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်များ၊ တရားသူကြီးများ၊ ငွေတိုက်စိုးများ၊ တပ်မတော် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများ၊ ရွေးချယ်ခန့်ထားကြောင်း ဖော်ပြထားလေသည်။ မိဂသေန က မဟာမတ္တ

များအား သတ္တမဇာတ်ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့၏။ အိန္ဒိယပြည်တွင် ဇာတ်လေးမျိုးသာလျှင် ရှိကြောင်း အသေအချာ ပြောနိုင်ပေရာ မိဂသေန၏ ၎င်းအခေါ်အဝေါ်မှာ မှားယွင်းသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ၎င်းပြင် မိဂသေန၏ မှတ်တမ်းတွင် ဓမ္မမဟာမတ္တအကြောင်းကို မတွေ့ရချေ။ ဤသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ သူ့အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်သောအချိန်တွင် ထိုအရာရှိများ မပေါ်သေးသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးကို ထိုအတွက် အထူးခန့်အပ်ထားသော မဟာမတ္တတို့က ဆောင်ရွက်ကြ၏။ ၎င်းတို့မှာ ယခုခေတ်အခေါ် မြို့ပိုင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ပထမ ကလိင်ကျောက်ဆောင် စာမှာ တိုပိုဂျိုလ်တို့အား မင်းကြီးက ညွှန်ကြားသော အချက်များ ဖြစ်ပေ၏။ ထိုကျောက်စာ၏ ရည်ရွယ်ချက်အဖြစ် (မြို့ဝန်တို့သည် မြို့သို့သွားတို့အား အကြောင်းမဲ့ ချုပ်ချယ်ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ မရှိရန် အခါခပ်သိမ်း အားထုတ်စေခြင်းအလို့ငှာ ဤကဗျည်းကို ရေးစေ၏) ဟု ပွင့်လင်းစွာ ဖော်ပြထား၏။ (ဤတွင် မြို့ဝန်ဆိုသည်မှာ မြို့အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တာဝန်ကျသော မဟာမတ္တတို့ကို ဆိုလို၏။) ထိုကျောက်စာ၌ အသောကမင်းကြီးက ဤကဲ့သို့ ဆက်လက် ညွှန်ကြားထားသေး၏။ (ထို့ကြောင့် သင်တို့သည် မယုတ်မလွန် အလယ်အလတ်လမ်းကို လိုက်ရန် အားထုတ်ကြရာ၏။ သို့ရာတွင် ငြူစူခြင်း၊ ပေါ့လျော့ခြင်း၊ ကြမ်းကြုတ်ခက်ထန်ခြင်း၊ အဆောတလျင် ပြုခြင်း၊ မကျွမ်းကျင်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ မောပန်းလှယ်ခြင်းတို့သည် ဖြစ်ပေါ်၍ နေခဲ့သော် ဤ အလယ်အလတ်လမ်းသို့ မရောက်နိုင်ရာ။ ထို့ကြောင့် မိမိ၏ သဏ္ဍာန်၌

ထိုအချင်းအရာတို့ မဖြစ်ပေါ် မကိန်းအောင်းရန် အားထုတ်ရာ
 ၏။) မဟာမတ္တတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုတွင် တရားမျှတခြင်း
 ရှိမရှိ စစ်ဆေးရန်အတွက် ဗဟိုအစိုးရမှ ငါးနှစ်လျှင် တကြိမ်
 အမတ်ကြီး (မဟာမတ္တ) များကို စေလွှတ်မည် ဖြစ်ကြောင်း၊
 ထိုနည်းတူပင် တက္ကသိုလ်၊ ဥဇ္ဇေနိစသော ပြည်နယ်မြို့တော်ရှိ
 မင်းသားတို့ကလည်း သုံးနှစ်လျှင် တကြိမ် အမတ်ကြီးများကို
 မြို့အသီးသီးတို့ စေလွှတ်စစ်ဆေးရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို အဆိုပါ
 ကျောက်စာ၌ ဆက်လက်၍ ညွှန်ကြားထားလေသည်။ ဤဆောင်
 ရွက်ချက်တို့မှာ အရာရှိတို့က အာဏာကို အလွဲသုံးပြီး တိုင်းသူ
 ပြည်သားများ အပေါ်တွင် အနိုင်ကျင့်ခြင်းကို ကာကွယ်ရန်
 ဖြစ်သည်။

နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ရာဇကခေါ် မဟာမတ္တအမတ်ကြီး
 များကို တာဝန် ပေးထား၏။ ၎င်းတို့မှာ ယခုခေတ်အခေါ်
 နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်များ ဖြစ်ကြသည်။ ရာဇက များအား မင်းကြီး
 ညွှန်ကြားသော အချက်များကို က၊ တ၊ က ၄-တွင် တွေ့ရှိရ၏။
 ထိုတွင် (ရာဇက ခေါ် အမတ်ကြီးများသည် သိန်းပေါင်းများ
 စွာသော လူတို့၏မှီခိုရာ ဖြစ်ကြကုန်၏) ဟူ၍ ဖော်ပြပါရှိလေရာ
 ရာဇကတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် နယ်သူနယ်သားအားလုံး
 တည်ရှိကြောင်း သိရပေ၏။

မောရိယပိုင်နယ်ကို ပြည်နယ်များ ခွဲခြားထားကြောင်း
 အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ပြည်နယ်များကို တဖန် ခရိုင်များ
 ခွဲခြားထား၏။ ခရိုင်တခုတွင် အုပ်ချုပ်သော အရာရှိများမှာ
 အဆင့်ဆင့်အားဖြင့် ပြာဒေသိက၊ ရာဇကနှင့် ယုတတို့ ဖြစ်ကြ

သည်။ ဤအရာရှိများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် ရာထူးအဆင့်အတန်းတို့ကို တခုစီ အကျဉ်းအားဖြင့် တင်ပြပါမည်။

(၁) ပြာဒေသိက

ပြာဒေသိကသည် ယခုခေတ်အခေါ် ခရိုင်ဝန်သဘောမျိုး ဖြစ်၍ ခရိုင်တခုကို တာဝန်ယူရသော အရာရှိဖြစ်သည်။ ခရိုင်၏ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးမှာ သူ၏တာဝန် ဖြစ်သည်။ သူသည် နယ်လှည့်ခရီးထွက်၍ ခရိုင်အတွင်းရှိ အရာရှိများနှင့် ကျေးရွာအရာရှိများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို လေ့လာ စစ်ဆေးရ၏။ စစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်ကို အထက်သို့ အစီရင်ခံရ၏။ အရေးကြီးသော ဥပဒေချိုးဖောက်မှုများကိုလည်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ရ၏။ အချုပ်အားဖြင့်ဆိုပါလျှင် ပြာဒေသိကတဦး၏လုပ်ငန်းမှာ ခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်ကျေးရွာတို့အပေါ်တွင် အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အခွန်တော်ကောက်ခံခြင်း ဖြစ်လေသည်။

(၂) ရာဇက

ရာဇက၏ရာထူးသည် ပြာဒေသိက၏လက်အောက်ခံ ဖြစ်သည် ဟု သိပ္ပံပေးက ယူဆသည်။ တချို့ကမူ ရာဇကသည် ပြာဒေသိကထက် မြင့်သည်ဟု ယူဆသည်။ က၊ ဆ၊ က ၃-တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ (ငါ၏နိုင်ငံတော်အလုံး၌ ယုတ၊ ရာဇက၊ ပြာဒေသိက ဟူသော အမတ်တို့သည် ငါးနှစ်၊ ငါးနှစ်မြောက်တိုင်း ဤဆိုလတံ့သော တရားအဆုံးအမအလို့ငှာ၎င်း၊ အခြားအမှုကိစ္စတို့အလို့ငှာ၎င်း၊ ခရီးထွက်ခွာလှည့်လည်ကြကုန်ရာ သည်။)

ထိုတွင် ဖော်ပြထားသော အရာရှိတို့မှာ အစဉ်အတိုင်း ယုတ၊ ရာဇက၊ ပြာဒေသိကဟူ၍ ဖြစ်၏။ ထုံးစံအတိုင်းဆိုလျှင် ရှေ့ဆုံးမှ ပုဂ္ဂိုလ်သော်လည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံးမှ ပုဂ္ဂိုလ်သော်လည်းကောင်း အကြီးဆုံး ဖြစ်ရမည်။ ယုတသည် လက်အောက်ခံ အရာရှိတယောက်သာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသိသာပြီး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နောက်ဆုံးဖြစ်သော ပြာဒေသိကသည် အကြီးဆုံး အရာရှိ ဖြစ်ရမည်။ ဤကား သိပ္ပာဒ်၏ တွေးဆပုံ ဖြစ်၏။

က၊ တ၊ က ၄-တွင် ရာဇကတို့သည် သိန်းပေါင်းများစွာ သော လူတို့၏ မှီခိုရာဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထား၏။ မိမိ၏သားကို နှိုထိန်းထံတွင် ယုံကြည်အပ်နှံထားသကဲ့သို့ မင်းကြီးသည် နယ်သူ နယ်သားတို့အား ရာဇကတို့ထံ အပ်နှံထားကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြထား၏။ ရာဇကတို့အား ချီးမြှင့်မစရန်နှင့် အပြစ်ဒဏ်ပေးရန် အာဏာများကို မင်းကြီးက အပ်နှံထားကြောင်းကိုလည်း ထိုကျောက်စာအရ သိရှိရသည်။ ထို ရာဇက အမတ်ကြီးတို့သည် မကြောက်မရွံ့၊ ကိုယ်ကျိုးမဲ့ကွက်၊ မမေ့မလျော့ တည်ကြည်စွာ မိမိတို့၏ဝတ္တရားများကို ဆောင်ရွက်နိုင်စေခြင်းငှာ ၎င်းတို့အား ချီးမြှင့်မစခြင်း၊ အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း အာဏာများကို ငါအပ်နှင်း ထားပေ၏။ ဟု ထိုကျောက်စာတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ထိုကျောက် စာတွင်ပါရှိသော ဇနပဒဟိတသုခါယေ ဆိုသောပုဒ်အရ ရာဇက တို့၏ တာဝန်မှာ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အဓိက စပ်ဆိုင် ကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။

က၊ တ၊ က ၄-တွင် ပြဆိုထားသော အချက်တို့ကို လေ့လာ ခြင်း အားဖြင့် ရာဇကတို့တွင် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း

ထင်ရှား၏။ ထိုအခွင့်အာဏာရှိသဖြင့် အမှုများကို ဆောလျင် မြန်စွာ ပြီးပြတ်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။ သေဒဏ်ပေးသော အမှုများကို လျင်မြန်စွာ ပြီးပြတ်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။ သေဒဏ်ပေးသောအမှုများကိုမူ အယူခံခွင့် သုံးရက်ပေးရန် ညွှန်ကြားထားသည်။ ရာဇကတို့၏ အခြား တာဝန်များမှာ မြေတိုင်းဌာန၊ အခွန်တော်ဌာန၊ ဆည်မြောင်းဌာန စသည်များကို စုစည်းဆောင်ရွက်ရခြင်း၊ ဈေးကို ကြည့်ကြပ် အုပ်ချုပ်ရခြင်း၊ မုဆိုး၊ လက်သမား၊ ပန်းပဲဆရာ စသည်များကို ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်ရခြင်းများ ဖြစ်ကြောင်း သိပွားက တင်ပြခဲ့သည်။ ဤအချက်တို့ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ရာဇကတို့သည် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး၏ ကျောရိုး ဖြစ်ကြောင်းကို သိသာလေ၏။ ၎င်းတို့သည် ယခင်ကပင် ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း အသောက လက်ထက်တွင် အာဏာများကို တိုး၍ အပ်နှံခြင်း ခံရသည်။

ရာဇကတို့ အာဏာကို အလွဲသုံးမည့် အန္တရာယ်လည်း ရှိနေမည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ရာဇကတို့၏အထက်တွင် ပြာဒေသိကများကို ခန့်အပ်ထားရခြင်း ဖြစ်သည်။ ငါးနှစ်လျှင်တကြိမ် ပြာဒေသိက၊ ရာဇကနှင့် ယုတအမတ်များ ပူးပေါင်း၍ နယ်လှည့်ခရီးထွက်ရခြင်းတွင်လည်း ဤရည်ရွယ်ချက် ပါရှိသည်။ ထိုသို့လှည့်လည်သောအခါ ပြာဒေသိကတို့က ရာဇကတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို စစ်ဆေးရသည်။ ထိုစစ်ဆေးချက်များကို ယုတအမတ်က မှတ်တမ်းတင်၍ ဝန်ကြီးများအဖွဲ့သို့ အစီရင်ခံတင်ပြရလေသည်။

(၃) ယုတ

က၊ ဆ၊ က ၃-တွင် ဖော်ပြထားသည့် ယုတ အမတ်တို့သည် လက်အောက်ခံအရာရှိများဖြစ်ကြ၏။ ၎င်းတို့၏ အဓိက လုပ်ငန်း မှာ အတင်းရေးမှူးနှင့် စာရင်းစစ်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ ၎င်း တို့သည် ပြာဒေသိကနှင့် ရာဇကတို့၏ ဆောင်ရွက် ဆုံးဖြတ်ချက် များကို မှတ်တမ်းပြုခြင်း၊ ၎င်းတို့ကို အထက် ဝန်ကြီးအဖွဲ့သို့ တင်ပြအစီရင်ခံခြင်းများ ပြုလုပ်ရသည်။ ဌာနဆိုင်ရာအကြီးအကဲ များသည် အစိုးရဘဏ္ဍာငွေ ပြုန်းတီးမှုကို ကာကွယ်ရန်အတွက် စာရင်းစစ်အရာရှိဖြစ်သော ယုတတို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ရမည်ဖြစ်ကြောင်း အတ္တသျှတ္တရ၌ ပြဆိုထားလေသည်။

(၄) (၅) ဂိုပနှင့် သဌာနိက

ကျေးရွာများကို ငါးရွာ သို့မဟုတ် ဆယ်ရွာပေါင်း၍ အုပ်စု များ ဖွဲ့ထား၏။ ထိုအုပ်စုတွင် အရေးကြီးသော အရာရှိနှစ်ဦးမှာ ဂိုပနှင့် သဌာနိကတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဂိုပသည် ထိုအုပ်စု၏စာရင်း စစ် ဖြစ်၏။ သူ၏တာဝန်များကား ကျေးရွာနယ်နိမိတ်များ သတ်မှတ်ခြင်း၊ မြေအမျိုးအစားများကို ခွဲခြားမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ အဆောက်အဦများကို မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများ နှင့် အခွန်တော်များကို မှတ်တမ်းပြုစုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ သူသည် ကျေးရွာ၏ လူဦးရေ၊ အလုပ်အကိုင်၊ အသက်အရွယ်နှင့် အခွန် တော် ပေးဆောင်မှုတို့ကို၎င်း၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဝင်ငွေ ထွက်ငွေ များကို၎င်း၊ ကျေးရွာ၏ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို၎င်း မှတ် သားရသည်။ သဌာနိကမှာမူကား ပြာဒေသိက၏ ညွှန်ကြားချက်

အရ အခွန်တော်ကောက်ခံရ၏။ ဂိုပနှင့် သဌာနိက နှစ်ဦးစလုံးသည် အထက်မှ စစ်ဆေးညွှန်ကြားမှုကို ခံယူရလေသည်။

ကျေးရွာတစ်ခုစီ၌မူ သက်ဆိုင်ရာ ရွာသူကြီးများ ရှိပေသည်။ သူကြီးကို ထိုရွာသားထဲမှ ရွေးကောက်ခြင်းပြုမည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏အလုပ်မှာ ကျေးရွာ အခွန်တော် ကောက်ခံမှု၊ တရားဥပဒေလေးစားမှုနှင့် ကာကွယ်ရေးကိစ္စများ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ အတ္တသျှတ္တရကျမ်းအရ သိရသည်မှာ အချိန်ပြည့် ကျေးရွာ တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်သူများအား ဘုရင်က မြေဂရံပေး၍ ချီးမြှင့်တော်မူသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့သည် ထိုမြေကို ရောင်းချခြင်း၊ ပေါင်နှံခြင်းပြုခွင့်မရှိချေ။ ထိုမြေမှထွက်သော အသီးအနှံကိုသာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(၆) (၇) ပုရိသာနိနှင့် ပဋိဝေဒကာ

ပုရိသာနိတို့သည် ယနေ့ခေတ် လူမှုဆက်ဆံရေး အရာရှိ သဘောမျိုး ဖြစ်၏။ သူတို့သည် လူထု၏ ထင်မြင်ယူဆချက်များကို လေ့လာ၍ ဘုရင်အား တင်ပြရခြင်း၊ ဘုရင်က ချမှတ်လိုက်သော မူဝါဒများအား လူထုနားလည်အောင် ပြုလုပ်ရခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ရ၏။ ပုရိသာနိနှင့် ဆက်သွယ်နေသော အရာရှိများမှာ ပဋိဝေဒကာ ခေါ် သံတော်ဆင့်များ ဖြစ်ကြသည်။ ပ။ ဆ။ က ၆-အရ ၎င်းတို့သည် ဘုရင်အား အချိန်နေရာမရွေး လျှောက်တင်ခွင့်ရရှိသူများ ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ပုရိသာနိနှင့် ပဋိဝေဒကာများသည် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဗဟိုအစိုးရတို့အကြားတွင် ဆက်စပ်ပေးသော ဆက်ထုံးများ ဖြစ်ကြလေသည်။

(ဂ) အန္တ-မဟာမတ္တ

အသောက၏ကျောက်စာများတွင် ဖော်ပြပါရှိသော အရာရှိ တမျိုးမှာအန္တ-မဟာမတ္တဖြစ်၏။(ဒုတိယ ကလိင်ကျောက်ဆောင် စာ က၊ တ၊ က ၁-စသည်။) ဤအရာရှိများသည် နယ်စပ် ရှိ လူမျိုးများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း နိမ့် ကျ သေး သော လူမျိုးများအတွင်းတွင် အလုပ်လုပ်ရသူများဖြစ်ကြ၏။ ၎င်းတို့ကို မဟာမတ္တဘွဲ့ပေးသည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ထိုဒေသများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင်လည်း ဆောင်ရွက်ရကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင် သည်။ ၎င်းတို့သည် အသောက၏ နိုင်ငံခြားရေးဝါဒကို နယ်စပ် တွင် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရသူများ ဖြစ်၏။ ဤဝါဒ မှာ အဓိကအားဖြင့် နယ်စပ်ရှိလူမျိုးများ၏ ယုံကြည်မှုကို ရရှိရေး ပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒုတိယကလိင် ကျောက်ဆောင်စာတွင် (ငါမသိမ်းပိုက်ပဲထားသော နိုင်ငံတော်အစွန်အပ၌ နေသူတို့သည် ငါတို့၏အပေါ်၌ မင်းကြီး အသို့ဆန္ဒ ထားတော်မူပါသနည်းဟု မေးကြကုန်အံ့၊ ထိုနိုင်ငံတော်အစွန်အပ၌ နေသူတို့အပေါ်၌ ငါ၏ဆန္ဒကား ဤသို့တည်းဟု ပြန်ကြားရာ၏။ မင်းကြီး အလိုရှိ တော်မူသည်မှာ သင်တို့သည် မင်းကြီးအား မကြောက်မရွံ့ပဲ မင်းကြီးသည် ငါတို့၏ ဆင်းရဲကိုမဆောင်၊ ချမ်းသာကိုဆောင်အံ့ ဟု မင်းကြီးအပေါ်၌ ယုံကြည်ရန်ဖြစ်၏)ဟူ၍ ဖော်ပြထား၏။ ၎င်းမှာ အသောကမင်းကြီးမှ အန္တမဟာမတ္တများအား ညွှန် ကြားချက် ဖြစ်လေသည်။

က၊ ဆ၊ က ၁၃-ကို လေ့လာသောအခါ အသောကမင်းကြီး ၏ ပိုင်နယ်တောင်ဘက်တွင် စောဠ၊ ပဒ္ဒယ၊ တမ္ပပဏ္ဍိ စသော

တိုင်းများရှိသေးကြောင်း တွေ့ရှိရ၏။ ၎င်းတိုင်းများကို အသောက မင်းကြီးအနေနှင့် တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်မည်ဆိုက အလွယ်တကူပင် ရရှိနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် စစ်ဖြင့်အောင်ခြင်းသည် စင်စစ်အောင်ခြင်းမမည်။ တရားဖြင့်အောင်ခြင်းသည်သာ အောင်ခြင်းမည်ပေသည်ဟု ယုံကြည်သဘောပေါက်လာသောကြောင့် မသိမ်းပိုက်ပဲ ထားခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤအချက်မှာ အသောကမင်းကြီး၏ ဓမ္မဝါဒပင်စည်မှ ပွင့်ဖူးလာသော ရလဒ်တခု ဖြစ်လေသည်။

ကျောက်စာများအရ အသောကသည် နိုင်ငံတော်တဝှမ်းလုံး သာမက နယ်စပ် တိုင်းပြည်များတွင်လည်း လူနှင့် တိရစ္ဆာန် ဆေးကုဌာနများ ဖွင့်လှစ်တည်ထောင်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရ၏။ (က၊ ဆ၊ က ၂)။ ထိုလုပ်ငန်းများကို အန္တမဟာမတ္တတို့က ဦးစီးဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ၎င်းပြင် နယ်စပ်တိုင်းပြည်များနှင့် ဆက်သွယ်ရေး၊ နယ်ခြားပုန်ကန်ခြားနားမှုများကို ကာကွယ်ရေးတို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရသေးသည်။ အန္တမဟာမတ္တများအား အယုတိကေ ခေါ် အရာရှိများက ကူညီဆောင်ရွက်ကြရသည်။ အယုတိကေမှာ ယုတိအမတ်များကဲ့သို့ပင် ဖြစ်၏။ အန္တမဟာမတ္တများသည် အတ္တသျှတ္တရ ကျမ်းလာ အန္တပါလများနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

(၉) ဣတိဓိယခ-မဟာမတ္တ

ထိုခေတ်က မိန်းမတို့၏ အခြေအနေ နိမ့်ကျမှုကို သိမြင်၍ ၎င်းတို့အတွက် ဆောင်ရွက်ရန် မဟာမတ္တ (အမတ်)များ ခန့်ထားရန် အသောကမင်းကြီး စီစဉ်ခဲ့ဟန်ရှိပေသည်။ ဣတိဓိယခ-

မဟာမတ္တ ဆိုသည်မှာ မိန်းမတို့ဆိုင်ရာ အရေးအခင်းများကို ဆောင်ရွက်ရသူများ ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့မှာ အဓိက အားဖြင့် ဘုရင်နှင့် ဆွေတော် မျိုးတော်တို့၏ မိဖုရား သားသမီး တို့အတွက်သာ ဆောင်ရွက်ရင်း အချိန် ကုန်ကြရပုံ ရပေသည်။ အခြားအမျိုးသမီးတို့အတွက် ၎င်းတို့ မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်မှာ မထင်ရှားချေ။ အချို့ကမူ ၎င်းတို့သည် ပြည့်တန်ဆာ များကိုလည်း အုပ်ချုပ်ရသည်ဟု ယူဆကြသည်။

(၁၀) ဓမ္မ-မဟာမတ္တ

အသောက လက်အောက်ရှိ အရာရှိများသည် ဓမ္မဝါဒကို လူတို့သိနားလည်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိကြလေသည်။ ပြာဒေသိကပင်ဖြစ်စေ၊ ရာဇကပင်ဖြစ်စေ၊ ယုတပင်ဖြစ်စေ အရာရှိမှန်သမျှ မိမိ၏ မူလတာဝန်အပြင် အသောက၏ ဓမ္မဝါဒ ကို အခွင့်ရတိုင်း ဖြန့်ချိခြင်းပြုရလေသည်။ သို့ရာတွင် ဤမျှနှင့် အားရကျေနပ်ခြင်း မရှိဘဲ အသောကမင်းကြီးသည် ထိုအတွက် အထူးအရာရှိများကို ခန့်ထားတော်မူသည်။ ထိုအရာရှိများကား ဓမ္မမဟာမတ္တများပင် ဖြစ်လေသည်။

က၊ ဆ၊ က ၅-အရ၊ ရှေးအခါက မဟာမတ္တများ မရှိခဲ့ဘူး ကြောင်း၊ အသောက မင်းကြီးအဘိသိက်ခံပြီး ၁၃ နှစ်မြောက် သို့ ရောက်မှ ၎င်းတို့ကိုစတင် ခန့်ထားကြောင်း သိရှိရ၏။ ထိုကျောက်စာတွင် (ထိုအမတ်ကြီးများသည် တည်တံ့ခိုင်မြဲ စေရန်၎င်း၊ တရားတိုးတက် ပြန့်ပွားစေ ရန်၎င်း၊ တရား ကျင့်သုံး ဆောက်တည်သူတို့နှင့် တကွ ယောန၊ ကမ္မောဇ၊

ဂန္ဓာရနှင့် အခြားတိုင်းပြည်သားတို့၏ စီးပွားချမ်းသာ အလို့ငှာ၎င်း၊ အလုံးစုံသော အယူဝါဒဂိုဏ်းတို့၌ပင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြလေပြီ)ဟု ဖော်ပြထား၏။ အဆိုပါဖော်ပြချက်များအရ ဓမ္မမဟာမတ္တတို့သည် ဓမ္မ(တရား) ပြန့်ပွားရေးနှင့် ကျင့်သုံးရေးတို့ကို အဓိက ဆောင်ရွက်ရသူများ ဖြစ်ကြောင်း သိရပေ၏။ (ဓမ္မဆိုသော ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်၍ နောက်အခန်းတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးတင်ပြပါမည်) ၎င်းပြင် သူတို့၏ အလုပ်သည် နိုင်ငံတော် အတွင်း၌သာမကပဲ တိုင်းစွန့်ပြည်စွန့်၌လည်း ဆောင်ရွက်ရကြောင်းကို၎င်း၊ ဘာသာရေးဂိုဏ်းအသီးသီး၌ ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်ရကြောင်းကို၎င်း သိရှိရ၏။ ထိုခေတ်က အဓိက ဘာသာရေး ဂိုဏ်းတို့မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဗြာဟ္မဏဘာသာ၊ နိဂဏ္ဏ(ဂျိန်း) ဘာသာနှင့် အာဇီဝိကတို့ဖြစ်ကြသည်။

အဆိုပါ ကျောက်ဆောင်စာ၌ပင် ဆက်လက်၍ ဤကဲ့သို့ ဖော်ပြထား၏။ (သားသမီးများသူ၊ ကြီးလေးသော အလုပ်တာဝန်များကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသူ၊ အိုမင်းမစွမ်းရှိနေသူတို့အား နှောင်ဖွဲ့ကွပ်မျက်ခြင်းမှ တားဆီး၍ အနှောက်အယှက်မရှိ ချမ်းသာခွင့်ရရန်လည်း ထိုအမတ်ကြီးများ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြကုန်၏။) ဤအချက်အရ ဓမ္မ မဟာမတ္တ တို့သည် အဓိကအားဖြင့် သာသနာရေးအရာရှိများ ဖြစ်ငြားသော်လည်း လူမှုရေးကိစ္စများတွင်လည်း တရားနှင့်အညီဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရကြောင်း သိရှိရသည်။

ဓမ္မမဟာမတ္တတို့သည် အသောက မင်းကြီး၏ ဓမ္မဝါဒကို အကောင်အထည် ဖော်ပေးရသော ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ပေရာ အလွန် အရေးပါသူများ ဖြစ်ကြလေသည်။ ၎င်းတို့သည် ဘုရင်နှင့် အချိန်မရွေး တွေ့ဆုံခွင့် ရှိသည့်အပြင် ဇာတ်အတန်းအစားမရွေး မည်သူ၏ နေအိမ်ကိုမဆို ဝင်နိုင် ထွက်နိုင်ခွင့် ရှိသူများဖြစ်ကြ သည်။ မင်းမျိုးမင်းဆွေတို့ထံလည်း လွတ်လပ်စွာ ဝင်ထွက်သွား လာနိုင်လေသည်။

(၁၁) နာဂရက

မြို့ပြ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် တာဝန်ယူရသော အရာရှိကို နာဂရကဟု ခေါ်ဆို၏။ ၎င်း၏ တာဝန်မှာ မြို့အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာများ ဖြစ်ကြောင်း အတ္တသျှတ္တရ ကျမ်းအရ သိရှိရ၏။ မြို့သို့ ရောက်ရှိလာသော လူစိမ်းသူစိမ်းမှန်သမျှကို ဧည့်စာရင်း တိုင်ကြားရ၏။ ညပိုင်းတွင်မူ အထူးအခွင့်မိန့် ရရှိသူများမှတစ်ပါး အခြားသူများအတွက် အပြင်ထွက်ခွင့် မရှိချေ။ မြို့တော်သန့်ရှင်း ရေးနှင့် မီးကာကွယ်ရေးတို့မှာလည်း နာဂရက၏ တာဝန်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်က မြို့များတွင် သစ်သား အဆောက်အဦ များသာလျှင်များရာ မီးဘေးမှာ အထူးစိုးရိမ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် မီးနှင့် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်း ပြုရသော ပန်းပဲဆရာ စသူ များအား မြို့၏သီးသန့် ရပ်ကွက်တွင် နေထိုင်စေ၏။ ၎င်းပြင် ဒုမ္ဘိက္ခန္ဓရကပ် ဆိုက်ရောက်သောအခါတွင် စပါးကျိမှု ရိက္ခာ များဖြန့်ဝေပေးရန်လည်း နာဂရက-ကပင် တာဝန်ယူရကြောင်း သောဟဂေါရာ ကြေးပြားစာနှင့် မဟာဌာန ကျောက်စာတို့အရ

သိရှိရသည်။ နာဂရကအား ဂိုပနှင့် သဌာနိက နှစ်ဦးက ကူညီ ဆောင်ရွက်ပေးရ၏။ ၎င်းတို့မှာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ၎င်းတို့နှင့်အမည်တူ ကျေးရွာအရာရှိများ၏ လုပ်ငန်းမျိုးကိုပင် ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ၎င်းပြင် အသောက ကျောက်စာတို့၌ နဂလ (နဂရ) ဝိယောဟာလကာ မဟာမတ္တ ဆိုသောအရာရှိ တမျိုးကိုလည်း ဖော်ပြထားသေး၏။ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကား အဓိကအားဖြင့် တရားစီရင်ရေးအပိုင်း ဖြစ်ဟန်ရှိ၏။ (ပထမ ကလိင်္ဂ ကျောက်ဆောင်စာ)။ သိပ္ပာ၏ အယူအဆ အရမှာ နဂလ ဝိယောဟာလကာ မဟာမတ္တတို့မှာ ယနေ့ခေတ် တရား သူကြီးများကဲ့သို့ဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းကို အဓိက ဆောင်ရွက်ရသည်။ နာဂရကမှာမူ အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာကို တာဝန်ယူရလေသည်။

ဤသည်တို့ကို ကြည့်ရှုခြင်းအားဖြင့် ထိုခေတ် အုပ်ချုပ်ရေး စံနှစ်မှာ ဘုရင်၏ လက်အောက်တွင် နိုင်ငံဝန်ထမ်းအဖွဲ့ စံနှစ် တကျ ဖွဲ့စည်းပြီး တိကျပိုင်နိုင်စွာ အုပ်ချုပ်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း သိသာလေသည်။ ယခုခေတ်ကဲ့သို့ပင် အထက် အရာရှိများက အောက်လက် အရာရှိများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကို အဆင့် ဆင့် စစ်ဆေးကြပ်မတ်ခြင်း၊ နယ်လှည့်ဆောင်ရွက်ခြင်းများရှိနေ လေသည်။ နယ်စပ်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေး ဝါဒကိုလည်း ဓမ္မဝါဒ အပေါ်တွင် အခြေခံ၍ အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ ကြောင်း တွေ့ရှိရလေသည်။

အသောက၏အုပ်ချုပ်ရေးပေါ်လစီမှာမူ က၊ ဆ၊ ကာ၊ ဂ၊ တွင် ပါရှိသော တရားတော်၏ အောင်မြင်ခြင်းသည် အမြတ်ဆုံးသော

အောင်မြင်ခြင်းဖြစ်သည်ဆိုသော ဝါဒပင်ဖြစ်၏။ ကလိဂ် စစ်ပွဲ ပြီးသည့်နောက်တွင် နောက်ထပ်စစ်ပြုခြင်း မရှိတော့ချေ။ သိမ်းပိုက်ခြင်းမပြုရသေးသော လူမျိုးငယ်များတို့ကလည်း လေးစားမှုဖြင့် ဆက်ဆံခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့အား တရားနှင့် အညီဆောင်ရွက်လို၍သာ မသိမ်းပိုက်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ သည်းခံသင့်သော အဆင့်ထက်ကျော်လွန်၍ ဆိုးသွမ်းကြပါလျှင် ကား နှိပ်ကွပ်ရန် အင်အားရှိကြောင်းကိုလည်း တဖက်မှသိရှိစေခဲ့၏။ (က၊ ဆ၊ က ၁၃)။ (ကလိဂ် ၁)။ ၎င်းမှာ နည်းပရိယာယ် ရေးရာ ဆောင်ရွက်ချက်တခု ဖြစ်လေသည်။

တိုက်စည်တိုက်မောင်းသံ (ဘေရီယောသ) အစား တရားစည် မောင်းသံ (ဓမ္မဃောသ) ကို ကြားရလေပြီဟု အသောကမင်းကြီး က၊ ဆ၊ က ၄ တွင် ကျူးရင့် ခဲ့သည့်အတိုင်း လက်နက်ဖြင့် စစ်ပြုတိုက်ခိုက်ခြင်း မရှိတော့သြားသော်လည်း တရားနှင့်အညီ လူမှုဝန်ထမ်း လုပ်ငန်း၊ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း မှာကား တိုးတက်များပြား လာပေ၏။ အသောက မင်းကြီး လက်ထက်တွင် လူနှင့် တိရစ္ဆာန်တို့အတွက် စီမံဆောင်ရွက်ခဲ့သည် တို့မှာ မနည်းလှပေ။ ၎င်းတို့ကို ကျောက်စာပြန်တမ်းတို့မှ ပေါ်ထွက်သည့်အတိုင်း အောက်တွင် အကျဉ်းအားဖြင့် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

၁။ အကျိုးမဲ့သော ပွဲတို့ကို မကျင်းပရန် ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ဘုရင့်အိမ်တော်၌ နေ့စဉ် ထောင်ပေါင်း များစွာ

သော တိရစ္ဆာန်တို့ကို ဟင်းလျာအတွက် သတ်ခြင်း
ကို တားမြစ်ခြင်း။
(က၊ ဆ၊ က-၁)

၂။ နိုင်ငံတော် အရပ်ရပ်နှင့်တကွ အစွန်အပတ်တိုင်းများ
တွင် လူနှင့်တိရစ္ဆာန်ဆေးကုဌာနများ ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊
ဆေးဘက်ဝင်သော သစ်ပင်များ စိုက်ပျိုးစေခြင်း၊
လမ်းတို့၌ သစ်ပင်စိုက်ခြင်းနှင့် ရေတွင်းများတူး
ဖော်စေခြင်း။ (က၊ ဆ၊ က-၂)

၃။ ဆင်းရဲသား အပေါင်းနှင့် ခိုကိုးရာမဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးရန် အမတ်ကြီးများ
ခန့်ထားခြင်း။ (က၊ ဆ၊ က-၅)

၄။ တောကစားထွက်ခြင်းအစား တရားခရီးထွက်ခြင်း။
(က၊ ဆ၊ က-၈)

၅။ တရားဖြင့်အောင်ခြင်း (ဓမ္မဝိဇယ)သည် အမြတ်ဆုံး
အောင်မြင်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သဘော ပေါက်၍
စစ်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ (က၊ ဆ၊ က-၁၃)

၆။ ခြေနှစ်ချောင်း၊ ခြေလေးချောင်း သတ္တဝါများ၊
အတောင်ရှိသော ငှက်များနှင့် ရေသတ္တဝါများ
အား ဘေးမဲ့ပေးခြင်း။ (က၊ တ၊ က-၂)

၇။ သေဒဏ် ပေးခြင်း ခံရသူများအား အယူခံခွင့်
သုံးရက်ပေးခြင်း။ (က၊ တ၊ က-၄)

- ၈။ တိရစ္ဆာန်များအား သတ်ခြင်း၊ သင်းကွပ်ခြင်း၊ တံဆိပ်နှိပ်ခြင်း မပြုရသော နေ့ရက်များ သတ်မှတ်ပေးခြင်း။ (က၊ တ၊ က-၅)
- ၉။ အတိသိက်ခံယူသောနေ့ နှစ်ပတ်လည်တိုင်း အကျဉ်းသားတို့အား လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း။ (က၊ တ၊ က-၅)
- ၁၀။ လူနှင့် တိရစ္ဆာန်များ အတွက် ညောင်ပင်များ၊ သရက်ဥယျာဉ်များ စိုက်ပျိုးစေခြင်း၊ ရှစ်ကောသ အကွာတိုင်း၌ သောက်ရေတွင်းများ တူးဖော်စေခြင်း၊ တည်းခိုအိမ်များ ဆောက်လုပ်စေခြင်း၊ ရေချမ်းစင်များတည်စေခြင်း။ (က၊ တ၊ က-၇)

အသောက မင်းကြီး၏ အကျိုးပြု ဝန်ထမ်း လုပ်ငန်းတို့ကား များပြားလှပါသည်။ ဝန်ထမ်းဟုဆိုရာ၌ လူ၏အကျိုးကိုသာ မက သက်ရှိ တိရစ္ဆာန်တို့၏ အကျိုးလည်း ပါဝင်ကြောင်း၊ သူသည် ကျယ်ပြန့်စွာ သိမြင်ခဲ့သည်။ သိမြင်သည့်အတိုင်းလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သူ၏ဆောင်ရွက်ချက်တို့သည် ခေတ်၏ရှေ့သို့ များစွာရောက်ရှိနေခဲ့ရာ ယနေ့ ၂၀ ရာစုခေတ်၏ မျက်စိအမြင်ဖြင့် သုံးသပ်လျှင်ပင် ခေတ်နောက်မကျသေးကြောင်း တွေ့ရပေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ခေတ်အဆက်ဆက် လူသားတို့က သူ့အား အမြဲချစ်ခင် မြတ်နိုးစွာ အမှတ်ရနေကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။ တရားဖြင့်အောင်ခြင်း (ဓမ္မဝိဇယ) သည် စစ်မှန်သော အောင်ခြင်းဖြစ်၏ဟု သူ သဘောပေါက်ခဲ့သည့်အတိုင်း သူသည် တရား

ကြောင့် သူတထူးတို့ ရခဲလှသော အောင်မြင်မှုကို ရရှိခဲ့ပေ၏။ အိပ်ချို၊ ဂျီ၊ ဝဲလ်စ်၏ အောက်ပါ မှတ်ချက်သည် ကမ္ဘာ့သမိုင်း တွင် အသောက ရောက်ရှိနေသောနေရာကို တိကျစွာ ပြသလျက် ရှိပေသည်။

“သမိုင်း စာမျက်နှာပေါ်တွင် ကမ္ဘည်းတင်ထားခြင်း ခံရ သော ယောင်ပေါင်းများစွာသော ဘုရင်များ၊ ပဒေသရာဇ် များ၊ ဧကရာဇ်များ၏ အမည်နာမတို့အနက် အသောက၏အမည် တခုတည်းသာလျှင် ကြယ်တာရာ တလုံးကဲ့သို့ တောက်ပနေလေ သည်။ ဗော်လဂါမှ ဂျပန်တို့တိုင်အောင် သူ၏အမည်ကို ဂုဏ်ပြု လျက်ပင် ရှိကြသေး၏။ တရုတ်ပြည်၊ တိဗက်ပြည်နှင့် အိန္ဒိယ ပြည်တို့တွင်လည်း သူ၏ ကြီးကျယ်သော အစဉ်အလာကို ထိန်း သိမ်းထားလျက် ရှိကြ၏။ ကွန်စတန်တိုင်နှင့် ချာလီမိန်း ဘုရင် တို့၏ အမည်နာမများကို ကြားဘူးကြသော လူများထက် အရေ အတွက်ပိုသည့် လူအပေါင်းတို့က သူ့အား အမှတ်ရနေကြလေ သည်”။

လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက် အိန္ဒိယအစိုးရက ၎င်း၏တံဆိပ် အဖြစ် အသောကကျောက်တိုင်တို့မှ ခြင်္သေ့ရုပ်ကို အသိအမှတ်ပြု သုံးစွဲခဲ့ခြင်းမှာလည်း အသောကအား ထင်ရှားစွာ အမှတ် ရခြင်း၏သင်္ကေတ တရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အခန်း [ခြောက်]

အသောက၏ ဓမ္မဝါဒ

အသောက၏ ဓမ္မဝါဒကို မဆွေးနွေးမီ သူ ပေါ်ထွန်းသော ခေတ်နှင့် မျိုးရိုးအစဉ်အလာတို့၏ သဘောထားများကို နောက်ခံ ကားအနေဖြင့် ထပ်မံတင်ပြရန် လိုအပ်ပေသည်။

မောရိယတို့သည် အစဉ်အလာ တွေးခေါ်ယုံကြည်မှုမှ ရဲရဲ ရင့်ရင့် လမ်းခွဲ၍ လွတ်လပ်စွာတွေးတောစဉ်းစားတတ်ကြသူများ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့လေပြီ။ အသောက၏ဘိုးတော် စန္ဒဂုတ် မင်းကြီးသည် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သောအခါ ဂျိန်းဘုန်းတော် ကြီးအဖြစ် တောထွက်သွားကြောင်း အမှတ်အသား ရှိသည်။ သူသည် ဂျိန်းဘုန်းတော်ကြီးဘဝကို ခံယူသည်ဆိုသော အချက် မှာ မှန်သည်ဖြစ်စေ၊ မှားသည်ဖြစ်စေ ဂျိန်းဘာသာကို လက်ခံ ယုံကြည်သည်မှာကား ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ဂျိန်းဘာသာကို ဗုဒ္ဓနှင့်

ခေတ်ပြိုင် တိတ္ထိဆရာကြီး ၆-ဦးအနက် တဦးအပါအဝင်ဖြစ်သော နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တခေါ် မဟာဝိရက တည်ထောင်ခဲ့၏။

စန္ဒဂုတ်မင်းကြီးအား သြဇာလွှမ်းမိုး၍ ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့သည် မှာ ဂျိန်းဘာသာတခုသာ ဟုတ်ပုံမရပေ။ သိလုကနှင့် စစ်ပြေငြိမ်း ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် စန္ဒဂုတ်မင်းကြီး၏နန်းတော်တွင် ဂရိလူမျိုး များ အဝင်အထွက်များခဲ့သည်။ သံအမတ်ကြီး မိဂသေနလည်း ရောက်လာသည်။ ဂရိမင်းသမီးများလည်း ပါဠိလိပုတ်တွင် ရှိနေ သည်။ ထို့ကြောင့် စန္ဒဂုတ်သည် သူတို့ထံမှတစ်ဆင့် ဂရိလူမျိုးတို့၏ အတွေးအခေါ် အယူအဆများနှင့် အကျင့်အကြံ အနေအထိုင် များကို မေးမြန်းစုံစမ်းလေ့လာခဲ့မည်မှာ သေချာလှပေသည်။ မောရိယပိုင်နယ်၏ အနောက်မြောက်ပြည်နယ် မြို့တော်ဖြစ်သော တက္ကသီလာ (တက္ကသိုလ်)သည် ထိုခေတ်က အရှေ့အနောက် ဆက်ဆံရေး ဗဟိုဌာနကြီးပင် ဖြစ်၏။ ပြည်နယ်မြို့တော်လည်း ဖြစ်၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အချက်အခြာဌာနလည်းဖြစ်သဖြင့် ထိုမြို့တော်တွင် အရှေ့အနောက် ကုန်သည်များ တွေ့ဆုံ ရောင်း ဝယ်ခဲ့ကြ၏။ အရှေ့တိုင်းသားနှင့် အနောက်တိုင်းသားများစွာ ထိတွေ့ဆက်ဆံခဲ့ကြ၏။ အတွေ့အမြင်ချင်း ဖလှယ်ခဲ့ကြ၏။

အသောက၏ ခမည်းတော် ဗိန္ဒုသာရသည်လည်း အတွေး အခေါ် ပေါင်းစုံကို လေ့လာလိုက်စားသူဖြစ်မည်မှာ သေချာ လှ၏။ သူ၏ခမည်းတော် စန္ဒဂုတ်မင်းကြီးအား အကြောင်းပြု၍ သူသည် ဂျိန်းဘုန်းတော်ကြီးတို့နှင့် ထိတွေ့နှီးနှောခဲ့ပေလိမ့်မည်။ ၎င်းပြင် သူ၏ မိဖုရားကြီး၌ (အသောက) ပဋိသန္ဓေ ရှိသောအခါ ချင်ခြင်းကြီးငါးပါးဖြစ်ပေါ်ခဲ့၏။ ထိုချင်ခြင်းတို့ကား (၁)ခြေ

တဖက်စီဖြင့် နေဝန်းနှင့် လဝန်းကို နင်းလို့ခြင်း။ (၂) ကြယ်
 တာရာတို့ကို စားလို့ခြင်း။ (၃) တိမ်ညွန့်ကို စားလို့ခြင်း။
 (၄) မြေပေါ်၌ပေါက်သော သစ်ပင်ဟူသမျှတို့၏ အညွန့်ကို
 စားလို့ခြင်း။ (၅) မြေထဲ၌ရှိသော တိကို စားလို့ခြင်းတို့ ဖြစ်၏။
 ထို ချင်ခြင်း၏အဓိပ္ပာယ်ကို မိဖုရားကြီး၏ဆရာဖြစ်သူ ဇနသာန
 အမည်ရှိသော အာဇီဝကက ရှင်းလင်း ဟောကြားကြောင်း
 မှတ်တမ်းရှိ၏။ ဤအချက်တို့ကိုကြည့်၍ ဗိန္ဒုသာရ၏ နန်းတော်
 တွင်း၌ အာဇီဝကတို့လည်း ဝင်နိုင် ထွက်နိုင်ကြောင်း ထင်ရှား
 ပေ၏။ (အာဇီဝကဂိုဏ်းကို ဗုဒ္ဓနှင့်ခေတ်ပြိုင် တိတ္ထိဆရာကြီးတဦး
 ဖြစ်သူ မက္ခလိ ဂေါသာလက တည်ထောင်ခဲ့သည်။) ၎င်းပြင်
 ဗိန္ဒုသာရက သူ၏အကြည်တော် ဆီးရီးယားပြည်ရှင် အန်ကျီခပ်
 ဘုရင်ထံသို့ ဆောဖစ်တဦးပို့ရန် တောင်းခံဘူးကြောင်း အမှတ်
 အသားရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သူသည် အနောက်တိုင်းအတွေးအခေါ်
 များကို လေ့လာရန်လည်း စိတ်အားထက်သန်ကြောင်း ခန့်မှန်း
 နိုင်ပေသည်။ ဤသို့အားဖြင့် အသောက ပေါက်ဖွားကြီးပြင်း
 ရသော ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေသည် အတွေးအခေါ်မျိုးစုံ
 တို့ဖြင့် မှမ်းထုံနေကြောင်း တွေ့ရှိရလေသည်။ ထို့ကြောင့်
 အသောကမင်းကြီးသည် ဘာသာအယူဝါဒမျိုးစုံတို့အပေါ်တွင်
 အညီအမျှသဘောထားနိုင်သော အလေ့အထကို ငယ်စဉ်ကပင်
 ရရှိခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။

အသောကခေတ်တွင် ဗြာဟ္မဏဘာသာ၏ ဇာတ်ခွဲခြားမှုစံနှစ်
 သည် ဒိန္ဒိယလူအဖွဲ့အစည်းတွင် အခြေကျပြီး ဖြစ်နေ၏။ ဇာတ်
 စံနှစ် မည်သည့်အချိန်က ပေါ်လာသည်ကို မသိရချေ။ အာရိယန်

တို့က ဒရာဗီဒယန်းတို့အား သိမ်းပိုက်ကျန်ပြုရာမှ စခဲ့သည်ဟု
 လည်း အဆိုရှိသည်။ အချို့ကလည်း ဣရုဝေဒ (ရိပ်ဝေဒ)ခေတ်
 ကတည်းက ဇာတ်ခွဲခြားမှုရှိခဲ့ကြောင်း ပြဆိုကြသည်။ ဣရုဝေဒ
 တွင် ပုရုသျှဆုကတ ခေါ် ဂါထာရှိရာ ထိုဂါထာတွင် ပုရုသျှ
 (ပုရိသ)၏ ပါးစပ်မှ ပြာဟ္မဏကို၎င်း၊ လက်ရုံးမှ ခတ္တိယကို၎င်း၊
 ပေါင်မှ ဝေဿကို၎င်း၊ ခြေမှ သုဒ္ဓကို၎င်း၊ ပေါက်ပွားကြောင်း
 တွေ့ရ၏။ ဇာတ်စံနစ်ကို ကာကွယ်ပြောဆိုကြသော စာရေးဆရာ၊
 သဘောတရားဆရာတို့ကမူ ၎င်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း
 အလုပ်တာဝန် ခွဲဝေမှုသာဖြစ်ကြောင်း၊ လူတယောက်၏ဇာတ်မှာ
 မွေးဇာတိတွင်မတည်ပဲ အလုပ်အပေါ်တွင်သာ မှတည်ကြောင်း
 ရေးသားကြသည်။ ဇာတ်စံနစ်၏ မူလအခြေခံမှာ ထိုသို့ဖြစ်
 ကောင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် နောင်သောအခါတွင်မူ
 မွေးဇာတိအရ ဇာတ်ကို သတ်မှတ်ကြသည်။ ပြာဟ္မဏမှမွေးလျှင်
 ပြာဟ္မဏပင် ဖြစ်ရမည်။ ဇာတ်တခုနှင့်တခု အတူစားခြင်း၊ အတူ
 နေခြင်း၊ လက်ထပ်ခြင်း မပြုကြရချေ။ ဇာတ် လေးမျိုးတွင်
 ပြာဟ္မဏ၊ ခတ္တိယနှင့် ဝေဿတို့ကို ဒွိဇအဖြစ် 'မူ'အားဖြင့် သတ်
 မှတ်ထားသြားသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူကား ပြာဟ္မဏတို့က
 သာ အရာရာကို လှမ်းမိုးချယ်လှယ်၍ အနိုင်စီးယူထားကြကြောင်း
 အထက်တွင် တင်ပြခဲ့ပြီးလေပြီ။

ဝေဒ လေးကျမ်းကို အခြေပြုသော ပြာဟ္မဏဘာသာ၌ ဝေဒ
 မန္တန်များကို ရွတ်ဖတ်ခြင်း၊ ရှိခိုးတမ်းတခြင်း၊ ယာဇ်ပူဇော်
 ခြင်းတို့သည် အဓိကနည်းလမ်းများ ဖြစ်ကြ၏။ ဝေဒသည် ဘဝ
 လွတ်မြောက်ရေးအတွက် လုံးဝ ပြည့်စုံသော ဘုရားဟောများ

ဖြစ်၏။ ဝေဒ၌ ချိုယှင်းချက်နှင့် မှားယွင်းမှု လုံးဝ မပါရှိချေ။
 ဤကဲ့သို့ လက်ခံယူဆကြသည်။ သို့ရာတွင် ၆ ရာစုခေတ်သို့
 ရောက်သောအခါ ဝေဒနှင့် တင်းတိမ်ကျေနပ်ခြင်းမရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အစဉ်အလာမှ လမ်းခွဲ၍ တွေးခေါ်စဉ်းစားလာ
 ကြ၏။ ဥပနိသျှဒ်ကျမ်းဆရာ ရသေ့တို့သည် အတ္တကိုသိမြင်သော
 ဉာဏ် (ပါရာ ဝိဇ္ဇာ)သည်သာ တရားစစ် တရားမှန်ဖြစ်ပြီး ဝေဒ
 လေးပုံ အပါအဝင် အခြား လေ့လာမှုတို့သည် အချိုးနီးသာ ဖြစ်
 ကြောင်း ဆိုကြသည်။ (မန္တကာ၊ ချန္ဒောဂြ၊ ဗြဟ္မဒ်ဒြညက၊ ဥပနိ
 သျှဒ်များကို ကြည့်ပါ။) မန္တကာ၊ ဥပနိသျှဒ်တွင် ယာဇ်ပူဇော်မှု
 ကိုသာ ပြုနေပြီး တကယ် အတ္တဉာဏ်မရသူများအား အရူးများ
 ဟူ၍ပင် ခေါ်ခဲ့သည်။ ဗြဟ္မဒ်ဒြညက ကလည်း အတ္တကို မသိမြင်ပဲ
 ယာဇ်ပူဇော်မှုပြုနေသူများအား သူတို့သခင်၏အကျိုးကို ဆောင်
 ရှက်ပေးနေကြသော အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များနှင့် တူသည် ဟု
 ဆိုခဲ့၏။

တဖက်တွင်လည်း ဝေဒကို ပစ်ပယ်သော ဝါဒများ ထွန်းကား
 လာ၏။ ထိုအထဲတွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏ အယူဝါဒသည် အရေး
 အပါဆုံး ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓသည် လောကကိုဖန်ဆင်းသော ထာဝရ
 ဘုရားအား အရေးမထားခဲ့ပေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ ပန်းတိုင်မှာ ဒုက္ခ
 သံသရာမှ လွတ်မြောက်ရေး ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည် ဘုရားကြောင့်
 (သို့မဟုတ်) နတ်သိကြားတို့ကြောင့် ပေါ်ပေါက်ရသည် မဟုတ်
 ချေ။ မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ဒုက္ခကို ဖန်တီးသူဖြစ်သည်။ ဒုက္ခကို ငြိမ်း
 သတ်ရမည့်သူမှာလည်း မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခမှ လွတ်
 မြောက်လို၍ နတ်သိကြားနှင့် ထာဝရဘုရားတို့အား ပူဇော်ပသ

နေ၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဒုက္ခ၏အရင်းအမြစ်မှာ မသိမှားမှု (အဝိဇ္ဇာ) ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခကို ပယ်သတ်ရန်ဆေးမှာ အသိဉာဏ်ထွန်းပေါက်မှု (ဝိဇ္ဇာ) ဖြစ်သည်။ ထို့သို့ ရောက်စေသည့်လမ်းကား ဝဲယာ မတိမ်းစောင်းသော အလယ်လမ်းဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် မယာဘူတ ကျသော ဆင်ခြင်တုံတရားပေါ်တွင် အခြေစိုက်ထားသည်။ သူပြော လူပြောနှင့် အတင်းအယှဉ်ခိုင်းသော ဝါဒမဟုတ်ချေ။ မိမိကိုယ်တိုင် လက်တွေ့ကျင့်ကြံသုံးသပ်ပြီး မှန်ကြောင်းတွေ့မှ ယုံကြည်ရန် ဗုဒ္ဓက အကြိမ်ကြိမ် သတိပေးခဲ့သည်။ ၎င်းပြင် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဇာတ်စံနစ်ကို အတည်မပြုသည့်ပြင် လက်တွေ့တွင် တိုက်ဖျက်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓ၏သံဃာအဖွဲ့တွင် အနိမ့်အမြင့်၊ အဖြူအမဲ၊ ဆင်းရဲချမ်းသာမျိုးစုံ ပါဝင်၏။ မင်းညီမင်းသားသည်လည်း သံဃာအတွင်းသို့ ဝင်မိလျှင် ဆတ္တာသည်နှင့် တတန်းတစားတည်း ဖြစ်ရ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဗုဒ္ဓ၏ လူတန်းစားညီမျှရေးဝါဒကို ထိုခေတ်က အဖိနှိပ်ခံ ဇာတ်နိမ့်သုတို့က ထောက်ခံကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။ စီးပွားရေး စံနစ်အသွင်ပြောင်းလာသဖြင့် ကုန်သည်မျိုးတို့သည် သြဇာရှိလာခဲ့၏။ သူတို့ကို ဇာတ်စံနစ်၏ အစီအစဉ်တွင် ဒို့ဇ ဟုသာ ရေးသွင်းထားသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ အဖက်မတန်သလို ပြုမူဆက်ဆံခြင်းကို ခံခဲ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် သူတို့ကလည်း ဗုဒ္ဓဝါဒကို ထောက်ခံကြသည်။ ၎င်းပြင် ဗုဒ္ဓကိုယ်တော်တိုင်က ခတ္တိယမျိုး ဖြစ်လေရာ ခတ္တိယတို့၏ ထောက်ခံမှုကိုလည်း ရရှိပြီးဖြစ်လေသည်။ အချုပ်အားဖြင့် ဆိုလိုသည်မှာ ပြာဟူဏဝါဒနှင့် လမ်းခွဲခွဲသော ဘာသာ

တရားများအနက် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် လူထု၏ ယုံကြည်ထောက်ခံမှုကို အရရှိဆုံး ဖြစ်လေသည်။

ဤနေရာ၌ ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခ ကောသဠီ၏ မှတ်ချက်ကို ဖော်ပြသင့်သည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

“ဗုဒ္ဓကျမ်းစာတို့သည် ဇာတ်၊ ဓန၊ အလုပ်မရွေး အိမ်ထောင် သည်တိုင်းနှင့် လယ်သမားတိုင်း၏ တာဝန်များကို ပြဆိုခဲ့၏။ ယာဇ်ပူဇော်မှုကိုကား လုံးဝ အလေးမမူခဲ့ပေ။ ပြာဟ္မဏတို့၏ ဟန်ဆောင်မှုနှင့် အထူးစီမံထားသော ယာဇ်ပူဇော်မှုများကို လည်း အရိုးဆုံးစကားလုံးတို့ဖြင့် ချေပဆန့်ကျင်ခဲ့၏။ ဇာတ်သည် လူမှုရေးကွဲပြားမှုတရပ်အနေနှင့် တည်ရှိကောင်း တည်ရှိပေလိမ့် မည်။ သို့ရာတွင် သူ့အတွက် ခိုင်လုံသော တရားအခြေခံမရှိချေ။ ယာဇ်ပူဇော်မှုမှာလည်း ကောင်းသော ဘဝအတွက် အရေးမကြီး၊ လိုလည်းမလိုပေ။ ဗုဒ္ဓဟောကြားချက် အစစ်များဟု ယူဆ ကြသည့် ကျမ်းစာအရေးအသားတို့မှာ လျှို့ဝှက်ခက်ခဲမှုနှင့် နက်နဲ သော သဘောများ မပါဝင်ပဲ နေ့စဉ်သုံးစွဲသော စကားများ ဖြင့်သာ တန်ဆာဆင်ထားလေသည်။ ၎င်းသည် ပညာရှိတို့ အတွက်သာ သို့ဝှက်ထားသော အရာမျိုး မဟုတ်ပဲ လူအဖွဲ့ အစည်းတခုလုံးအား ထိတွေ့ဆက်ဆံသော ဘာသာရေးပုံစံသစ် ဖြစ်ပေ၏။ အရေးအကြီးဆုံး အချက်ကား ဗုဒ္ဓ (သို့မဟုတ် သူ၏ အစောဆုံး တပည့်တဦး)က သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်၏ တာဝန်များကို ရဲရဲရင့်ရင့် ပြောပြခြင်း ဖြစ်၏။ ခိုးသားဓားပြ ထူထပ်သော တိုင်းပြည်၌ အခွန်ဘော်ကိုသာ ကောက်ယူတတ်သော ဘုရင် သည် တာဝန်ကြေပြုန်သူ မဟုတ်ချေ။ ခိုးခြင်း၊ တိုက်ခြင်းတို့ကို

အပြစ်ပေးနှိပ်ကွပ်ရုံဖြင့် မပပျောက်နိုင်ချေ။ လူမှုရေးရောဂါ၏ အမြစ်မှာ ဆင်းရဲမဲ့တေမှုနှင့် အလုပ်လက်မဲ့မှု ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ဒါနုမုပ္ပရုံနှင့်လည်း မကုစားနိုင်ချေ။ ကုစားရန် နည်းလမ်းမှန်ကား လယ်သမားတို့အား မျိုးစေ့ ပေးရမည်။ မွေးမြူရေး သမားများအား အစာပေးရမည်။ မင်းမှုထမ်းများအား လခ ရိုက္ခာကောင်းစွာ ပေးရမည်။ သို့မှသာ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှု ပပျောက်နိုင်မည်။

“၎င်းသည် အံ့ဩလောက်အောင် ခေတ်ဆံလှသော နိုင်ငံရေး တောဝဗေဒအမြင်ပင် ဖြစ်၏။ ဝေဒယာဇ်တို့ကို ပူဇော်လျက်ရှိပြီး တောတို့ကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးတတ်ခါစဖြစ်သော လူအဖွဲ့အစည်းတွင် ဤသဘောတရားကို ဟောကြားခြင်းမှာ အမြင့်ဆုံးသော အသိဉာဏ်တိုးတက်မှု အသွင်တရပ်ပင် ဖြစ်လေ သည်။ ဤအတွေးအခေါ်သစ်(ဗုဒ္ဓဝါဒ)က လူအား သူကိုယ်သူ အစိုးရသောဘဝရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးလေသည်။ (ကိုးကား ချက်ကျမ်း၊ စာမျက်နှာ ၁၁၃)

ဗုဒ္ဓ၏ တပည့်သား သံဃာတော်တို့သည် ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်ကို လှည့်လည်ဖြန့်ချိကြ၏။ မိုးလေးလတွင် တနေရာ၌ အတည်တကျ သီတင်းသုံး ဟောပြောကြ၏။ ဝါလုန်လျှင် တရားခရီး လှည့် လည်၍ ဖြန့်ဖြူးကြ၏။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ ကိုးကွယ်ဝတ်ပြုမှုမှာလည်း ပြာဟူဏဘာသာကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးသော ယာဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ ဂါထာ စုပ်ခြင်း၊ မန်းမှုတ်ခြင်း စသည်တို့က ရှိချေ၏။ စေတီယ(စေတီ) များတွင် သွား၍ ဝတ်ပြုနိုင်ကြသည်။ စေတီများမှာ မြတ်စွာ ဘုရားနှင့် ရဟန္တာတို့၏ ဓာတ်တော် မွေတော်များကို ဌာပနာ

ထားခြင်းဖြစ်လေသည်။ အချို့နေရာများတွင် (ဥပမာ သာဠိ) ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း (ဝိဟာရ)နှင့် စေတီတော်တို့ကို ယှဉ်တွဲ တည်ထားကြ၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်ရန်လည်း အထူး ခက်ခက် ခဲခဲ ပြုလုပ်ရန် မရှိချေ။ “ဗုဒ္ဓံပုဇေမိ၊ ဓမ္မံပုဇေမိ၊ သံဃံပုဇေမိ” ဟူ၍ ရွတ်ဆိုခံယူရုံမျှသာ ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အသောက ခေတ်သို့ရောက်သောအခါ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အိန္ဒိယပြည်တွင် အတော်ပင် ပြန့်နှံ့နေပြီဖြစ်လေသည်။

မောရိယခေတ်သည် အတွေးအခေါ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ပြောင်းလဲမှုတို့၏ အထွဋ်အထိပ် အခြေအနေဖြစ်၏။ အတွေး အခေါ် ပြောင်းလဲမှုများကို အထက်တွင် တင်ပြခဲ့လေပြီ။ နိုင်ငံရေး ပြောင်းလဲမှုမှာ အခြေခံဖြစ်သော စီးပွားရေး အဆောက် အအုံ ပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ စီးပွားရေးမှာ သိုးထိန်း နွားထိန်း မွေးမြူရေးစံနစ်မှ စိုက်ပျိုးရေးစံနစ်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် မြေရိုင်းများကို ရှင်းလင်းချဲ့ထွင်ကြ၏။ လူဦးရေသည် တစတစနှင့် အရှေ့ဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့၏။ မြေဩဇာကောင်းသော ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းသည် အချက်အခြာ ဒေသ ဖြစ်လာခဲ့၏။ ဤပြောင်းလဲမှုမှာ ခန့်မှန်းခြေ ခ၊ မ ၈၀၀-မှ ၆၀၀-အတွင်း ပေါ်ပေါက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ၆-ရာစုသို့ ရောက်သောအခါ မြောက်ပိုင်း ဘုရင်နိုင်ငံကလေးများ ပေါ်ထွန်းလာ၏။ မဂဓသည် အရေးပါလာ၏။ ဤကဲ့သို့ စီးပွားရေး အဆောက်အအုံ ပြောင်းလဲသွားသောအခါ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး အသွင်တို့မှာ မပြောင်းပဲ မဖြစ်နိုင်တော့ချေ။ ယခင်က အနှိမ်ခံခဲ့ရသော ကုန်သည်မျိုးတို့သည် အရေးပါလာ၏။ ဩဇာရှိလာ၏။

“ဗြာဟ္မဏတို့၏ လက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်တွန်းလှန်မှုများ မှာလည်း တစတစ ပြင်းထန်လာလေသည်။

စန္ဒဂုတ်မင်းကြီးသည် အိန္ဒိယပြည်လုံးကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့၏။ သူ၏ပိုင်နယ်၌ လူမျိုးစုံ၊ ဘာသာစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံတို့ ပါဝင်လေသည်။ ယခင်ကမူ သီးခြားနိုင်ငံငယ်ကလေးများသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အခန်းတွင် တင်ပြဆွေးနွေးပြီး ဖြစ်သည့် အတိုင်း မောရိယအုပ်ချုပ်ရေးမှာ သက်ဦးဆံပိုင်စံနစ် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းပြည်တပြည်လုံးကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန်တာဝန်မှာ ကျရောက်လာလေသည်။ ဤတွင် တတိုင်းပြည်လုံး တပြေးညီစွာ ကျင့်သုံးနိုင်မည့် ကျင့်ဝတ်တို့ကို ရှာဖွေတို့ လိုလာ၏။ သို့မှသာ အရှည်တည်တံ့နိုင်မည် ဖြစ်၏။ အစဉ်အလာ ဗြာဟ္မဏဝါဒက ချပေးလိုက်သောဇာတ်စံနစ်ကို အခြေခံသည့်ကျင့်ဝတ်မှာ ယခုလို လူမျိုးစုံပါဝင်သော နိုင်ငံတော်ကြီးတခုလုံးအတွက် မလုံလောက် တော့ချေ။ ထို့ကြောင့် အသောကမင်းကြီးသည် တတိုင်းပြည်လုံး လူမျိုးဘာသာမရွေး ကျင့်သုံးနိုင်သော ဓမ္မကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဓမ္မဆိုသော ဝေါဟာရအား အမျိုးမျိုး ပြန်ဆိုကြသည်ကို တွေ့ရှိရ၏။ ၎င်းတို့အနက် အချို့မှာ ဘာသာရေး လူကျင့်ဝတ်၊ တော်လှန်မှု၊ အမှန်တရား၊ နေထိုင်မှုစံနစ်၊ ဝါဒ စသည်များ ဖြစ်ကြ၏။ မြန်မာစာပေ၌မူ ဓမ္မကို တရားဟု လူတိုင်းသိရှိကြပြီး ဖြစ်သည်။ ဓမ္မသည် ဘာသာရေးတခု၏ ကိုယ်ပိုင် စကားလုံး မဟုတ်ပေ။ အိန္ဒိယပြည်တွင် အတေးအခေါ်များအားလုံးကပင် ၎င်းဝေါဟာရကို သုံးစွဲခဲ့ကြသည်။ ထိုနည်းတူပင် ဓမ္မ၏အဓိပ္ပာယ်

မ္မာလည်း တသမတ်တည်း သတ်မှတ်ထား၍ မရချေ။ သုံးစွဲသော စာပိုဒ်၏ စကားအဆက်အစပ်ကို ကြည့်၍သာ ပြန်ဆိုနိုင်ပေသည်။ ဒေါက်တာ အက်ဒွပ်ကွန်ဇ်က “ဓမ္မဉ္စ သမိုင်းမရှိ” ဟု ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း ဓမ္မဆိုသော ဝေါဟာရ၏ မူလအစမှာ မသဲကဲ့လှချေ။ အသောက၏ဝါဒမှာ ဓမ္မဝါဒဖြစ်သည်။ သူသည် လူအပေါင်း တို့အား ဓမ္မနှင့်အညီ နေထိုင်ကျင့်ကြံကြရန် ဆုံးမခဲ့သည်။ ကလိင်္ဂစစ်ပွဲ ပြီးဆုံးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် သူသည် လက်နက်ကို စွန့်လွှတ်ပြီး ဓမ္မကို ပြောင်းလဲခံယူခဲ့သည်။ သူ၏ ကျောက်စာ ပြန်တမ်းတို့တွင်လည်း ဓမ္မဆိုသော ဝေါဟာရကို တွင်တွင် ကျယ် ကျယ် သုံးစွဲခဲ့၏။ ထိုဝေါဟာရများအနက် အချို့ကား ဤသို့ ဖြစ်ကြ၏။

- (၁) ဓမ္မမဟာမတ္တ
- (၂) ဓမ္မယာတာ
- (၃) ဓမ္မလိပိ
- (၄) ဓမ္မနိယမ
- (၅) ဓမ္မသာဝနာ
- (၆) ဓမ္မသောသ
- (၇) ဓမ္မထံဘာနိ
- (၈) ဓမ္မသမ္ဗုဒ္ဓ
- (၉) ဓမ္မသံဝိဘာဂ
- (၁၀) ဓမ္မာနုဂရဟ
- (၁၁) ဓမ္မဒါန

(၁၂) ဓမ္မမင်္ဂလာ

(၁၃) ဓမ္မဝိဇယ

(ဓမ္မကို သုံးစွဲသော အခြားဝေါဟာရများစွာလည်း ရှိသေးသည်)

အသောကမင်း ဖော်ပြခဲ့သော ဓမ္မကို ဗုဒ္ဓဓမ္မဟူ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်တို့ လက်ခံယုံကြည်ကြ၏။ ထိုအတွက် အရေးတမူ မစဉ်းစား ကြချေ။ မစဉ်းစားသည်မှာ စဉ်းစားရန်မလို၍ဖြစ်သည်။ သို့ရာ တွင် အချို့ပညာရှင်တို့ကမူ ၎င်းကို လေ့လာ သုတေသနပြုကြ၏။ ထင်မြင်တွေးဆကြ၏။ သူတို့၏အမြင်၌ အသောက၏ ဓမ္မသည် ဗုဒ္ဓဓမ္မမဟုတ်ချေ။ တခြားစီဖြစ်ကြသည်။ သောမတ်က ဤသို့ ရေးသားခဲ့၏။

“ကျွန်ုပ်တို့သည် သူ (အသောက) ထံမှ၎င်း၊ (ဗုဒ္ဓဝါဒ)၏ လေးနက်သော အတွေးအခေါ်များ သို့မဟုတ် အခြေခံတရား များကို မကြားခဲ့ရပေ။ သစ္စာလေးပါး၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၊ ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်၊ ဗုဒ္ဓ၏ ဂုဏ်တော် စသည်များကို ဖော်ပြထားခြင်း လည်း မတွေ့ရချေ။ နိဗ္ဗာန်အကြောင်းကိုလည်း သဘောရော ဝေါဟာရပါ မတွေ့ရှိရပေ” (ထို့ကြောင့် အသောက၏ ဓမ္မသည် ဗုဒ္ဓ၏ဓမ္မကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်ဟူလိ)။

ဗင်ဆင့်စမစ် ကလည်း “ဗုဒ္ဓဝါဒ အတွက် အသောက၏ တက်ကြွမှုမှာ ဓမ္မဆိုသော ဝေါဟာရကို သုံးစွဲမှုဖြင့် ဖော်ပြခြင်း မဟုတ်၊ ဗုဒ္ဓကျမ်းစာအချို့ကို ဖော်ပြခြင်းတို့အားဖြင့်သာ ဖြစ်

သည်”ဟု ရေးသားခဲ့၏။ ဓမ္မနှင့် ဗုဒ္ဓဓမ္မ မသက်ဆိုင်ဟု ဆိုလိုသည်။ မူကာဂျီ၏ အယူအဆမှာမူ ကျောက်စာတို့၌ ပါရှိသော ဓမ္မသည် မည်သည့်ဘာသာ၏ ဓမ္မမျှမဟုတ်၊ ရှိပြီးသား ဘာသာအားလုံး လက်ခံနိုင်မည့် အနှစ်သာရကို ထုတ်ထားခြင်းသာဖြစ်၏။ ဖလိကမူ ဓမ္မကို မင်းတို့ကျင့်အပ်သော ရာဇဓမ္မဟု ယူသည်။ ဂျေအမ်မက်ဖေး ကလည်း ဓမ္မ ဆိုသည်မှာ ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ မဟုတ် အသောကမင်းကြီးက သူ၏ နိုင်ငံသားများအား ဘာသာတရား ကိုင်းရှိုင်းစေလိုမှုကို ရည်ညွှန်းခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု တင်ပြခဲ့၏။ သိပ္ပာနမူ ဓမ္မသည် အသောက၏ တီထွင်မှု ဖြစ်ကြောင်း ဆိုသည်။

ပထမဆုံး ဖလိ၏ အယူအဆကို ဆန်းစစ်ပါမည်။ ဖလိက ဓမ္မကို ရာဇဓမ္မဟု ဆိုခဲ့၏။ ရာဇဓမ္မ ဆိုသည်မှာ မင်းတို့ ကျင့်ဆောင်အပ်သော ကျင့်ဝတ်နှင့် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အတ္တသျှတ္တရ ကျမ်းသည် ရာဇဓမ္မကို ပြဆိုသော ကျမ်းစင်စစ် ဖြစ်ပေ၏။ သို့ရာတွင် ကျောက်စာပြန်တမ်းတို့၌ တွေ့ရှိရသော ဆုံးမညွှန်ကြားချက်တို့မှာမူကား မင်းတို့နှင့် မသက်ဆိုင်ပေ။ တိုင်းသူပြည်သား လူအများအတွက်သာ ဖြစ်ကြောင်း အလွန်ပင် ထင်ရှားလှပေသည်။ ဤအချက်အတွက် အထူးသက်သေပြနေဘို့မလိုပေ။ ကျောက်စာများကို ဖတ်ကြည့်ရုံနှင့် လူတိုင်းသိသာနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖလိ၏ အယူအဆမှာ မှားယွင်းပေသည်။

အက်ဖ်ဒဗလျူသောမတ်က အသောက၏ ကျောက်စာ ပြန်တမ်းများ၌ သစ္စာလေးပါး၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊

နိဗ္ဗာန်စသော ဝေါဟာရများကို မတွေ့ရ။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဓမ္မ မဖြစ်နိုင်ဟု ဆုံးဖြတ်သည်။ ဤတွင် စဉ်းစားသင့်သော အချက် တခုမှာ အသောကသည် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကျောက်စာ ပြန်တမ်းများကို ထုတ်ပြန်ပါသနည်း ဆိုသော မေးခွန်းဖြစ်၏။ အသောက၏ ကျောက်စာ ပြန်တမ်းများသည် သာမန်လူများ အတွက် အဓိကရည်ရွယ်၏။ ၎င်းတို့ လိုက်နာကျင့်ကြံရန် အချက် များကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြခြင်းဖြစ်၏။ လူများစုအတွက် အရေး အကြီးဆုံးမှာ လူကျင့်ဝတ်ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အသောက သည် ၎င်းကျင့်ဝတ်များကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံဖော်ပြထားလေသည်။ (ဤအချက်ကို ရှေ့တွင် အကျယ် ဆွေးနွေးပါမည်။) သစ္စာ လေးပါး၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန် စသည်တို့မှာ လေးနက်ခက်ခဲသော အဘိဓမ္မာရေး ပြဿနာများ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ လူထုအတွက် အလွယ်တကူ စိတ်ဝင်စားနိုင်ဖွယ် မရှိ လှချေ။ နေ့စဉ်ကျင့်သုံးနေထိုင်မှုအတွက် လူကျင့်ဝတ်များသည် သာ၍ အရေးတကြီး လိုအပ်နေလေသည်။ အဆိုပါ ဝေါဟာရ များကို မတွေ့ရှိရသည့်အတွက် ဗုဒ္ဓဓမ္မ မဟုတ်နိုင်ဟု ကောက် ချက်ချခြင်းမှာ ချွတ်ချော်မှုရှိနေပေသည်။ သို့ဆိုလျှင် မြတ်စွာ ဘုရား ဟောကြားသော သုတ္တန်များကို ထုတ်နုတ်ပြဆိုထားသည့် ဘေရတက၊ ဆ၊ င၊ သံသင်္ဂုဏ်းခွဲမှုကို နှိပ်ကွပ်သော သာရနာထ၊ ကောသဗ္ဗိ၊ သာဠိစသော က၊ တ၊ င များ ဗုဒ္ဓဖွားတော်မူရာ သို့ သွားရောက်ခြင်းကို မှတ်တမ်းတင်သည့် လုမ္ဗိနီ က၊ တ၊ င ကောနာဂမနစေတီတော်ကို တိုးချဲ့တည်ဆောက်တော်မူခြင်းကို ပြဆိုသည့် နိဂလာဝါ က၊ တ၊ င စသည်တို့ကို အဘယ်ကြောင့်

လျစ်လျူရှုထားပါသည်။ ထို့တွင် ဗုဒ္ဓကျမ်းစာများနှင့် ဗုဒ္ဓ
ဓမ္မ သံသရာကိစ္စရပ်များကို အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည် မဟုတ်
ပါလော။

ဒေါက်တာ ဗင်ဆင့်စမစ်က ဤသို့ ရေးသားခဲ့၏။ “အံ့ဩ
လောက်ဖွယ်ရာကောင်းသော ယုံကြည်မှုဖြင့် သူ (အသောက)
အဆက်မပြတ် ဟောပြောဖြန့်ချိခဲ့သော ဓမ္မ၌ သီးခြားအင်္ဂါရပ်
များ မပါရှိလှပေ။ (ထူးခြားချက်မရှိပေ) ၎င်းသဘောတရားမှာ
အနှစ်သာရအားဖြင့် အိန္ဒိယဘာသာရေးအားလုံးတွင် ရှိပြီး ဖြစ်
ပေသည်”။ သို့ရာတွင် အခြားတနေရာ၌မူ စမစ်က “ကျောက်စာ
တို့၌ ပါရှိသော ဓမ္မသည် ဗုဒ္ဓဝါဒတွင် အခြေပြုသော လူကျင့်
ဝတ် အတွေ့အခေါ်များ စိမ့်ဝင်နေသဖြင့် ဟိန္ဒူဓမ္မနှင့် ခြားနား
သွားရသည်” ဟု ဖော်ပြပြန်သည်။ ၎င်းမှာ ရှေ့နောက်စကား
မညီမှုဖြစ်၏။ တနေရာတွင် အသောက၏ ဓမ္မသည် ဗုဒ္ဓဓမ္မမဟုတ်
ဟု ဆိုပြီး တနေရာတွင်မူ ဗုဒ္ဓဓမ္မဖြင့် စိမ့်ဝင်နေသည်ဟု ဝန်ခံ
ထားပြန်၏။ (ကိုးကားစာရင်းပါ ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကား၏
ကျမ်း စာမျက်နှာ ၁၂၀-ကို ညှိနှိုင်းပါသည်)။ မူကာဂျီသည် စမစ်
၏ အယူအဆကို ဆက်ခံ ခြေရာနင်းခြင်းသာ ဖြစ်လေသည်။

ရိုမိလာသိပ္ပာဒကမူ ဓမ္မသည် အသောက၏ တီထွင်မှုသာ ဖြစ်
သည်ဟု ဆိုသည်။ သို့ရာတွင် အသောကသည် ဓမ္မကို ဗုဒ္ဓဘာသာ
နှင့် ဟိန္ဒူဘာသာ အတွေ့အခေါ်တို့မှ ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း
ဝန်ခံပေသည်။ (ကိုးကားချက်ပါကျမ်း စာမျက်နှာ ၁၄၉)။
မည်သည့်ဘာသာမှ ရရှိသည်ကိုကား ရှေ့တွင် ထင်ရှားပါလိမ့်မည်။
ဂျေအမ်မက်ဖေး၏ သဘောထားမှာ ဓမ္မသည် ဘာသာရေး ကိုင်း

ရှိုင်းမှုကို ဆိုလိုပေ၏။ အသောကမင်းကြီးသည် လူအပေါင်းတို့ အား ဓမ္မနှင့်အညီ နေထိုင်ကြရန်၊ ဘာသာရေးဂိုဏ်းတို့သည် တဦးနှင့် တဦး လေးစားဆက်ဆံကြရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်ကိုထောက်၍ ဤသို့ ယူဆခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

မောရိယခေတ်ဦးမှစ၍ အသောကခေတ်ထိ အိန္ဒိယပြည်တွင် အရေးကြီးသော ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်း အထက်တွင် တင်ပြပြီးခဲ့လေပြီ။ အိန္ဒိယပြည်၏စီးပွားရေးစံနှစ်သည် မွေးမြူရေးအသွင်မှ စိုက်ပျိုးရေးအသွင်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် မြို့ပြ ပြည်ရွာများ၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများ ထွန်းကားလာ၏။ ယခင်က အနှိမ်ခံရသော လူတန်းစားတို့မှာလည်း အရေးပါအရာရောက်လာ၏။ အုပ်ချုပ်ရေးဘက်တွင်လည်း ယခင်က သီးခြားတည်နေခဲ့သော ဘုရင့်နိုင်ငံငယ်ကလေးများနှင့် သမ္မတနိုင်ငံကလေးများအား စုစည်းသိမ်းပိုက်၍ ဗဟိုမှ အုပ်ချုပ်သော စံနှစ် ပေါ်ထွန်းလာ၏။ ထို့ပြောင်းလဲမှုတို့နှင့်အတူ အတေးအခေါ်ပိုင်းတွင်လည်း အစဉ်အလာ ပြာဟွဏ္ဍဝါဒ၏ လက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်မှုများမှာ တိုးတက် အားကောင်းလာ၏။ လူထုထောက်ခံမှုကို ရရှိလာ၏။ ၎င်းတို့အနက် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အင်အားအတောင့်တင်းဆုံး ဖြစ်လေသည်။ သီးခြားဖြစ်နေသော တိုင်းငယ်ပြည်ငယ်များအား စုစည်းအုပ်ချုပ်သောအခါ ထိုအတွင်းရှိ လူအားလုံး လိုက်နာကျင့်ကြံရန်အတွက် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများကို ညွှန်ပြနိုင်ပါက တိုင်းပြည်ညီညွတ်တိုးတက်မှုအတွက် များစွာ အထောက်အကူပြုပေလိမ့်မည်။ တဖက်တွင်လည်း အသောကမင်းကြီးသည်

ကလိင်္ဂစစ်ပွဲပြီးသည့်နောက်တွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ သိမ်မွေ့ကောင်းမြတ်
သော အဆုံးအမတို့ကို အပတ်တကုပ် လေ့လာလျက်ရှိ၏။
ထိုအကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဓမ္မဝါဒမှာ ပေါ်ထွန်းလာရလေ
သည်။

ဓမ္မဆိုသော ဝေါဟာရဖြင့် အသောကသည် အဘယ်ကို ဆိုလို
ပါသနည်း။

ဤမေးခွန်းအတွက် နောက်သား နောင်လာတို့က သို့လော
သို့လော တွေးတောမှန်း ဆန္ဒရန်မလိုပေ။ အကြောင်းသော်ကား
အသောကသည် ၎င်း၏အဖြေကို ကျောက်စာတို့၌ ရှင်းရှင်း
လင်းလင်း ပြဆိုပြီးဖြစ်သောကြောင့်ပင်။ က၊ တ၊ က ၂-တွင်
ဓမ္မဟူသည် အဘယ်နည်းဆိုသော မေးခွန်းကို ဖြေဆိုထားရာ ဓမ္မ
ဆိုသည်မှာ မကောင်းမှုမှ ကြဉ်ရှောင်ခြင်း (အပါသိနဝေ)၊
များစွာသော ကောင်းမှုတို့ကိုပြုခြင်း (ဗဟုကယာနေ)၊ သနား
ခြင်း (ဒယာ)၊ ပေးလှူခြင်း (ဒါနေ)၊ ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်ခြင်း
(သစေ)၊ စင်ကြယ်ခြင်း (သောစယေ)တို့ဖြစ်ကြ၏။ က၊ တ၊ က
၇-တွင်မူ ၎င်းတို့အပြင် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့ခြင်း (မဒဝေ)ကိုလည်း
ထည့်သွင်းရေတွက်ပြ၏။ ဤ၌ အသောကသည် ဓမ္မပဒ၊ ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ၌
လာရှိသော “မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ။ ကောင်းမှုကို ပြုကျင့်
ပါ။ စိတ်ထားဖြူစင်ပါစေ။ ဤကား ဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမ
တော်တည်း” ဆိုသည့် ဂါထာကို အခြေခံပြုကြောင်း ထင်ရှားလှ
ပေသည်။ ၎င်းပြင် အသောကကျောက်စာတို့သည် ဓမ္မပဒမှ
အခြားဂါထာများစွာနှင့်လည်း တူညီလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရ၏။

သို့ရာတွင် ၎င်းမှာ ဓမ္မ၏သဘောတရားသာ ဖြစ်သေး၏။
ကောင်းမှုကိုပြုခြင်း၊ သနားခြင်း၊ ပေးလှူခြင်း စသည်တို့သည်
ဓမ္မဖြစ်သည်ဟုဆိုလျှင် ၎င်းတို့ကို လက်တွေ့ မည်သို့ကျင့်ကြံရပါ
မည်နည်း။ မည်သည့်အရာကို ကောင်းသည်၊ မည်သည့်အရာကို
ဆိုးသည်ဟု သတ်မှတ်ရပါမည်နည်း။ ဤအတွက်လည်း အသောက
သည် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အဖြေပေးခဲ့ပေ၏။ ၎င်းတို့မှာ အောက်
ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြပေသည်။

(ဒေါက်တာ မူကာဂျီ၏ စီစဉ်ချက်အတိုင်း ဖော်ပြလိုက်ပါ
သည်။)

- (၁) ရိုသေလိုက်နာရန်
 - (က) ဘခင်နှင့် မိခင် (က၊ ဆ၊ က ၃၊ ၄၊ ၁၁၊ ၁၂
နှင့် က၊ တ၊ က ၇)
 - (ခ) မိမိထက် ကြီးသူများ (က၊ ဆ၊ က ၄ နှင့်
က၊ တ၊ က ၇)
 - (ဂ) ဆရာသမားများ (က၊ ဆ၊ က ၁၃ နှင့်
က၊ တ၊ က ၇)
 - (ဃ) မြင့်မြတ်သူများ (က၊ ဆ၊ က ၁၃)
- (၂) လေးစားရန်
 - (က) တပည့်တို့က ဆရာများအား (က၊ ဆ၊ င ၂)
 - (ခ) (အခြား ပုဂ္ဂိုလ်တို့က) ဆရာများအား
(က၊ ဆ၊ က ၉)

- (၃) ကောင်းစွာ ပြုစုရန်
 - (က) ပြာဟူဏ၊ သမုဏများ (က၊ ဆ၊ က ၄ နှင့် က၊ တ၊ က ၇)
 - (ခ) ဆွေမျိုးများ(က၊ ဆ၊ ၈ ၂။ က၊ ဆ၊ က ၄ နှင့် ၁၃)
 - (ဂ) အစေအပါးနှင့် မှီခိုသူများ (က၊ ဆ၊ က ၉၊ ၁၁၊ ၁၃-နှင့် က၊ တ၊ က ၇)
 - (ဃ) ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်သူများ (က၊ တ၊ က ၇)
 - (င) မိတ်ဆွေအပေါင်းအဖော်များ (က၊ ဆ၊ က ၁၃)
- (၄) ပေးကမ်းလှူဒါန်းရန်
 - (က) သမဏ၊ ပြာဟူဏများ (က၊ ဆ၊ က ၃၊ ၈၊ ၉၊ ၁၁)
 - (ခ) မိတ်ဆွေ၊ ရဲဘော်ရဲဘက်နှင့် ဆွေမျိုးများ (က၊ ဆ၊ က ၃၊ ၁၁)
 - (ဂ) သက်ကြီးရွယ်အိုများ (က၊ ဆ၊ က ၈)
- (၅) သူ့အသက်သတ်ခြင်းနှင့် နှိပ်စက်ခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်ရန် (က၊ ဆ၊ က၊ ၃၊ ၄၊ ၉၊ ၁၁၊ ၁၃။ က၊ တ၊ က၊ ၈။ က၊ ဆ၊ ၈ ၂)
- (၆) အသင့်အတင့် သုံးစွဲရန်နှင့် အသင့်အတင့် စုဆောင်းရန် (က၊ ဆ၊ က ၃)
- (၇) ကျေးဇူးတရားကို သိတတ်ရန် (က၊ ဆ၊ က ၇)
- (၈) အကြားအမြင်ပြည့်စုံရန် (က၊ ဆ၊ က ၁၂)

အသောက မင်းကြီးသည် ဓမ္မကို ဖြန့်ချိ ဟောပြောရာ၌ မမောမပန်း ဆောင်ရွက်ခဲ့၏။ အထပ်ထပ်အခါခါ ဖော်ပြခဲ့၏။ ဤသို့ပြုခြင်းမှာ လူအပေါင်းတို့ မှတ်သားလိုက်နာရန် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် က၊ ဆ၊ က ၁၄ တွင် ဤသို့ တွေ့ရှိရသည်။ (နိုင်ငံတော်သည် အလွန်ကျယ်ဝန်း၍ ရေးခဲပြီးသော ကဗျည်းတို့သည်လည်း များစွာ၏။ အစဉ်မပြတ်လည်း ကဗျည်းတို့ကို ရေးစေဦးအံ့။ အချို့ကဗျည်းတို့ကို အထပ်ထပ်အခါခါ ရေးထိုးစေသည်မှာ ဆိုလိုရင်းအနက် အရသာပေါ်၍ လူတို့ လိုက်နာကျင့်ဆောင်စေခြင်း) ဖြစ်၏။ အချို့ကဗျည်းတို့အား မပြည့်မစုံ၊ မှားမှားယွင်းယွင်း၊ သံသယဖြစ်စေအောင် ရေးထိုးလျက်ရှိသော် ရေးထိုးသူ၏ အပြစ်ဟု အောက်မေ့ရာ၏။) ဤသို့ ဆိုသော်လည်း အသောက၏ ကျောက်စာကဗျည်းတို့တွင် မှားယွင်းမှု အလွန်နည်းပါးလှပေသည်။

အသောကသည် ဓမ္မကို မြတ်နိုးလှ၏။ တန်ဖိုးထားလှ၏။ ဓမ္မနှင့် နှိုင်းစာလျှင် အခြားအရာတို့မှာ နိမ့်ကျလှလေသည်။ ထို့ကြောင့် လောကီမင်္ဂလာတို့ကိုသာ အလေးအနက်ထားနေကြသော တိုင်းသူပြည်သားတို့အား သူသည် များစွာရှုံ့ချ ပြစ်တင်ခဲ့လေသည်။ ဤအချက်ကို က၊ ဆ၊ က ၉ တွင် ပွင့်လင်းစွာ မိန့်ဆိုထားပေ၏။ (လူတို့သည် မင်္ဂလာကြီးငယ်တို့ကို ပြုလေ့ရှိကြကုန်၏။ ဖျားနာသောအခါ၊ သားသမီးများကို ထိမ်းမြားသောအခါ၊ သားသမီးဖွားမြင်ကြသောအခါ၊ ခရီးထွက်ခါနီးသောအခါ၊ ဤအခါတို့နှင့် အခြားအလားတူအခါတို့၌ လူတို့သည် များစွာသောမင်္ဂလာတို့ကို ပြုလေ့ရှိကြကုန်၏။ ထိုမှတစ်ပါး သား

သမီးရှိသော မိန်းမတို့သည်လည်း အထူးထူးအပြားပြား မြောက်
 မြားလှ၍ သေးနုအကျိုးမဲ့သော မင်္ဂလာတို့ကို ပြုလေ့ရှိကြ
 ကုန်သေး၏။ ဤမင်္ဂလာများကို စင်စစ်ပြုအပ်ပါပေ၏။ သို့ရာတွင်
 ၎င်းတို့သည် အကျိုးမများလှချေ။ တရားမင်္ဂလာသည်သာလျှင်
 အကယ် အကျိုးများချေ၏။ တရားမင်္ဂလာ ဆိုသည်မှာ)... ဤသို့
 အားဖြင့် တရားမင်္ဂလာ (ဓမ္မမင်္ဂလာ) သည် လောက၌ အမြတ်
 ဆုံးဖြစ်ကြောင်း အသောက မင်းကြီးက ကြေညာခဲ့လေသည်။
 အယူသည်းမှုများ လွှမ်းမိုးနေခဲ့သော အိန္ဒိယပြည်အတွက် ဤ
 ကြေညာချက်မှာ အထူးလိုအပ်လှပါ၏။ ဤကျောက်စာကိုဖတ်ရ
 ရသောအခါ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ မင်္ဂလာသုတ်ကို သတိမရဘဲ မနေနိုင်
 အောင် ရှိပေသည်။

တဖန် က၊ ဆ၊ က ၁၁ တွင်လည်း အသောကမင်းကြီးက
 အလှူတကာတို့၌ တရားအလှူ (ဓမ္မဒါန) သည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်
 ကြောင်း သင်ကြားဆုံးမခဲ့၏။ ထို့၌ (ဓမ္မဒါနဟူသော တရားကို
 လှူခြင်း၊ တရားကို ဝေငှခြင်း၊ တရားနှင့်ဆက်သွယ်ပေးခြင်းတို့နှင့်
 တူသော အလှူသည် မရှိ) ဟူ၍ တွေ့ရှိရလေသည်။ ၎င်းမှာ သဗ္ဗ
 ဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ ဆိုသည့် ဓမ္မပဒလာ စကားကိုအခြေခံ
 ထားကြောင်း မည်သမျှ မငြင်းကွယ်နိုင်ပေ။ အလားတူပင်
 က၊ ဆ၊ က ၁၃ တွင်လည်း လက်နက်နှင့် သိမ်းပိုက် အောင်
 နိုင်ခြင်းထက် တရားဖြင့်အောင်နိုင်ခြင်း (ဓမ္မဝိဇယ) သည် သာ၍
 မြတ်၏ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ ၎င်းမှာလည်း စစ်မြေပြင်တွင် ရန်သူ
 အထောင်အသောင်းတို့အား အောင်နိုင်ခြင်းထက် မိမိကိုယ်မိမိ
 အနိုင်ရရန်မှာ ပို၍ခက်ခဲသည်ဆိုသော ဓမ္မပဒလာ စကားရပ်ပင်

ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ပြင်သစ်ပညာရှင် ဆဲနတ်က အသောက ကျောက်စာတို့နှင့် ဓမ္မပဒအတွင်း တူညီမှုများစွာတွေ့ရကြောင်း ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဓမ္မကွင် အပေါင်းလက္ခဏာနှင့် အနုတ်လက္ခဏာ နှစ်ခုရှိရာ တခုမှာ ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်၏။ တခုမှာ ရှောင်ကြဉ်ရန်ဖြစ်၏။ အတိုချုပ်အားဖြင့် ဆောင်ရန်နှင့် ရှောင်ရန်ဖြစ်၏။ အထက် တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်တို့မှာ ဓမ္မ၏ အပေါင်း လက္ခဏာရပ် ဖြစ် သော ဆောင်ရန် အချက်များ ဖြစ်ကြသည်။ သို့ဆိုလျှင် အနုတ်လက္ခဏာ ဖြစ်သော ရှောင်ရန်တို့ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတို့ကို က၊ တ၊ က ၃ တွင် ဖော်ပြထားရာ ရက်စက်ခြင်း (စံဒိုယေ)၊ ကြမ်းကြုတ်ခြင်း (နိဋ္ဌုလိယေ)၊ အမျက်ထွက်ခြင်း (ကောဓေ)၊ စိတ်ထောင်လွှားခြင်း (မာနေ) နှင့် မနာလိုခြင်း (ဣဿျာ) တို့ဖြစ်ကြသည်။ ထိုကျောက်စာမှာပင် လူတို့၏ သဘာဝကို ဤကဲ့သို့ ဖော်ကျူးထား၏။ (ဤမည်သော ကောင်း မှုကို ငါပြုလေပြီဟု မိမိ၏ ကောင်းမှုကိုသာလျှင် (လူတို့) မြင် တတ်၏။ ဤမည်သော မကောင်းမှုကို ငါပြုမိ၏။ ဤသည်ကား ငါ၏ အပြစ်ပါတကားဟု မိမိ၏မကောင်းမှုကို လူတို့မမြင်တတ်။ လူစိတ်သဘာဝကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်တတ်သော အသောက မင်းကြီးပါတကား။

မြတ်စွာဗုဒ္ဓ ဟောကြားချက်များ အနက် သုတ္တနိပါတ်လာ မင်္ဂလသုတ်ကို ကလေးလူကြီးအားလုံး သိရှိကြပြီး ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းသည် လူကျင့်ဝတ်ကို ညွှန်ပြသော လမ်းညွှန်အိမ်မြှောင် ကြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် မင်းတုန်းမင်း တရားကြီးက ၎င်းကို

ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသားတိုင်း၏ ဖတ်စာအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းသင့်ကြောင်း
 ဗြိတိသျှသံအမတ်ကြီး ဆာအာသာဖယ်ရာအား မိန့်ကြားခဲ့ဘူး
 ၏။ ထိုနည်းတူပင် အသောက မင်းကြီး လက်ထက်ကလည်း
 ၎င်းသုတ်ကို အရေးတယူ လေ့လာကြမည်မှာ သံသယ ဖြစ်ဖွယ်
 မရှိချေ။ အသောကသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကောင်း တဦးဖြစ်သည့်
 အားလျော်စွာ ၎င်းသုတ်ကို ကြောင်ပုဇွန်စား၊ ကျွတ်ကျွတ်
 ဝါးသို့၊ ကျက်မှတ်သင်အံ၊ ကျင့်ကြံအားထုတ် ခဲ့မည်မှာလည်း
 မလွဲပေ။

မင်္ဂလာသုတ်၏ နိဒါန်းပိုင်းတွင် နတ်နှင့်တကွသောလူအပေါင်း
 တို့သည် မင်္ဂလာကိုသိရှိလို၍ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြံစည်ခဲ့ကြပုံ
 ကို ဖော်ပြထား၏။ မင်္ဂလာဆိုသည်မှာ ဤသို့ ထိုသို့ ဟူ၍ငြင်းခုံ
 ခဲ့ကြ၏။ အချို့က လှသောအဆင်းသဏ္ဍာန်ကို မြင်ရလျှင်မင်္ဂလာ၊
 အချို့က သာယာသောအသံကို ကြားလျှင် မင်္ဂလာဟု အမျိုးမျိုး
 ပြောဆိုနေကြ၏။ ဗုဒ္ဓ ပွင့်တော်မူသော ခေတ်က အိန္ဒိယ
 ပြည်တွင် အမျိုးမျိုးသော အယူအစွဲများလည်း ထွန်းကားနေ
 လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အဆိုပါလောကီမင်္ဂလာ
 များကို ပစ်ပယ်ပြီး မှန်ကန်သော မင်္ဂလာတရားတော်တို့ကို ဟော
 ပြောခဲ့ရ၏။ အသောကခေတ်က လူထု၏ အခြေအနေမှာလည်း
 ထိုကဲ့သို့ပင် ရှိပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့
 သော က၊ ဆ၊ က ဇု၌ ဤမင်္ဂလာတို့သည် အကျိုးမများ၊
 တရားမင်္ဂလာသာလျှင် အကျိုးများ၏ဟု ကြေညာခဲ့ရခြင်း ဖြစ်
 လေသည်။ ၎င်းပြင် ဤသို့လည်း အကျိုးအကြောင်းပြ ဆုံးမခဲ့
 သေး၏။ (လောကီ)မင်္ဂလာတို့သည် လိုရာအကျိုးကို ပြီးမြောက်

စေမည် မပြီးမြောက်စေမည်ကို သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏။ အကျိုး ပြီးမြောက်စေကာမူ ဤလောကအဖို့သာလျှင်ဖြစ်၏။ ဤတရား မင်္ဂလာသည်ကား အခါမရွေး အကျိုးပေး၏။ ဤလောက၌ အကျိုးမပေးစေကာမူ တမလွန်လောက၌ အတိုင်းမသိ ကုသိုလ် အကျိုးကို ပေး၏။)

အသောက ကျောက်စာ ပြန်တမ်းတို့၌ ဖော်ပြပါရှိသော ဓမ္မတို့ကို အထက်တွင် တင်ပြခဲ့လေပြီ။ ၎င်းတို့သည် ဗုဒ္ဓ၏ မင်္ဂလာ သုတ္တ အပေါ်တွင် အခြေခံထားကြောင်း သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိ ချေ။ ၎င်းတို့မှာ မင်္ဂလာသုတ္တတွင်ပါဝင်လျက်ရှိကြောင်း အောက် ပါအတိုင်း လေ့လာတွေ့ရှိရလေသည်။

ကျောက်စာတို့မှ

မင်္ဂလာသုတ္တမှ

(၁) မိဘတို့အား ရိုသေခြင်း။	မာတာပီတု ဥပဋ္ဌာနံ
(၂) မိမိထက်ကြီးသူများအား ရိုသေခြင်း။	ဂါရဝေါ
(၃) ဆရာသမားများအား ရိုသေခြင်း။	ပဏိတာနဉ္စသေဝနာ၊
ပူဇာစ ပူဇနေယျာနံ
(၄) ပြာဟ္မဏ၊ သမဏ်များအား ကောင်းစွာပြုစုခြင်း။	သာမဏ နဉ္စဒဿနံ
(၅) ဆွေမျိုးများအားထောက်ပံ့ခြင်း။	ဉာနကာနဉ္စသင်္ဂီ
ဟော၊ ပုတ္တဒါရဿ
သင်္ဂဟော၊

- (၆) အစေအပါး၊ မှီခိုသူများ၊ ဒါနဉ္စ
- ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်သူများ၊
- မိတ်ဆွေများ၊ သက်ကြီးရွယ်အို
- များအားပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်း။
- (၇) သူ့အသက်သတ်ခြင်း၊ အာရတီပါပါ၊ ဝိရတီ
- နှိပ်စက်ခြင်းစသည်တို့မှ ပါပါ၊ အပ္ပမာဒေါစ
- ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဓမ္မေသု
- စသည်များ
- (၈) မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ အာရတီပါပါ၊ ဝိရတီ
- ပါပါ၊ ဓမ္မစရိယာ
- (၉) ပေးလှူခြင်း။ ဒါနဉ္စ
- (၁၀) တရားအလှူကို ပေးလှူခြင်း။ ကာလေန ဓမ္မ သာ
- ကစ္ဆာ
- (၁၁) ကျေးဇူးသိတတ်ခြင်း။ ကတညုတာ
- (၁၂) အကြားအမြင်များခြင်း။ ဗာဟုသစ္စဉ္စ၊ သိပ္ပဉ္စ

ဇာတက (ဇာတ်တော်) များ၌ အပါအဝင်ဖြစ်သော မဟာ မင်္ဂလဇာတက တွင်လည်း ဘုရားအလောင်းသည် ဗာရာဏသီ အနီးဝယ် ရသေ့ဖြစ်ခဲ့စဉ်က မင်္ဂလာရှစ်ပါးကို ဟောကြားခဲ့ခြင်း အကြောင်းကို တွေ့ရှိရ၏။ ၎င်းမင်္ဂလာတို့ကား အကန့်အသတ် မထားသော ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်း၊ နှိမ့်ချခြင်း၊ လူမှုဝန်တာ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အိမ်ထောင်ရေး သာယာခြင်း၊ ရက်ရောခြင်း၊ တော်ဖြောင့်မှန်ကန်ခြင်း၊ ကမ္မဘရားကို နားလည်ယုံကြည်ခြင်း

နှင့် စိတ်နှလုံးတည်ငြိမ် အေးချမ်းခြင်းတို့ ဖြစ်ကြလေသည်။ ၎င်းမင်္ဂလာများနှင့် ချိန်ထိုး လေ့လာလျှင်လည်း အသောက ကျောက်စာများ၏ ဇာစ်မြစ်ကို သိရှိနိုင်လေသည်။ သုံးနှုန်းထားသော ဝေါဟာရတို့ကို ကြည့်လျှင်လည်း အသောကသည် ဗုဒ္ဓကျမ်းစာများကို အခြေပြု ထားကြောင်း ထင်ရှား လှပေသည်။ ဘူးလား က က၊ ဆ၊ က ၉ လာ စာပိုဒ်တခုသည် ဘုရားဟော ဣတိဝုတ်ပါဠိတော်ကိုယူ၍ သုံးစွဲထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ပြသခဲ့သေးသည်။ (ဘန်ဒါကား၏ ကျမ်းစာမျက်နှာ ၁၂၇ တွင် ကြည့်ပါ)။

ဤတွင် မေးခွန်းတခု ပေါ်ထွက်လာ၏။ အကယ်၍ အသောကသည် သူ၏ ဓမ္မဝါဒ ကြေညာချက်များအား မင်္ဂလာသုတ္တတွင် အခြေပြုခဲ့သည် ဟုဆိုလျှင် မင်္ဂလာသုတ္တဆိုသော အမည်ဖြင့် (၃၈)ပါးသော မင်္ဂလာအားလုံးကို အဘယ်ကြောင့် မကြေညာခဲ့ပါသနည်း။ ဤမေးခွန်းအတွက် အဖြေနှစ်ရပ်ကို ပေးနိုင်ပေ၏။ ပထမအချက်အနေဖြင့် အသောကမင်းကြီးသည် တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ ဂိုဏ်းအသီးသီးကို အညီအမျှအားပေးမှု ပြုနေစဉ် ဗုဒ္ဓကျမ်းစာတို့ကို တိုက်ရိုက်ကြေညာလိုက်ပါက သူ၏ ကျင့်သုံးမှုမှာ တိမ်းစောင်း သွားပေလိမ့်မည်။ (ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့နှင့် သာသက်ဆိုင်သော ဘေရတ က၊ ဆ၊ င တွင်မူ ဗုဒ္ဓကျမ်းစာများကို အမည်နာမနှင့် ထုတ်ပြန်ထားပေသည်။) ဒုတိယ အချက်အနေနှင့် မင်္ဂလာ ၃၈ ပါး စလုံးကို ကြေညာရန်လည်း မလိုအပ်ပေ။ အထက်ပိုင်း တနေရာတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြပြီး ဖြစ်သည့် အတိုင်း လူထုအတွက် အရေးကြီးနေသည်မှာ ကျင့်ဝတ်ပင်ဖြစ်

သည်။ ခေတ်အခြေအနေကလည်း ၎င်းကို တောင်းဆိုနေသည်။
ထို့ကြောင့် အရိယာသစ္စာနု ဒဿနံ စသော မင်္ဂလာတရားတို့မှာ
ဤနေရာအတွက် မလိုအပ်လှပါပေ။

ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကားက ဗုဒ္ဓစာပေနှင့် အသောက
ကျောက်စာတို့၏ အချိန်အဆက်ကို ဒိဿနိကာယ်ဝင် သိင်္ဂါလ
သုတ်တွင် ညွှန်ပြခဲ့၏။ ၎င်းသုတ်မှာ လောကီသားတို့အတွက်
အရေးကြီးလှသဖြင့် သျှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသက ၎င်းကို ဂိဟိဝိနယ
(အိမ်ထောင်သည်တို့၏ ကျင့်စဉ်) ဟူ၍ပင် အမည်ပေးခဲ့၏။
သိင်္ဂါလသုတ်၏ အကြောင်းအရာကား ဤသို့ဖြစ်၏။ မြတ်စွာ
ဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ရှဉ့်နက်တို့အား အစာခွေးရာဖြစ်
သော ဝေဠုဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေစဉ် နံနက်အချိန်၌
ဆွမ်းခံထွက်တော်မူလာ၏။ ထိုအခါ သူကြွယ်သား သိင်္ဂါလသည်
စိုသောအဝတ်၊ စိုသော ဆံပင်ရှိသည်ဖြစ်၍ လက်အုပ်ချီလျက်
အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက်၊ အထက်အောက် စသော
အရပ်တို့ကို ရှိခိုးနေသည်ကို တွေ့ရလေ၏။ အကြောင်းကို မေး
မြန်းစုံစမ်းသောအခါ သိင်္ဂါလက သူ၏ ဘခင်က သေခါနီးတွင်
ချစ်သား... သင်သည် အရပ်မျက်နှာတို့ကို ရှိခိုးလော့ဟု မှာခဲ့
သောကြောင့် ယခုကဲ့သို့ ရှိခိုးခြင်း ဖြစ်ကြောင်း လျှောက်
ထား၏။ ထိုအခါတွင် ဗုဒ္ဓက အရိယာတို့၏ သာသနာ၌ အရပ်
ခြောက်ပါးကို ဟောတော်မူ၏။ ၎င်းအရပ်ခြောက်ပါးတို့ကား
အမိအဖတို့သည် အရှေ့အရပ်၊ ဆရာသမားတို့သည် တောင်
အရပ်၊ သားမယားတို့သည် အနောက်အရပ်၊ ချစ်သောအဆွေ
ခင်ပွန်းတို့သည် မြောက်အရပ်၊ အစေအပါး အလုပ်သမားတို့

သည် အောက်အရပ်၊ သာမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် အထက်အရပ် အသီးသီးဖြစ်ကြလေသည်။

ဤသုတ်ကို ဖတ်ရှုရသောအခါ အသောက၏ ကျောက်စာ တို့၌ မိဖုတ်တို့အား လုပ်ကျွေးရန်၊ ဆရာသမားတို့အား ရိုသေရန်၊ သမဏဗြာဟ္မဏတို့အား လှူဒါန်းရန် စသည်ဖြင့် ဆုံးမခဲ့သော အချက်များ၏ အရင်းအမြစ်ကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ၎င်းအချက် တို့ကို ဂျိန်း၊ အာဇီဝက စသော အခြားဂိုဏ်းများကလည်း လက် ခံနိုင်ပေ၏။ သို့ရာတွင် အရင်းအမြစ်မှာမူ ဤသိင်္ဂါလသုတ်ပင် ဖြစ်ကြောင်းယူဆနိုင်ပေသည်။ ၎င်းပြင် သိင်္ဂါလသုတ်လာ ဟော ကြားချက်အချို့သည် အသောကကျောက်စာမှ ဓမ္မတို့နှင့် တူညီ ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရ၏။ ဥပမာ- က၊ ဆ၊ က ၃၊ ၄၊ ၉၊ ၁၁၊ ၁၃။ ရ၊ တ၊ က ၇။ က၊ ဆ၊ င ၂ တို့တွင် သူ့အသက် ကို သတ်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းတို့ကို ရှောင်ကြဉ်ရန် ဆုံးမ ခဲ့၏။ သိင်္ဂါလသုတ်မှ ညစ်ညူးသော ကံလေးပါးတွင်လည်း အသက်သတ်ခြင်းကို တပါးအဖြစ် ဟောကြားထား၏။ ဗြာဟ္မ ဝိရိ က၊ ဆ၊ င တွင် အမှန်ကို ငြောဆိုရန် ဆုံးမခဲ့၏။ သိင်္ဂါလ သုတ်တွင် မဟုတ်မမှန် ပြောဆိုခြင်းကို ညစ်ညူးသော ကံအဖြစ် ဟောကြားခဲ့၏။ တဖန် စည်းစိမ်ပျက်ကြောင်း ခြောက်ပါးတွင် ပဲ့လမ်းသဘင် ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် ပျင်းရိလေ့ရှိ ခြင်းတို့ကို ထည့် သွင်းဟောကြားထား၏။ အသောကမင်းကြီးကလည်း က၊ ဆ၊ က ၁ တွင် ပဲ့တို့ကို မကျင်းပရန် ပိတ်ပင်ခဲ့၏။ အထူးထူးသော ကျောက်စာ တို့တွင်လည်း လူ့အပေါင်းတို့အား (မပျင်းရိဘဲ) ကြီးစားအားထုတ်မှု ပြုကြရန် တိုက်တွန်းခဲ့၏။ တဖန် သိင်္ဂါလ

သုတ်၌ မိတ်ဆွေစစ်၏ အကြောင်းလေးပါးကို ဟောကြားထားရာတွင် ၎င်းတို့မှာ မကောင်းမှုမှ တားမြစ်ခြင်း၊ ကောင်းမှု၌ သက်ဝင်စေခြင်း၊ မကြားဘူးသော တရားစကားကို ဟောကြားခြင်း၊ နတ်ပြည်ခရီးကို ဟောကြားခြင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဤအချက်များမှာ အသောက ကျောက်စာတို့၌ ပါရှိသော အပါသိနဝေ၊ ဗဟုကယာနေ၊ ဓမ္မဒါန၊ ဆွာဂ ဆိုသော ဝေါဟာရတို့နှင့် အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင် ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် ဆွာဂ (နတ်ပြည်)ဆိုသော ဝေါဟာရအကြောင်းကို အနည်းငယ် တင်ပြသင့်ပေ၏။ အကယ်၍ အသောကသည် တမလွန်လောကကို ယုံကြည်ပါသလောဟု အမေးထွက်လျှင် ယုံကြည်ပါသည်ဟု ဖြေဆိုရမည် ဖြစ်၏။ ဤသို့အားဖြင့် က၊တ၊ က ၄ တွင် ရာဇက အမတ်တို့အား ညွှန်ကြားရာ၌ ၎င်းတို့သည် နယ်သူနယ်သားဘို့၏ အကျိုး (ဟိဒတံစ) နှင့် တမလွန် အကျိုး (ပါလတံစ)ကို ဆောင်ကျဉ်း သည်ပိုးရမည်ဖြစ်ကြောင်း ပါရှိ၏။ ထိုနည်းတူပင် ကလိဂ်ကျောက်ဆောင်စာ (၁)တွင်လည်း တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ ပစ္စုပ္ပန်ချမ်းသာ(ဟိဒလောကိက)နှင့် တမလွန်ချမ်းသာ (ပါလလောကိက)တို့ကို ရစေလိုကြောင်း တွေ့ရှိရ၏။ ဓမ္မအတိုင်း လိုက်နာကျင့်ကြံသူတို့သည် တမလွန်ဘဝ၌ နတ်ပြည် (ဆွာဂ)သို့ ရောက်ရှိမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့်လည်း အသောကမင်းကြီး ကြေညာခဲ့၏။ (က၊ဆ၊က ၆။ က၊ ဆ၊ င ၁။ က၊ဆ၊က ၉) ဤတွင် မေးခွန်းတခု ပေါ်ထွက်လာပြန်၏။ အသောကသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လျက်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို ဦးမတည်ဘဲ အဘယ့်ကြောင့် နတ်ပြည်ကို ဦးတည်ပါသနည်း။ ဤအတွက် အဖြေမှာ

လည်း ယခင်ကကဲ့သို့ပင် ဖြစ်၏။ အသောကသည် သူ၏ ကျောက်
 စာ ပြန်တမ်းများကို တိုင်းသူပြည်သား လူအများတို့အတွက် ရည်
 ရှယ်၍ ထုတ်ပြန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူများစုအတွက် နိဗ္ဗာန်ကို
 မရည်မှန်းနိုင်ကြသေး။ နိဗ္ဗာန်ထက် နတ်ပြည်ကို ပို၍ နားလည်
 မြော်မှန်းလေ့ ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် အသောကမင်းကြီးသည်
 နိဗ္ဗာန်ကို မဖော်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား
 ကိုယ်တော်တိုင်ပင် ဒါနကထာ၊ သီလကထာ၊ သဂ္ဂကထာ၊ (နတ်
 ပြည်ရောက်ကြောင်း) တို့ကို ဦးစွာ ဟောကြားလေ့ရှိသည် မဟုတ်
 ပါလော။

အသောက၏ဓမ္မဝါဒသည် ဗုဒ္ဓကျမ်းစာတို့၌ အခြေခံကြောင်း
 အခြား သက်သေ အထောက်အထား လိုအပ်သေးသည်ဟု
 ဆိုပါက တ၊ ဆ၊ က ၁၂ ကို လေ့လာသင့်၏။ ထို့တွင် မိမိ၏
 ဂိုဏ်းကိုသာ ချီးကျူး၍ တပါးဂိုဏ်းတို့အား ရှုံ့ချခြင်းမပြုကြရန်
 သင်ကြား ဆုံးမခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့လေပြီ။ ၎င်းသုတ်တို့မှ စကား
 ရုပ်အချို့ကို အောက်တွင် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

(၈၈၇) သူတပါး၏အယူကို မသိသူသည် အကယ်၍ မိုက်သူ
 ယုတ်ညံ့သူ၊ ပညာမဲ့သူဖြစ်ပါမူ ဤသူအားလုံးတို့
 ပင် မိုက်ကြကုန်၏။ အလွန်အလွန် ပညာမဲ့ကြ
 ကုန်၏။

(၈၉၉) သူနှစ်ယောက်တို့သည် အချင်းချင်း လူဗာလဟု
 အကြင်စကားကို ပြောဆိုကုန်၏။ ထိုစကား မှန်၏
 ဟူ၍ ငါမဟော။ (ထိုသူတို့သည်) မိမိ၏အယူကို

အမှန်ပြုလုပ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အခြားသူကို မိုက်၏ဟူ၍ ရှုကြည့်ကြကုန်၏။

(၈၉၀) အကြင်အယူကို မှန်ကန်၏။ ချွတ်ယွင်းမှုမရှိဟု အချို့သူတို့က ပြောဆိုကြကုန်၏။ ထိုအယူကိုပင် အခြားသူတို့က အချိုးနိုးဟူ၍၎င်း၊ မဟုတ်မမှန်ဟူ၍ ၎င်း၊ ပြောဆိုကြပြန်၏။ ဤသို့လည်း မြဲမြံစွာ စွဲယူကြကုန်လျက် ၎င်း ခုံကြကုန်၏။ အဘယ့်ကြောင့် သမဏတို့သည် တမျိုးတည်းသောစကားကို မပြောဆိုကြကုန်သနည်း။

(၈၉၇) သူတပါး ပြောဆိုသောစကားကြောင့် အကယ်၍ ပညာမဲ့သူဖြစ်ခဲ့ပါမူ ထို ပြော ဆို သော သူသည် လည်း အပြောခံရသူနှင့်အတူပင် ပညာမဲ့သူ ဖြစ်တော့၏။

(၈၉၉) ထိုတိတ္တိတို့သည် (ငါ၏) အယူ၌သာလျှင် စင်ကြယ်မှု ရှိ၏ဟု ပြောဆိုကြကုန်၏။ အခြားသော အယူဝါဒတို့၌ကား စင်ကြယ်မှုရှိ၏ဟု မပြောဆိုကြကုန်။ မိမိတို့၏ လမ်းစဉ်ဖြစ်သော ထိုအယူ၌ စွဲမြဲမြဲ ပြောဆိုကြကုန်၏။

(၉၀၁) လောက၌ ထိုသူသည် ဒိဋ္ဌိအယူဝါဒ၌ တည်၍ မိမိကိုယ်တိုင် နှိုင်းချိန်လျက် (မိမိ၏အယူကို) အထက်၌ ထား၍ ၎င်းခုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ လောက၌ (သူတော်ကောင်း) ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား

အလုံးစုံသော ဒိဋ္ဌိအယူဝါဒတို့ကို စွန့်ပယ်ပြီးဖြစ်၍
ငြင်းခုံခြင်းကို မပြု။

(၉၁၁) အချို့သူတို့သည် မိမိအယူဝါဒတရားကိုသာ ပြည့်စုံ
၏ဟူ၍ ပြောဆိုကြကုန်၏။ အခြားသောသူ၏
အယူဝါဒတရားကိုမူကား ယုတ်၏ဟူ၍ ပြောဆို
ကုန်၏။ ဤသို့လည်း စွဲမြဲယူဆ၍ ငြင်းခုံခြင်းကို
ပြုကုန်၏။

ဤကိုးကားချက်တို့ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ဂိုဏ်းဂန အသီး
သီးအပေါ် လေးစားစွာ ဆက်ဆံကြရန် အသောကမင်းကြီး
ညွှန်ပြခဲ့ခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ဟောကြားဆုံးမချက်နှင့်
အညီပင် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။

ဒေါက်တာဘန်ဒါကားက က၊ ဆ၊ က ၄ ပါ စာပိုဒ်တခု
ကို စူးစမ်း လေ့လာခဲ့၏။ ထို့တွင် (ယခုသော် နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုး
သော ပိယဒဿိမင်းကြီး၏ တရားကျင့်သုံး ဆောက်တည်ခြင်း
ကြောင့် တိုက်စည်သံအစား တရားသံကို ကြားရ၍ နတ်ဗိမာန်
ပုံများ၊ ဆင်များ၊ မီးစိုင်း မီးမှူးများနှင့် အခြားနတ်တို့၏ အဆင်း
သဏ္ဍာန်များကို လူတို့ မြင်ကြရလေပြီ)ဟု ဖော်ပြထား၏။ ဤ
စာပိုဒ်ကို လေ့လာရာ၌ ဒေါက်တာဘန်ဒါကားက နဝမာနဝတ္ထု
ပါဠိတော်ကို ညွှန်းခဲ့၏။ ထို့တွင် ရှေးကောင်းမှုအားဖြင့် ဖြစ်
ပေါ်လာသောနတ်တို့၌ ဝိမာနခေါ် ဘုံဗိမာန်များ ပေါ်ပေါက်
လာပုံ၊ ကကြီးတန်ဆာ အစုံအလင် တပ်ဆင်ထားသော ဆင်များ
ရောက်ရှိပုံ၊ နတ်တို့၏ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါမှလည်း မိုးကြိုးလျှပ်စစ်

ကဲ့သို့ ဝင်းလက်တောက်ပြောင်နေပုံများကို တွေ့ရှိရ၏။ ဤ အချက်တို့ကိုကြည့်၍ အသောကယုံကြည်သော ဆွာဂ(နတ်ပြည်) သည် ဗုဒ္ဓကျမ်းစာတို့၌ လာသော နတ်ပြည်ပင် ဖြစ်ကြောင်း ဘန်ဒါကားက ကောက်ချက်ချခဲ့လေသည်။

အချို့ ပညာရှင်တို့က (ဥပမာ-သိပ္ပာ) ဓမ္မမဟာမတ္တ ခေါ် တရားကြီးကြပ်ရေး အမတ်ကြီးတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ပြန့်ပွားရေး အတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းပြုရန်မလိုပဲ ဂိုဏ်းအားလုံး ညီညွတ် သင့်တင့်စေရန်သာ ကြီးကြပ်ရကြောင်း ယူဆသည်။ ၎င်းတို့သည် ဂိုဏ်းအသီးသီးအား ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရကြောင်းမှာ ထင်ရှား ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာ ပြန့်ပွားရေးအတွက်လည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြ ရ၏။ သာသနာ့ထ က၊ တ၊ င တွင် ဥပုသ်နေ့တိုင်းပင် အမတ်ကြီး တဦးကျစီလည်း ဥပုသ်စောင့်သုံးရန် မပျက်မကွက် သွားကြပေ လိမ့်အံ့ဟု တွေ့ရှိရသဖြင့် ဤအချက်မှာ ထင်ရှားပေသည်။ ဤ၌ ဥပုသ်ဆိုသည်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဥပုသ်ကို ဆိုလိုပေ၏။

ဒေါက်တာ မူကာဂျီက အသောက၏ဓမ္မကို ဗုဒ္ဓဓမ္မမဟုတ်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့၏။ (ကိုးကားချက်ကျမ်း စာမျက်နှာ ၆၇) သို့ရာတွင် တနေရာတွင်မူ (စာမျက်နှာ ၇၇) အသောကက စေလွှတ်သော ဓမ္မသံတမန်တို့ကြောင့် အနောက်တိုင်း အတွေးအခေါ် အပေါ် တွင် ဗုဒ္ဓဝါဒ ဩဇာအရှိန် များ လွှမ်းမိုးခဲ့ကြောင်း ဝန်ခံထား ပြန်၏။ မူကာဂျီ၏ အယူအဆအရဆိုလျှင် အသောကဖြန့်ချိခဲ့ သော ဓမ္မသည် ဗုဒ္ဓဓမ္မမဟုတ်ချေ။ သို့ဆိုလျှင် သူ၏ ဓမ္မသံတမန်

များကြောင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ အတေးအခေါ်များ အနောက်တိုင်းတွင် ပြန့်နှံ့ခဲ့သည်မှာ ဘယ်သို့ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

မူကားဂျီ၏သဘောထားအရ အသောက၏ ဓမ္မသည် ထိုခေတ် အိန္ဒိယဘာသာရေး အားလုံးတို့၏ အနှစ်သာရဖြစ်၏။ ဤအဆိုကို အထူးငြင်းပယ်ရန် မရှိပေ။ အိန္ဒိယဘာသာရေး အတေးအခေါ် တို့သည် ဒဿနိက ဗေဒပိုင်းဆိုင်ရာတွင် များစွာ ကဲ့လဲကြသော် လည်း လူ့ကျင့်ဝတ်တွင် ကဲ့လဲမှု သိပ်မရှိလှချေ။ တူညီသော အခြေခံတရားများ ရှိကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် အားလုံး သက်ဝင် နိုင်သော မူတရားများကို ချမှတ်နိုင်ပေသည်။ ခရစ်ယာန်၊ အစ္စလာန် စသော ဘာသာများနှင့် ခြားနားသလို ကြီးကျယ်သော ခြားနား ချက်များ မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အသောက၏ဓမ္မကို အိန္ဒိယ ပြည်ထွက် ဘာသာအားလုံး သက်ဝင်နိုင်ခြင်းမရှိဟု မဆိုလိုပေ။ ၎င်းမှာ ဗုဒ္ဓဓမ္မကို အခြေခံပြုထားသည်ဟူ၍သာ ဆိုလိုပေသည်။

သိပ္ပာမက အသောကသည် ခေတ်၏လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့် ဆည်းသော အနေအားဖြင့် တိုင်းသူပြည်သားတိုင်း လက်တွေ့ လိုက်နာနိုင်မည့် ကောင်းမြတ်သော ကျင့်ဝတ်တရားများကို ဓမ္မ အဖြစ်ဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ကောက်ချက်ချသည်။ (ကိုးကားချက်ကျမ်း စာမျက်နှာ ၁၄၉) ဤအဆိုကို လက်မခံ နိုင်စရာ အကြောင်းမရှိပေ။ အသောက၏နယ်ပယ်မှာ ကျယ်ဝန်း လှသဖြင့် တတိုင်းတပြည်လုံး လိုက်နာရန် လူ့ကျင့်ဝတ် တရား များ လိုအပ်လာပုံကို အထက်တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တင်ပြခဲ့ ပြီးလေပြီ။ ထို့ကြောင့် ဤစစ်တမ်းကို နိဂုံးချုပ် အဖြစ်ဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ကောက်ချက်ဆွဲရန် ဖြစ်ပေသည်။

- (၁) အသောကသည် ခေတ်၏လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းသည့် အနေဖြင့် ဓမ္မကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။
- (၂) ၎င်းဓမ္မသည် ထိုခေတ် အိန္ဒိယဘာသာတရားအားလုံး သက်ဝင်နိုင်သော အခြေခံတရားများ ပါဝင်သည်။
- (၃) ၎င်း ဓမ္မကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ဟောကြားချက်များ အပေါ်တွင် အခြေခံ ပြုထားသည်။ ထို့ကြောင့် အနှစ်သာရအားဖြင့် အသောက၏ ဓမ္မဝါဒသည် ဗုဒ္ဓ ဓမ္မပင် ဖြစ်လေသည်။

သန်းထွန်း

၁၀-၈-၁၉၇၀

အင်္ဂါနေ့။

နောက်ဆက်တွဲ (က)

အသောကကျောက်စာများ၊ နေ့စဉ်ထိုးပုံနှင့်ပတ်သက်၍ အနည်းငယ် ရှင်းလင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့တွင် ခုနှစ်တို့ကို အဘိသိက်ခံသည်မှစ၍ ရေတွက်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့လေပြီ။ *က၊ဆ၊ က ၃ ဌာန ဒုဝါဒုသ ဝသာဘိသိ တေန မေဣယံ အာနုပယိတေ (ငါ အဘိသိက်ခံသည်မှ တဆယ့်နှစ်နှစ်မြောက်၌ ဤအမိန့်တော်ကို ထုတ်ပြန်တော်မူ၏) ဟူ၍ တွေ့ရှိရ၏။ ဤစကားမှာ အဘိသိက်ခံယူ၍ တဆယ့်နှစ်နှစ်ပြည့်ပြီဟူ၍၎င်း၊ တဆယ့်တစ်နှစ်ပြည့်ပြီ၊ တဆယ့်နှစ်နှစ်သို့ အရောက်တွင် ဟူ၍၎င်း နှစ်မျိုး ယူဆစရာ ရှိနေလေသည်။ ပထမအဓိပ္ပာယ်မှာ ပို၍ သင့်ပါ၏။ သို့ရာတွင် က၊တ၊က ၅ တွင် ယာဝသဉ္စရိသတိဝသ အဘိသိတေန မေ ဧတာ ယေအံ တလိကာ ယေပံ နဝိသတိ ဗံ နမောခါနိကဋ္ဌာနံ (ငါ အဘိသိက်ခံသည်မှ နှစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်သော ကာလအတွင်း၌ နှစ်ဆယ့်ငါးကြိမ်တိုင် ထောင်အကျဉ်းသားတို့အား ငါ လွှတ်ခဲ့လေပြီ) ဟူ၍ တွေ့ရှိရပြန်၏။

အထက်ပါ ပြန်ဆိုချက်အတိုင်းဆိုလျှင် အသောက အဘိသိက် ခံယူသောနှစ် နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်ပြည့်ပြီး နှစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ် အရောက်တွင် အကျဉ်းသားတို့အား နှစ်ဆယ့်ငါးကြိမ် (တနှစ် ပြည့်လျှင် တကြိမ်) လွတ်ပြီးပြီဟု ယူဆဘွယ် ဖြစ်နေလေသည်။ ဤအချက်ကိုထောက်၍ အချို့ သမိုင်းဆရာတို့က ဝသအဘိသိ တေန (သို့မဟုတ်) ဝသာဘိသိတေန)ဆိုသော စကားရပ်ကို “အဘိသိက်ခံခြင်း နှစ်ပတ်လည်ပြီး နောက်နှစ်” အဖြစ် ယူဆ ကြသည်။

ဤပြဿနာမှာ မကြာသေးမီက ကန္တာဟရဉ္စိ တွေ့ရှိရသော ဂရိ၊ အာရာဗစ် နှစ်ဘာသာထိုး ကျောက်စာကြောင့် ပြေလည် သွား၏။ ထို့တွင် ပိယဒဿီမင်းကြီး လူအပေါင်းတို့အား သနား ကရုဏာတရားထားခဲ့သည်မှာ ဆယ်နှစ်ပြည့်မြောက်ခဲ့လေပြီ ဟူ၍ တွေ့ရှိရ၏။ ဤအထောက်အထားအရ အသောက ဆိုလိုသော နှစ်များသည် ပြီးဆုံးကုန်လွန်ပြီးသော နှစ်များကို ဆိုလိုကြောင်း ထင်ရှားသွားပေ၏။ ထို့ကြောင့် အသောကကျောက်စာတို့တွင် ဖော်ပြပါရှိသောနှစ်များကို ထိုအတိုင်းယူဆကြရန် ဖြစ်ပေသည်။ ဥပမာ - အဘိသိက်ခံသည်မှ တဆယ့်နှစ်နှစ်မြောက်တွင်ဆိုသော စကားကို တဆယ့်တနှစ်ပြည့်ပြီး တဆယ့်နှစ်နှစ်သို့ အရောက်ဟု ယူရန် မဟုတ်ဘဲ တဆယ့်နှစ်နှစ်ပြည့်ပြီး တဆယ့်သုံးနှစ်သို့ အရောက်ဟု ယူဆရန် ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)

အသောက ကျောက်စာများ ဘာသာ ပြန်ဆိုချက်အတွက် သံတွဲမောင်၊ ဦးဖိုးလတ်နှင့် အရှင်အာဒိစ္စဝံသထေရ်တို့၏ မြန်မာ ပြန်ဆိုချက်များကို လေ့လာပါသည်။ ၎င်းပြင် ဒေါက်တာ မူကာဂျီ၏ စာအုပ်နှင့် သိပ္ပာဏ်စာအုပ် နောက်ပိုင်းတွင် ပါရှိသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုချက်များနှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်စိစစ်ပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာတိုက်ဆိုင်ပြီး အမှန်နှင့် အနီးစပ်ဆုံး ဖြစ်အောင် ကြိုးစား၍ ယူပါသည်။ မြန်မာစကားပြေရေးသား ဟန်တွင်မူ ဦးဖိုးလတ်၏ ပြန်ဆိုချက်များကို အများဆုံးခံယူ ကိုးကားထားပါသည်။

အသောက အကြောင်းကို မြန်မာဘာသာပြန်အဖြစ် စာတစောင်ပေတဖွဲ့ ပြုစုထားသော စာအုပ်စာတမ်းများ နည်းပါးသေးသည်ဟု ထင်မိပါသည်။ မိမိမတွေ့ဘူး၍လောမသိ၊ သံတွဲမောင်၏ အသောက အတ္ထုပ္ပတ္တိ တခုသာလျှင် လက်ဝယ်ရှိနေပါသည်။ အခြားစာအုပ်စာတမ်းများ ရှိသေးသည်ဟု ဆိုပါ

မူကား ၎င်းတို့နှင့်ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်ခွင့် မရရှိသဖြင့် ဝမ်းနည်းဖွယ်
 ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အသောက ကျောက်စာ ဘာသာပြန်ဆိုချက်
 မှာလည်း အထက်ဖော်ပြပါ ဦးဖိုးလတ်နှင့် အရှင်အာဒိစ္စဝံသ
 ထေရ်တို့၏ စာအုပ်များကိုသာ ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ အခြား
 ဘာသာ ပြန်ဆိုချက်များလည်း ရှိကောင်းရှိနေပါလိမ့်ဦးမည်။

ညှိနှိုင်းကိုးကားသောကျမ်းများ

(က) မြန်မာဘာသာပြင်

- (၁) အသောက မင်းတရားကြီး အတ္ထုပ္ပတ္တိ- သံတွဲမောင် (၁၉၄၇)၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၂) အသောက ကျောက်စာများ- ဦးဖိုးလတ် (မြန်မာပြန်သည်) (၁၉၅၁)၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၃) အသောက ကျောက်စာတော်- အရှင်အာဒိစ္စဝံသ ထေရ် (မြန်မာပြန်သည်) (၁၉၆၉)၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၄) မဟာဝင် ဝတ္ထု- ကျီးသဲလေးထပ် ဆရာတော် (၁၉၅၃)၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၅) ပါထိကဝဂ် ပါဠိတော် မြန်မာပြန် (ဆဋ္ဌမ) (၁၉၅၇)၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၆) ခုဒ္ဒကပါဌ ပါဠိတော် မြန်မာပြန် (ဆဋ္ဌမ) (၁၉၆၂)၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၇) ဝိမာနဝတ္ထုနှင့် ပေတဝတ္ထု မြန်မာပြန် (ဆဋ္ဌမ) (၁၉၆၄)၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၈) သာသနာလင်္ကာရ စာတမ်း- အမတ်ကြီး မဟာဓမ္မ သင်္ကြံ-(၁၉၅၉)၊ ရန်ကုန်မြို့။

(ခ) အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်

- (1) Asoka- D.R. Bhandarkar (1932. Calcutta)
- (2) Asoka- R.K. Mookerji (1955, Delhi)
- (3) Asoka and the Decline of the Maurya's-R. Thapar (1961, Oxford)
- (4) The Oxford History of India-Smith
- (5) The Wonder that was India-A.L. Basham (1954, London)
- (6) The Culture and Civilization of Ancient India-D.D. Kasambi (1965, London)
- (7) The Discovery of India-J. Nehru (1951, London)
- (8) The Story of India- M.R. Anand (1950, Bombay)
- (9) The Outline History of the World-H.A. Davies (1959, Oxford)
- (10) A Short History of the World-H.G. Wells (1938, London)

ကျမ်းပြုသနှင့် စာဖတ်သတို့အား
ထုတ်ဝေသူ၏ တောင်းပန်ချက်

ဤမျှ လေးနက်သော တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သည့် ကျမ်း
တစ်ခုကို ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေရာတွင် ထုတ်ဝေသူ၏ အစီအစဉ်
ချွတ်ယွင်းချက်ကြောင့် အရေးကြီးသော အမည်များ၊
ဝေါဟာရများနှင့် တွဲဖက် ပေးထားသော အင်္ဂလိပ်
ဘာသာစာလုံးများကို ထည့်သွင်းရိုက်နှိပ်ခြင်းမပြုမီသဖြင့်
အစအဆုံး ရိုက်နှိပ်ပြီးမှ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ဖြည့်စွက်
လိုက်ရခြင်းကို လေးနက်စွာ တောင်းပန်ရင်း တဖက်ပါ

၁။ ဝေါဟာရအညွှန်း

၂။ ဖြည့်စွက်ချက်တို့ကို ဖြည့်စွက်ပြီး ဖတ်ကြပါရန်
လေးစားစွာ မေတ္တာရပ်ခံအပ်ပါသည်။

သန်းအောင်စာပေ

ဝေါဟာရအညွှန်း

မြန်မာ	အင်္ဂလိပ်	စာမျက်နှာ	ကြောင်းရေ
ဂျိမ်းပရင့်ဆယ်	James Princep	၆	၂၀
ဗင်ဆင့်စမစ်	Vincent Smith	၇	၁
ဒေါက်တာ ဘန်ဒါကာ	Dr. Bhandar Kar	၇	၃
ဂျေအမ်မက်ဖေး	J.M. Me Phail	၇	၆
ဒေါက်တာမူကာဂျီ	R.K. Mookerji	၇	၇
ဗဲလီပေါင်ဆင်	Louis de La Vallee Poussin	၇	၈
ဘရူးဝါး	B.M. Barua	၇	၁၂
နိုလကန္တ သျှပ်စထရီ	Nilakantha Shastri	၇	၁၃
ဂိုခလေး	B.G. Gokhale	၇	၁၄
အဂ္ဂမုန်	P. Eggermont	၇	၁၄
ကာန့်	F. Kern	၇	၁၄
ဆဲန့်	A.C. Sen	၇	၁၄
ဆားကား	D.C. Sircar	၇	၁၄
တန်နား	Turnour	၁၅	၁၉
ကနင်ဂမ်	Kunningham	၁၇	၈
ရှန်ဆန်း	Hsuan Tsang	၁၇	၁၄
ဖာအင်	Fa Hsien	၁၇	၁၉
ရိုမီလာသိပ္ပား	Romala Thapar	၁၈	၂

ဝေါဟာရအညွှန်း

မြန်မာ	အင်္ဂလိပ်	စာမျက်နှာ	ကြောင်းရေ
မက္ခရာဗဲလီ	Machiavelli	၃၂	၂၁
မင်းသား	IL Principi	၃၂	၂၁
အန်ကျီခပ် ၂ သီးယော့	Antiochus II Theos	၆၀	၃
အင်တီဂိုးနပ်လ်ဂေါ့နပ်တပ်	Antigonus Gonatus	၆၀	၅
ဆီးရင်းဘုရင်မဂါ	Magas of Cyrene	၆၀	၅
ဖေဇီ	Fazy	၆၅	၂၂
ဆစ်ဒါးစကီး	Sidersky	၆၅	၂၂
ဆဲနတ်	Senart	၇၀	၀
မိမိယုံကြည်မှုကိုအမှန်း တင်၍ သူတပါးယုံကြည် မှုကို နှိပ်နယ်တတ်သော			
ဂိုဏ်းဂဏဝါဒ	Sectarianism	၇၇	၇-၀-၉
အိုက်ဇင်း	I Tsing	၇၉	၁၄
ဒစ်ရှစ်တား	V.R. Dikshitra	၈၀	၇
ဝီလ်ဆင်	H.H. Wilson	၈၀	၇
ဟဲရက်စ်	H. Heras	၈၀	၇
အိပ်ချ် ဂျီ ဝဲလ်	H.G. Wells	၈၀	၁၉
ယွန်ချမ်း	Yuan Chwang	၈၁	၁၅
ဝက်ဒဲလ်	L.A. Waddell	၈၁	၁၆
သိုးထိန်းနှားထိန်း မွေးမြူ ရေးတပိုင် စီးပွားရေး	Semi Nomadic Pastoral Eco- nomy	၉၃	၆

ဝေါဟာရအညွှန်း

မြန်မာ	အင်္ဂလိပ်	စာမျက်နှာ ကြောင်းရေ
အိန္ဒိယပြည်၏	} Indian Concept of Kingship	၉၅ ၀
ဘုရင်ဆိုင်ရာ အယူအဆ		
ရူးဆိုး	Rousseau	၉၅ ၁၅
လူမှုပဋိညာဉ်	Social Contract	၉၅ ၁၅
ဖခင်ဆန်သော	} Paternal Despotism	၉၇ ၁၆
အာဏာရှင်စနစ်		
နိုင်ငံဝန်ထမ်းအဖွဲ့	Civil Service	၁၁၅ ၁၄
ဖလိ	Fleet	၁၃၂ ၁၁
အက်ဖ်ဒဗလျူသောမတ်	F.W. Thomas	၁၃၂ ၂၂
ဒေါက်တာဗင်ဆင့်စမစ်	V.A. Smith	၁၃၄ ၄
ဘူးလာ	Buhler	၁၄၅ ၆
ကုန်လွန်ပြီးသော နှစ်များ	Expired Years	၁၅၆ ၁၄

(၂) ဖြည့်စွက်ချက်

စာမျက်နှာ ၁၅၂ စာကြောင်းရေ ၁၉ တွင်... “အနောက်တိုင်း အတေးအခေါ် အပေါ်တွင်”...၏ အစား...” အနောက်တိုင်းအတေးအခေါ် (အထူးသဖြင့်) Essenes နှင့် The Radentae တို့အပေါ်တွင်...ဟူ၍ ဖြည့်စွက်ဖတ်ရှုပါရန်။

ဦးသန်းထွန်း၏

ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် သိပ္ပံပညာ

- * ဤစာအုပ်သည် ယခင်က ၂ ကြိမ် ရိုက်နှိပ်ပြီးခဲ့ပြီ။
- * စာဖတ်သူတို့၏ လိုအပ်ချက်အရ ထပ်မံရိုက်နှိပ်ရန် ကြိုးစားနေသည်။

ဦးသန်းထွန်း၏

ဗုဒ္ဓဝါဒမိတ်ဆက်

- * ဗုဒ္ဓဝါဒကို အခြေခံကျကျ တင်ပြပုံ ရှင်းရှင်းဖြင့်
- * ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များအား ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် မိတ်ဆက် ပေးထားသော စာအုပ်ဖြစ်သည်။
- * ပထမအကြိမ် ရိုက်နှိပ်ပြီးခဲ့ပြီ။
- * ယခု ထပ်မံရိုက်နှိပ်ရန် စီစဉ်နေသည်။

အရှင်ပညိန္ဒာဘိဝံသ

၏

တန္တရဗုဒ္ဓဘာသာ

- * ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းကို ပြောလျှင် တန္တရဂိုဏ်းအကြောင်း ပါသည်။ သို့သော် တန္တရဂိုဏ်းအကြောင်းကို တိကျစွာ သိရှိနားလည်သူက နည်းလေသည်။
- * မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓဘာသာတွင် ဤ တန္တရ အယူအဆများ မည်မျှ ဝင်နေသနည်း။

အရှင် ပညိန္ဒာဘိဝံသ၏ ‘တန္တရ ဗုဒ္ဓဘာသာ’ တွင် ရေးသားဖော်ပြထားသည်။

မကြာမီထွက်မည်။

အရှင်ပညိန္ဒာဘိဝံသ

၏

အိန္ဒိယမြန်မာ ဗုဒ္ဓဘာသာ

- * စာရေးသူမှာ သူ၏ ယခင် ‘လက်တွေ့ဗုဒ္ဓဘာသာ’ စသော စာအုပ်များဖြင့် နာမည်ရပြီး ပုဂ္ဂိုလ်။
- * ယခု စာအုပ်မှာ ယခင်က စာအုပ်များနှင့် မတူဘဲ တမူ ထူးခြားနေသော စာအုပ်ဖြစ်သည်။
- * ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ သမိုင်းကို အခြေခံ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ တိုးတက်ချိန်၊ နိမ့်ကျချိန်တို့ကို ရှင်းလင်းဖော်ပြပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အနှစ်သာရတို့ကို တပါတည်း ရေးသား ပြဆိုထားသည်။

မကြာမီထွက်မည်။

ဦးသန်းထွန်း

ရွှေဘိုမြို့၊ မင်းရပ်နေ ဦးစိန်၊ ဒေါ်နှင်းရီတို့မှ ၁၉၃၉-ခုနှစ် တွင် ဖွားမြင်သည်။ တက္ကသိုလ် ဝင်တန်း အောင်မြင်သည် အထိ ရွှေဘိုမြို့၌ ပညာသင်ကြားသည်။ ဥပစာတန်းကို အပြင်မှ ဖြေဆို အောင်မြင် ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ရွှေဘိုမြို့ 'စံပြုအထက်တန်း ကျောင်း' တွင် အင်္ဂလိပ် ဘာသာပြ ဆရာ အဖြစ် အမှုထမ်းသည်။

၁၉၆၃-ခုနှစ်မှစ၍ ရွှေဘိုမြို့၊ ဗိုလ်ကုန်းရပ်ရှိ 'ကလေးသူငယ် များ စောင့်ရှောက်ရေး စခန်း' တွင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး အဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ကျောင်းသားဘဝကပင် စာနယ်ဇင်းတို့တွင် ကဗျာ၊ ဆောင်း ပါးများ ရေးခဲ့သည်။ ရွှေဘိုမြို့မှ ထုတ်ဝေသော ငြိမ်းချမ်းရေး စာစောင်၊ သပြေညိုစာစောင်၊ သစ္စာရောင်ခြည် (မြန်မာ-ဟိန္ဒူ စာစောင်တို့တွင် တာဝန်ခံ စာတည်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဦးသန်းထွန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ စာပေလုပ်သား အဖွဲ့ကြီး၏ အ ဝင်တဦးလည်း ဖြစ်သည်။

ဤ "အသောကနှင့် သူ၏ဓမ္မဝါဒ" အပြင် ဦးသန်းထွန်း၏ ထုတ်ဝေပြီးသော အခြား ကျမ်းစာများမှာ (၁) ဗုဒ္ဓဝါဒ မိတ်ဆက်၊ (၂) ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် သိပ္ပံပညာ၊ (၃) ဘဝ၏ မင်္ဂလာ (မြန်မာပြန်)၊ (၄) ဂန္ဓီ၏ ကိုယ်တိုင်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိ (မြန်မာပြန်) တို့ ဖြစ်ကြသည်။